

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI

KATILIMSIZ DİNLEME İLE NOT ALARAK DİNLEME
YÖNTEMLERİNİN ORTAOKUL 7. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN
DİNLEDİĞİNİ ANLAMA BECERİSİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

İbrahim AKBAYRAK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Doç. Dr. Derya YILDIZ

Konya-2019

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI

KATILIMSIZ DİNLEME İLE NOT ALARAK DİNLEME
YÖNTEMLERİNİN ORTAOKUL 7. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN
DİNLEDİĞİNİ ANLAMA BECERİSİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

İbrahim AKBAYRAK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Doç. Dr. Derya YILDIZ

Konya-2019

**T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü**

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Öğrencinin	Adı Soyadı	İbrahim AKBAYRAK
	Numarası	148303011007
	Ana Bilim Dalı	Türkçe Eğitimi
	Bilim Dalı	Türkçe Eğitimi
	Programı	Yüksek Lisans
	Tezin Adı	Katılımsız Dinleme İle Not Alarak Dinleme Yöntemlerinin Ortaokul 7. Sınıf Öğrencilerinin Dinlediğini Anlama Becerisi Üzerindeki Etkisi

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

İbrahim AKBAYRAK
02/05/2019
İbrahim AKBAYRAK

	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü	
---	---	---

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	İbrahim AKBAYRAK
	Numarası	148303011007
	Ana Bilim Dalı	Türkçe Eğitimi
	Bilim Dalı	Türkçe Eğitimi
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Doç. Dr. Derya YILDIZ
	Tezin Adı	Katılımsız Dinleme İle Not Alarak Dinleme Yöntemlerinin Ortaokul 7. Sınıf Öğrencilerinin Dinlediğini Anlama Becerisi Üzerindeki Etkisi

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan Katılımsız Dinleme İle Not Alarak Dinleme Yöntemlerinin Ortaokul 7. Sınıf Öğrencilerinin Dinlediğini Anlama Becerisi Üzerindeki Etkisi başlıklı bu çalışma 02/05/2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

	Unvanı Adı Soyadı	İmza
Danışman	Doç. Dr. Derya YILDIZ	
Jüri Üyesi	Doç. Dr. Osman UYANIK	
Jüri Üyesi	Dr. Öğr. Üyesi Hatice YALÇIN	

ÖN SÖZ

Türkçe öğretimi dört temel dil becerisini ve dil bilgisini içerisine alan kapsamlı bir alandır. Türkçe öğretimi ile bireylerin dinleme, konuşma, okuma ve yazma temel becerileri ile dile ait yapıları öğrenmeleri istenmekte ve amaçlanmaktadır. Bu maksatla ders içinde ve dışında birçok uygulama ve etkinlik ile öğrencilerin hem Türkçe ve diğer derslerde başarıya ulaşmaları için gayret edilmekte hem de onların hayatta bekleyen durumlara karşı hazırlanması amaçlanmaktadır. Ancak yapılan çalışmalar Türkçe dersi ile ilgili her alanın zaman içinde gereken önemi ve yeri bulamadığını göstermektedir. Özellikle dinleme becerisi hem sınıf içi çalışmalar, etkinlik ve uygulamalarda hem de bilimsel çalışmalarda üzerinde en az durulan beceri olarak görülmektedir.

Dinlemenin bir beceri alanı olarak kabul edilmesi uzun yıllar almış, buna bağlı olarak da öğretim programlarında yer alması zaman almıştır. Dinlemeyi ayrı bir beceri alanı olarak yer almasının gerekliliğinin anlaşılması üzerine Türkçe öğretim programlarında yer verilmesine yönelik çalışmalar başlamıştır. Bu çalışmalar aracılığıyla dinlemenin sadece Türkçe dersi için değil, diğer dersler ve hayatın her safhasında özellikle de öğrenme sürecinde değeri ve önemi açıklanmaya çalışılmıştır.

Günümüzde dinlemeye yönelik bir farkında oluşun meydana geldiği söylenebilirse de bunun uygulamalara tam anlamıyla yansıdığından bahsetmek çok güçtür. Bu nedenle dinleme becerisi üzerine yapılacak uygulamalı araştırmaların eğitim-öğretim sürecine ve Türkçenin öğretimine katkısı olacaktır. Bu çalışmada da bu amaçla not alarak dinleme ile katılımsız dinlemenin 7. sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama becerisi üzerine etkisi incelenmiş ve dinleme uygulamalarının gerektiği gibi olması için bir adım daha atılmıştır.

Çalışmanın birinci bölümünde problem durumu, araştırmanın amacı, önemi, varsayımları, sınırlılıkları, temel kavramları ele alınmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde araştırmanın kuramsal temellerine ayrıntılı olarak değinilmiştir. Bu bölümde dinleme becerisi ve önemi, dinleme türleri, dinlemenin

diğer dil becerileri ile ilişkisi, dinlemenin iletişimdeki yeri, dinleme yöntem ve teknikleri, not alma ve not alma teknikleri, metin türlerinden öykü, şiir, deneme, anı gezi ve sohbet üzerinde durulmuştur.

Çalışmanın üçüncü bölümünde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, veri toplama teknikleri, uygulama süreci ve veri çözümleme teknikleri yer almıştır.

Dördüncü bölümde 7. sınıf öğrencilerinin not alarak dinleme eğitimi ve katılımsız dinleme eğitimi ile ilgili bulgular ve bu bulguların yorumları bulunmaktadır.

Çalışmadaki beşinci bölümde ise araştırmada elde edilen bulgulardan hareketle sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

Çalışmam süresince desteğiyle bana yol gösteren danışman hocam Doç. Dr. Derya YILDIZ'a ve her zaman yanımda olan eşim Kübra AKBAYRAK'a teşekkür ederim.

İbrahim AKBAYRAK
Konya, 2019

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	İbrahim AKBAYRAK
	Numarası	148303011007
	Ana Bilim Dalı	Türkçe Eğitimi
	Bilim Dalı	Türkçe Eğitimi
	Programı	Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Doç. Dr. Derya YILDIZ
	Tezin Adı	Katılımsız Dinleme İle Not Alarak Dinleme Yöntemlerinin Ortaokul 7. Sınıf Öğrencilerinin Dinlediğini Anlama Becerisi Üzerindeki Etkisi

ÖZET

Bu araştırma, 7. sınıf öğrencilerinin dinleme becerilerine, katılımsız dinlemenin ve not olarak dinlemenin etkisini ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Araştırma deneysel bir çalışmadır. Bu çalışmada ön test son test kontrol gruplu deneysel desen kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini 2017-2018 eğitim öğretim yılında Konya il merkezinde öğrenim gören 7. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Örneklem olarak Konya il merkezinde yer alan Zafer Ortaokulundan 61 tane 7. sınıf öğrencisi belirlenmiştir. Araştırmada öğrencilerin dinleme becerilerini geliştirmek için farklı türlerde metinler kullanılmış, bunları ölçmek için de Bloom Taksonomisi dikkate alınarak hazırlanan ve bilişsel alanın farklı düzeylerini ölçmeyi amaçlayan sorulara yer verilmiştir. Araştırma sonucunda katılımsız dinleme eğitimi ile not olarak dinleme eğitimi arasında dinleme becerisini geliştirmede anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Kullanılan metinler bakımından da öğrencilere bilgilendirici metinlerin öyküleyici metinlere göre daha zor geldiği ortaya çıkmıştır. Araştırmaya katılan öğrenciler arasında dinlediğini anlama becerisinde yalnızca kız ve erkek öğrenciler arasında kız öğrenciler lehine olumlu ve anlamlı bir farklılığa ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türkçe Öğretimi, Dinleme Eğitimi, Katılımsız Dinleme, Not Alarak Dinleme

Öğrencinin	Adı Soyadı	İbrahim AKBAYRAK
	Numarası	148303011007
	Ana Bilim Dalı	Türkçe Eğitimi
	Bilim Dalı	Türkçe Eğitimi
	Programı	Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Doç. Dr. Derya YILDIZ
	Tezin İngilizce Adı	The Effect of Unattended Listening and Listening Methodses By Note-Taking on Listening Comprehension Skill of Seventh Grade Students

SUMMARY

This research was carried out in order to reveal of unattended listening and listening by taking note of the 7th grade students. The research is an experimental study. In this study experimental design with pre-test and final test control group was used. The universe of research is composed of 7th grade students in Konya city center in 2017-2018 academic year. As a sample, 61 students who are at 7th grades from Zafer Secondary school in Konya were identified. In the research different types of texts were used to improve students' listening skills. In order to measure these, questions which aim to measure different levels of cognitive domain were prepared taking into consideration the Bloom's Taxonomy. As a result of the study, it is concluded that there is no significant difference between listening by taking note and unattended listening. In terms of the texts used, it was found that the informative texts were more difficult than the narrative texts for the students. Among the students who participated in the study, a positive and meaningful difference was reached in favor of female students among female and male students.

Keywords: Turkish Teaching, Listening Education, Unattended Listening, Listening by Taking Note

İçindekiler

<i>BİLİMSEL ETİK SAYFASI</i>	<i>iii</i>
<i>YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU</i>	<i>iv</i>
<i>ÖN SÖZ</i>	<i>v</i>
<i>ÖZET</i>	<i>vii</i>
<i>SUMMARY</i>	<i>viii</i>
<i>KISALTMALAR</i>	<i>xi</i>
<i>TABLolar LİSTESİ</i>	<i>xii</i>
1. BÖLÜM	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı.....	3
1.3. Araştırmanın Önemi	4
1.4. Araştırmanın Varsayımları.....	5
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	5
1.6. Araştırmanın Temel Kavramları	6
1.7. İlgili Araştırmalar	7
2. BÖLÜM: ARAŞTIRMANIN KURAMSAL TEMELLERİ	13
2.1. DİNLEME BECERİSİ.....	13
2.1.1. Dinlemenin Tanımı.....	13
2.1.2. Dinleme Becerisi ve Önemi.....	13
2.1.3. Dinlemenin Diğer Dil Becerileriyle İlişkisi.....	14
2.1.3.1. Dinleme – Konuşma İlişkisi.....	15
2.1.3.2. Dinleme – Okuma İlişkisi	15
2.1.3.3. Dinleme – Yazma İlişkisi	16
2.1.4. Dinleme Türleri	16
2.1.4.1. Ayırt Edici Dinleme.....	17
2.1.4.2. Estetik Dinleme	17
2.1.4.3. Etkili Dinleme	17
2.1.4.4. Eleştirel Dinleme	17
2.1.4.5. Empatik Dinleme.....	17
2.1.5. Dinleme Yöntem ve Teknikleri	17
2.1.5.1. Katılımlı Dinleme/İzleme	18
2.1.5.2. Kendini Konuşanın Yerine Koyarak Dinleme/İzleme (Empati Kurma)	18
2.1.5.3. Yaratıcı Dinleme/İzleme	19
2.1.5.4. Seçici Dinleme/İzleme	19
2.1.5.5. Eleştirel Dinleme/İzleme	19
2.1.5.6. Katılımsız Dinleme/İzleme	20
2.1.5.7. Not Alarak Dinleme/İzleme	21
2.1.5.7.1. Not Alma	22

2.1.5.7.2. Not Alma Teknikleri	24
2.2. METİN TÜRLERİ	27
2.2.1. Öykü	27
2.2.2. Şiir	29
2.2.3. Deneme	31
2.2.4. Anı	34
2.2.5. Gezi Yazısı	35
2.2.6. Sohbet	36
2.2.7. Biyografi	37
3. BÖLÜM: YÖNTEM	41
3.1. Araştırma Modeli	41
3.2. Evren ve Örneklem	41
3.3. Veri Toplama Teknikleri	42
3.4. Veri Çözümleme Teknikleri	45
4. BÖLÜM: BULGULAR VE YORUMLAR	46
4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	46
4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	46
4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular	47
4.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular	48
4.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	49
4.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular	49
4.7. Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	50
4.8. Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	51
4.9. Dokuzuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular	51
4.10. Onuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular	52
4.11. On Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	53
5. BÖLÜM: SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER	54
5.1. Sonuç	54
5.2. Öneriler	60
5.2.1. Öğretmenlere Yönelik Öneriler	60
5.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler	61
KAYNAKÇA	62
EKLER	68
ÖZ GEÇMİŞ	116

KISALTMALAR

Çev.: Çeviren

Edt.: Editör

MEB: Millî Eğitim Bakanlığı

N: Öğrenci sayısı

P: Anlamlılık düzeyi

S: Standart sapma

Sd: Serbestlik Derecesi

T: t değeri

TDK: Türk Dil Kurumu

vb.: Ve benzeri

X: Aritmetik ortalama

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Katılımsız Dinleme ve Not Alarak Dinleme Gruplarının Birinci Öykü (Ön Test) Puanlarının Karşılaştırılması.....	46
Tablo 2. Katılımsız Dinleme ve Not Alarak Dinleme Gruplarının Birinci Deneme Puanlarının Karşılaştırılması.....	47
Tablo 3. Katılımsız Dinleme ve Not Alarak Dinleme Gruplarının Gezi Yazısı Puanlarının Karşılaştırılması	48
Tablo 4. Katılımsız Dinleme ve Not Alarak Dinleme Gruplarının Şiir Puanlarının Karşılaştırılması	48
Tablo 5. Katılımsız Dinleme ve Not Alarak Dinleme Gruplarının İkinci Öykü Puanlarının Karşılaştırılması	49
Tablo 6. Katılımsız Dinleme ve Not Alarak Dinleme Gruplarının Sohbet Puanlarının Karşılaştırılması	50
Tablo 7. Katılımsız Dinleme ve Not Alarak Dinleme Gruplarının Biyografi Puanlarının Karşılaştırılması	50
Tablo 8. Katılımsız Dinleme ve Not Alarak Dinleme Gruplarının İkinci Deneme (Son Test) Puanlarının Karşılaştırılması.....	51
Tablo 9. Katılımsız Dinleme ve Not Alarak Dinleme Gruplarının Toplam Puanlarının Karşılaştırılması	52
Tablo 10. Katılımsız Dinleme ve Not Alarak Dinleme Gruplarının Toplam Puanlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılması	52
Tablo 11. Katılımsız Dinleme ve Not Alarak Dinleme Gruplarının Toplam Puanlarının Türkçe Ders Notuna Göre Tek Yönlü Varyans (ANOVA) Analizi ile Karşılaştırılması.....	53

1. BÖLÜM

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın konusunun daha iyi anlaşılmasını sağlamak için araştırmanın problem durumuna, amacına, önemine, varsayımlarına, sınırlılıklarına ve temel kavramlarına yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Doğuştan getirilen bir yeti olan işitme, beyinde bir problem olmadığı sürece gerçekleşir ve dinlemenin koşuludur. Dinlemek ise daha karmaşık, daha kapsamlı ve istemli bir süreçtir.

Dinlemeye dair çeşitli kaynaklarda farklı tanımlar yapılmıştır. Bunlardan Ergin ve Birol (2000: 115) dinlemeyi, “işitilen seslerin ve varsa konuşma görüntülerinin farkında olmakla ve bunlara dikkat kesilmekle başlayan, bilinen işitsel işaretlerin fark edilmesi ve hatırlanabilmesiyle süren ve anlamlandırılmasıyla tamamlanan psikolojik bir süreç” olarak; Demirel ise (1999: 33) “konuşanın vermek istediği mesajın net olarak anlaşılabilmesi ve bu uyarana karşı tepki verilebilmesi faaliyeti” olarak tanımlamaktadır. Temur (2001: 61) ise dinlemeyi, dinleyen kişinin daha önce söylenmiş olanlarla sonra söylenenler arasında ilişki kurma ve iletişim içerisindeki görevini anlayabilme kabiliyetidir. Dolayısıyla dinleme, insanların dinledikleri sesleri, izledikleri görüntüleri anlamlandırma ve bunlara tepki verebilmesi işidir. Bunlardan hareketle tanımların işitme ve dinleme arasındaki anlamaya dayalı farklılığı vurguladığımı ifade edebiliriz.

Dinlemeye ilişkin tanımlar onun sosyal hayatımızdaki önemine dair birçok fikir vermektedir. Bu konuda Zengin (2010: 30) dinlemenin dil becerileri arasında insanın ilk kullandığı becerisi olduğunu ifade etmiş, bu anlamda dinleme becerisinin birey için çok önemli bir yere sahip olduğunu, çünkü insanın, yaşamında çok ayrıcalıklı bir yere sahip olan dilin, dinleme becerisini kullanılarak öğrenilmekte olduğunu vurgulamıştır. Güneş (2014: 81) ise dinlemenin günlük yaşamda insanlarla iletişim kurmanın en önemli aracı olduğunu; bunu bilgi elde etme, bu bilgiyi

başkalarıyla paylaşma, bu bilgi ile çevreye dair fikir sahibi olma, bireysel gelişim kazanma ve güçlü olmayı sağlama amacıyla kullandığımızı; okullarda eğitim faaliyetleri kapsamında öğrenme, gelişme ve zihinsel becerileri geliştirme çalışmalarının temelinde dinlemenin yer aldığını söylemiştir. Dolayısıyla dinleme günlük hayatta en çok kullanılan becerilerden biri olması sebebiyle bireylerin hayatında önemli bir yer tutmaktadır.

Dinleme becerisi güçlü olan bir birey sosyal hayatta sağlıklı ilişkiler kurabilmekte, karşısındaki kişileri daha doğru anlayıp onlara gereken dönütleri doğru ve zamanında verebilmektedir. Dinleme becerisi yeterince gelişmemiş bireyler ise günlük hayatın içerisindeki dinleme becerisinin kullanılmasını gerektiren birçok faaliyeti gerçekleştirmedi, temelde anlatılanları anlamakta zorlanacaklardır ve bu durum yapılan etkinliğin, konuşmanın veya sunumun amacına ulaşmasını engelleyecektir. Bundan hareketle dinlemenin sadece doğuştan getirilen, kendiliğinden oluşan ve gelişen bir süreç olmadığını ifade edebiliriz.

Dinleme becerisi sistematik, etkili ve düzenli bir dinleme eğitimiyle gelişir. Dinleme becerisini geliştirmek için öncelikle bireylerde bu beceriye karşı bir farkında oluş meydana getirilmeli sonra da dinleme becerisi akademik çalışmalarla, geçerliliği kanıtlanmış yöntemlerle geliştirilmeye çalışılmalıdır. Dinleme eğitimi yoluyla yapılan dinleme becerisi geliştirme çalışmalarında bazı yöntem ve tekniklerden yararlanılmaktadır. Bu yöntem ve teknikler katılımlı dinleme, katılımsız dinleme, not alarak dinleme, kendinin konuşanın yerine koyarak dinleme, grup hâlinde dinleme, yaratıcı dinleme, seçici dinleme ve eleştirel dinlemedir (MEB, 2006: 62,63).

Çalışmamıza konu olan dinleme yöntem ve teknikleri katılımsız dinleme ve not alarak dinlemedir. Bunlardan katılımsız dinleme, dinlenen metnin bir süreci mi anlattığı yoksa bir açıklama mı yaptığının tespit edilmeye çalışıldığı, metnin türünün özelliğine ve metinden elde edilmesi amaçlananla uygun olarak zihinde “Kim, ne, nereye, ne zaman, nasıl?” gibi soruları yanıtlamaları için öğrencilerin yönlendirildiği dinleme yöntemi olarak tanımlanırken not alarak dinleme öğrencilerin dinleme maksatlarına göre notlar almalarının gerektiği, not alırken dikkat edilmesi gereken önemli noktaların (ana fikrin, önemli ifadelerin, güzel sözlerin not alınması; özgün

ifadelerin kullanılması vb.) hatırlatıldığı, öğrencilere not alabilecekleri çalışma kâğıtlarının verildiği dinleme yöntemidir (MEB, 2006: 62). Bu çalışmada katılımsız dinleme ve not alarak dinleme eğitiminin dinleme becerisine etkisini incelemek amacıyla 7. sınıf öğrencilerinden bir gruba katılımsız dinleme bir gruba da not alarak dinleme eğitimi verilmiş ve değerlendirme yapılmıştır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada amaç, katılımsız dinleme yönteminin ve not alarak dinleme yönteminin öğrencilerin dinlediğini anlama becerisine etkisini tespit etmektir. Bu çalışmada iki farklı dinleme yönteminin dinlediğini anlama becerisine etkisi deney ve kontrol grupları aracılığıyla birbiriyle karşılaştırılmaktadır.

Bu amaç doğrultusunda çalışmamızdaki temel problem:

“Ortaokul 7. sınıf Türkçe dersinde, çeşitli etkinlikler aracılığıyla hazırlanan katılımsız dinleme eğitiminin verildiği öğrencilerin dinleme becerileri ile not alarak dinleme eğitiminin verildiği öğrencilerin dinleme becerileri arasında anlamlı düzeyde bir farklılık var mıdır?” olarak belirlenmiştir.

Araştırmada bu problem cümlesinin cevabını bulabilmek için ele alınan alt problemler şunlardır:

1. Katılımsız dinleme ve not alarak dinleme gruplarının birinci öykü (ön test) puanları arasında anlamlı düzeyde bir farklılık var mıdır?
2. Katılımsız dinleme ve not alarak dinleme gruplarının birinci deneme puanları arasında anlamlı düzeyde bir farklılık var mıdır?
3. Katılımsız dinleme ve not alarak dinleme gruplarının gezi yazısı puanları arasında anlamlı düzeyde bir farklılık var mıdır?
4. Katılımsız dinleme ve not alarak dinleme gruplarının şiir puanları arasında anlamlı düzeyde bir farklılık var mıdır?
5. Katılımsız dinleme ve not alarak dinleme gruplarının ikinci öykü puanları arasında anlamlı düzeyde bir farklılık var mıdır?

6. Katılımsız dinleme ve not alarak dinleme gruplarının sohbet puanları arasında anlamlı düzeyde bir farklılık var mıdır?
7. Katılımsız dinleme ve not alarak dinleme gruplarının biyografi puanları arasında anlamlı düzeyde bir farklılık var mıdır?
8. Katılımsız dinleme ve not alarak dinleme gruplarının ikinci deneme (son test) puanları arasında anlamlı düzeyde bir farklılık var mıdır?
9. Katılımsız dinleme ve not alarak dinleme gruplarının toplam puanları arasında anlamlı düzeyde bir farklılık var mıdır?
10. Katılımsız dinleme ve not alarak dinleme gruplarının toplam puanları arasında cinsiyete göre anlamlı düzeyde bir farklılık var mıdır?
11. Katılımsız dinleme ve not alarak dinleme gruplarının toplam puanları arasında Türkçe ders notuna göre anlamlı düzeyde bir farklılık var mıdır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Günlük hayatta en çok kullanılan becerilerden olan dinleme becerisi insanlara birçok alanda yardımcı olmaktadır. İyi gelişmiş bir dinleme becerisine sahip olan bireyler sosyal ve akademik hayatlarında daha başarılı olurlar. İletişim kurdukları kişileri doğru dinleyip anlayabilecekleri için iletişim sorunu yaşamazlar

Dinlemenin hayatımızdaki yeri anlaşıldıkça dinleme becerisine verilen önem her geçen gün artmaktadır. Yapılan çalışmalarla dinleme becerisinin geliştirilebilir bir beceri olduğu anlaşılmakta, böylece bu beceri ile ilgili yapılan çalışmalar da ayrıca önem kazanmaktadır.

Dinleme becerisinin gelişiminin sağlanması okulda verilen düzenli eğitimle mümkündür. Bu çalışmada 7. sınıf öğrencilerine çeşitli etkinliklerle katılımsız dinleme ve not alarak dinleme eğitimi verilerek onların dinleme becerileri geliştirilmeye çalışılmıştır. Bu çalışma, dinleme alanında çalışmalar yapacak araştırmacılara ve uygulamada etkin rol alan öğretmenlere yol göstermesi

bakımından önemlidir.

1.4. Araştırmanın Varsayımları

1. Öğrencilerin sorulara verdikleri cevapların, her iki gruptaki öğrencilerin dinleme becerilerindeki gerçek durumlarını yansıttığı;
2. Ön test esnasında her iki gruba verilen eğitim çalışmaları sırasında ve son testte öğrencilere okunan metinlerin sınıfın tamamı tarafından işitilebildiği;
3. Örneklemin evreni temsil edebilecek nitelikte olduğu;
4. Araştırmanın kontrol edilemeyen değişkenlerinin her iki grubu aynı düzeyde etkilediği,
5. Öğrenciler için seçilen ve hazırlanan dinleme metinlerinin öğrencilerin düzeylerine uygun olduğu,
6. Araştırmada kullanılan ölçme aracının, öğrencilerin dinleme becerisi kazanma düzeyini doğru ölçeceği varsayılmaktadır.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Araştırmamız 2017-2018 eğitim öğretim yılında Konya Zafer Ortaokulunda öğrenim görmekte olan ve araştırmanın yapıldığı dönemde 7. sınıfa devam eden 61 öğrenci ile sınırlıdır.
2. Öğrencilerin dinleme becerisi konusundaki başarıları, ön test ve son test için hazırlanan cevap anahtarında yer alan ölçütlerdeki başarıları ile sınırlıdır

1.6. Araştırmanın Temel Kavramları

Dinleme: "Konuşan kişinin vermek istediği mesajı doğru olarak anlayabilme ve söz konusu uyarana tepkide bulunabilme becerisidir (Demirel, 2003: 33)".

Beceri: Kişinin yatkınlık ve öğrenimine bağlı olarak bir işi başarma ve bir işlemi amaca uygun olarak sonuçlandırma yeteneği, maharet (www.tdk.gov.tr).

Katılımsız dinleme: Dinlenen metnin bir süreçten mi bahsettiği, yoksa bir açıklama mı getirdiğinin belirlenmeye çalışıldığı, metnin türüne ve metinden elde etmek istenilenlere uygun olarak zihinde "Kim, ne, nereye, ne zaman, nasıl?" gibi sorulara cevap bulmaları için öğrenciler yönlendirildiği dinleme yöntemidir (MEB, 2006: 62).

Not alarak dinleme: Öğrencilerden dinleme/izleme amaçlarına göre notlar almalarının istendiği, not alınırken dikkat etmeleri gereken noktalar (ana fikrin, önemli ifadelerin, güzel sözlerin not alınması; özgün ifadelerin kullanılması vb.) hatırlatıldığı, öğrencilere not alabilecekleri çalışma kâğıtlarının verildiği dinleme yöntemidir (MEB, 2006: 62).

1.7. İlgili Araştırmalar

Alan yazın incelendiğinde dinleme eğitimine dair birçok çalışmaya rastlanmaktadır. Yapılan bu çalışmalar çoğunlukla bu çalışmadaki gibi dinleme becerisini geliştirmede kullanılan türlü strateji, yöntem, teknik ve etkinliklerin etkisinin araştırıldığı çalışmalardır. Bir kısım çalışmalarda temel bir beceri olarak dinleme becerisi değerlendirilmiş, bir kısımda ise seçilen bir yazınsal türün dinleme becerisine etkisi ele alınmıştır.

Burada öncelikle çalışmamızla benzer şekilde dinleme becerisini geliştirmede kullanılan çeşitli strateji, yöntem, teknik ve etkinliklerin dinleme becerisini geliştirmede etkisinin araştırıldığı çalışmalara yer verilecektir.

Yangın'ın (1998) Dinlediğini Anlama Becerisini Geliştirmede Elves Yönteminin etkisi başlıklı doktora çalışmasında, Elves yönteminin ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin öğrenme düzeylerine, öğrenmenin kalıcılığına ve dinleme becerilerine etkisi incelenmiştir. Elves yönteminin uygulandığı öğrencilerin öğrenmelerinin geleneksel yöntemin uygulandığı öğrencilere göre belirgin oranda yüksek olduğu belirlenmiştir.

Aras (2004) İlköğretimde Dinleme Anlama Becerisinin Geliştirilmesi adlı yüksek lisan tezinde sosyoekonomik olarak birbirinden farklı üç bölgedeki 6, 7 ve 8. sınıftaki toplam 450 öğrencinin dinleme becerisini geliştirmeye çalışmıştır. Bunun için öncelikle okuduğunu anlama testi ile öğrencilerin okuduğunu anlama düzeyleri belirlenmiş, daha sonra seçilen metinler sınıfta işlenmiş ve bu metinlere yönelik sorularla öğrencilere dinlediğini anlama testi uygulanmıştır. Çalışmada öğrencilerin öğrenim gördüğü sınıf ve okul karşılaştırmaları da yapılmış, aşırı oranları da değerlendirilmiştir. Sonuç olarak öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeyi arttıkça dinlediğini anlama düzeyi de artmış ayrıca il merkezindeki öğrenciler ilçe ve köylerdekilere göre daha başarılı olmuşlardır.

Karabay'ın (2005) kubaşık öğrenmenin dinleme ve konuşma becerisi üzerine etkisini araştırdığı çalışmasında ilköğretim beşinci sınıfta öğrenim gören 133 öğrenciden bir deney ve üç kontrol grubu oluşturulmuş, deney grubunda dersler

araştırmacı tarafından kubaşık öğrenme yöntemiyle işlenirken diğer gruplarda olağan akışı içerisinde devam etmiştir. Sonuç olarak kubaşık öğrenme yönteminin dinleme ve anlama becerisini geliştirdiği belirlenmiştir.

Yılmaz (2007) Türkçe derslerinde yararlanılan etkinliklerin dinleme becerisine etkisini incelediği araştırmada 6. sınıfta öğrenim öğrencilere deneysel yöntemle bir çalışma yapmış, bu çalışmada deney grubu öğrencilerine özel etkiliklerle dinleme eğitimi verirken kontrol grubu öğrencilerine geleneksel yöntemlerle ders işlenmiştir. Sonuç olarak özel etkinliklerle eğitim yapılan deney grubu öğrencilerinin puanları daha yüksek çıkmıştır. Bu sonuca göre seviyeye göre düzenlenmiş etkinliklerin öğrencilerin dinleme becerilerini geliştireceği görüşmüştür.

Çelikbaş (2010) ise tezinde 7. sınıf öğrencilerinin dinleme stratejilerini öğrenmesinin dinleme başarısı üzerine etkisini belirlemeyi amaçlamış. Çalışmada tüm katılımcılara ön test yapılmış daha sonra dinleme stratejileri sistemli bir biçimde öğretilmiştir. Çalışmanın sonunda ise ön test ve son test arasında anlamlı farklılıklar elde edilmiş, öğrencilerin dinleme stratejilerini daha rahat kullandıkları, dinlediklerini anlama ve yorumlama düzeylerinin geliştiği görülmüştür.

Doğan (2010) ise çalışmasında dinleme becerilerini geliştirmede etkinliklerden yararlanmanın önemini vurgulamayı amaçlamış, hem Batı'daki hem ülkemizdeki dinleme becerisi eğitimini incelemiş, dinleme becerisini geliştirmek için birçok etkinlik örneği sunmuştur.

Kırbaş (2010) doktora çalışmasında iş birlikli öğrenmenin dinleme becerisine etkisini incelemeyi amaçlamış bunun için farklı okullardan seçilen iki grup 8. sınıf öğrencisinden bir grup deney diğer grup ise kontrol grubu olarak belirlenmiştir. Yedi hafta boyunca deney grubunda iş birlikli öğrenme yöntemi ile ders işlenirken kontrol grubunda ise dersler olağan akışı içerisinde devam ettirilmiştir. Çalışma sonunda iş birlikli öğrenmenin dinleme becerisini artırmada geleneksel öğrenme yöntemine oranla çok daha etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kocaadam (2011) not alarak dinleme eğitiminin dinleme becerisi üzerine etkisini çalıştığı tezinde 102 kişilik 7. sınıf öğrenci gurubuna deneysel yöntemle 10

hafta süren bir çalışma yapmış, çalışma sonunda not alarak dinleme eğitimi ile eğitim yapan grubun geleneksel yöntemle çalışan gruba göre anlamlı oranda daha iyi öğrendiği sonucuna ulaşılmıştır.

Aytan (2011) doktora tezinde aktif öğrenme teknikleri üzerine çalışmış. Çalışmada 6. sınıf öğrencilerinden oluşan deney ve kontrol grupları oluşturulmuştur. Araştırmada deney grubunda aktif öğrenme tekniklerine uygun ders işlenirken kontrol grubunda geleneksel yöntemle ders devam ettirilmiştir. Çalışma sonunda her iki grubun da puanlarında artış olmuş ancak aktif öğrenmenin yapıldığı gruptaki artış çok daha fazla olmuştur. Sonuç olarak aktif öğrenme teknikleriyle yapılan dinleme eğitimi öğrencilerin dinleme becerisini geleneksel yöntemle oranla daha fazla geliştirdiği ortaya konulmuştur.

Katrancı'nın (2012) üstbilgi stratejileri öğretiminin öğrencilerin dinlediğini anlama becerisine ve dinleme tutumlarına etkisini araştırdığı çalışma altmış beş kişiden oluşan 5. sınıf öğrencilerine uygulanmıştır. Çalışmada deneysel yöntem uygulanmış, öğrenciler deney ve kontrol grupları olarak ayrılmış, deney grubuna seçilen dinleme metinleri aracılığı ile üstbilgi stratejileri eğitimi verilmiş, kontrol grubuna ise öğretim programında öngörüldüğü gibi kılavuz kitaptaki etkinlikler aracılığı ile dinleme metinleri işlenmiştir. On iki haftalık çalışma sonunda öğrencilerin dinlediğini anlama becerileri ve dinlemeye ilişkin tutumları bakımından deney grubu belirgin bir farkla önde bulunmuştur.

Şahin'in (2012) yüksek lisans çalışmasında dinleme öncesi ve sonrasında verilen soruların dinlediğini anlama becerisine etkisi incelenmiştir. Bunun için altmış beş kişiden oluşan 7. sınıf öğrencisi seçilmiş ve bunlar deney ve kontrol grubu olarak belirlenmiştir. Yedi hafta süren çalışmada deney grubu öğrencilerine seçilen metin dinletilmeden önce metne ilişkin sorular verilmiş ve bunları incelemeleri sağlanmıştır. Kontrol grubuna ise önceden herhangi bir soru verilmeden doğrudan metin dinletilmiştir. Dinleme sonrası her iki grup da dinleme metni ile ilgili soruları cevaplamıştır. Çalışma sonunda öğrencilere bir de dinlediklerini hatırlama düzeylerini ölçmek için kalıcılık testi uygulanmıştır. Araştırma sonucunda dinleme öncesi ve sonrası sorulan soruların dinlediğini anlama ve hatırlama becerisine olumlu

etkisi olduğu anlaşılmıştır.

Bulut (2013) tez çalışmasında dinleme etkinliklerinin öğrencilerin dinlediğini ve okuduğunu anlamının yanı sıra sözcük hazinelerini nasıl etkilediğini araştırmıştır. Araştırmada farklı okullarda öğrenim gören iki farklı gruba çalışılmıştır. Deney grubuna sekiz hafta boyunca etkin dinleme eğitimi verilmiş, kontrol grubunda ise programın öngördüğü geleneksel dinleme çalışmaları ile eğitim yapılmıştır. Araştırma sonunda etkin dinleme eğitimi alan grup diğer gruba göre hem dinlediğini ve okuduğunu anlama hem de kelime hazinesindeki zenginleşme bakımından belirgin bir şekilde önde çıkmıştır.

Daşöz (2013) yüksek lisans tezinde yapılandırılmış dinleme etkinliklerinin dinlediğini anlama becerisi üzerine etkisini incelemiş, bunun için dört boyunca 7. sınıfta öğrenim gören yirmi iki kişilik bir öğrenci grubuyla çalışmalarını sürdürmüştür. Araştırmacı, yapılandırılmış dinleme etkinliklerinin, öğrencilerin dinlemeye yönelik tutumları ve dinleme başarılarında anlamlı bir fark meydana getirdiğini ancak dinleme kaygısı bakımından anlamlı bir fark oluşturmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Harmankaya'nın (2016) çalışması üstbiliş stratejileri eğitiminin öğrencilerin dinlediğini anlama becerilerine, dinleme tutumlarına ve dinleme kaygılarına etkisi üzerine yapılmıştır. Araştırma 7. sınıfta öğrenim gören yüz öğrenciyle yapılmıştır. Bu öğrenciler deney ve kontrol grubu olarak ikiye ayrılmış, deney grubunda çalışma süresince üstbiliş stratejileri ile eğitim verilmiş, kontrol grubunda ise dersler olağan akışında devam etmiştir. Araştırma sonunda üstbiliş stratejileri eğitimi alan grubun deney grubuna oranla dinlediğini anlama becerinin daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Ancak araştırma sonunda öğrencilerin dinleme kaygılarında ve dinlemeye yönelik tutumlarında belirgin bir fark meydana gelmemiştir.

Çelebi'nin (2008) Muğla il merkezinde yaptığı çalışması dört yüz beş kişiden oluşan ve 6, 7 ve 8. sınıfta öğrenim gören öğrencilerle olmuştur. Çalışmada düşünce ve olay yazılarına göre dinlemeyi etkileyen olumlu veya olumsuz etkileyen faktörler belirlenmeye çalışılmıştır. Bu çalışma ile olay yazılarını anlama düzeyinin düşünce yazılarını anlama düzeyine göre belirgin bir biçimde yüksek olduğu ve öğrencilerinin

dinlediğini anlama düzeylerinin orta seviyede olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bu doğrultuda ele alabileceğimiz bir araştırma da Yıldırım, Yıldız, Ateş, Rasınski (2010) tarafından yapılmış. Araştırma yüz seksen kişiden oluşan 5. sınıf öğrencileri ile yapılmıştır. Araştırmada belirlenen metin türüne göre okuma ve dinleme becerisinin bir farklılık gösterip göstermediğinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Sonuçta bir öyküleyici metnin, okuma becerisine nispeten dinleme becerisi kullanılarak daha iyi anlaşıldığı saptanmıştır. Ayrıca öyküleyici metinlerin bilgilendirici metinlere göre daha iyi anlaşıldığı belirlenmiştir.

Çiftçi (2012) makalesinde dinleme becerisini sosyal ve eğitsel açıdan incelemiş, dinlemeyi fizyolojik, fiziki, psikolojik, zihinsel, sosyal, öğretmen, konuşmacı ve konu bakımından ayrıntılı bir biçimde ele almıştır.

Türkel'in 2012 yılında yaptığı "Dinleme Eğitimine İlişkin Teknikler ve Değerlendirmeler" başlıklı çalışmasında, dinleme becerisinin iletişimdeki yerinin altı çizilmiştir. Ayrıca dinleme üzerine yapılan çalışmalar değerlendirilmiştir.

Emiroğlu ve Pınar'ın (2013) çalışmasında dinleme becerisinin diğer dil becerileri arasındaki yerine değinilmiş, dinlemenin önemi vurgulanmıştır. Çalışmada dinleme becerisini diğer dil becerileri ile bir bütün olduğunun altı çizilerek yine bütünsellik içerisinde verilmesi gerektiğine değinilmiştir.

Epaçan (2013) ise araştırmasında; dinleme becerisi eğitimi, dinleme yöntemleri ve dinlemeyi etkileyen unsurlar üzerinde durarak, dinlemenin geliştirilebilir bir dil becerisi olduğunu, dinleme becerisinin ölçülmesinde ve değerlendirilmesinde eksiklikler olduğunu, dinleme üzerine daha çok araştırma yapılması gerektiğini belirtmiştir.

Dinleme eğitiminin tarihi süreci ve değerlendirilmesine dair çalışmalar incelendiğinde dinleme becerisinin önceleri kendiliğinden gelişen bir beceri olarak görüldüğü, bu yüzden ihmal edilen bir beceri alanı olarak karşımıza çıktığı söylenebilir. Sonraları dinleme beceri alanı, öğretim programlarında başlı başına bir beceri alanı olarak yerini almış ve bunun geliştirilmesini amaçlayan yöntem ve teknikler ortaya konur olmuştur. Bu kapsamda dinlemeye dair yapılan çalışmalardan

özel bir strateji, yöntem veya tekniğin dinlemeyi geliştirmek amacıyla kullanıldığı araştırmalarda yapılan bu özel uygulamalar, neredeyse her zaman dinlemeye olumlu katkılar yapmış, dinleme becerisini, dinlemeye yönelik tutumu geliştirmiştir. Dinlemeye dair çalışmaların bir başkası ise seçilen bir edebi türün dinleme becerisi üzerine etkisinin incelendiği araştırmalar olmuştur. Bu çalışmalarda ise öğrencilerin olay yazılarını, öyküleyici metinleri daha iyi anladıkları belirlenmiştir. Bu sebeple dinleme becerisini geliştirmede öncelikle öyküleyici metinlere yer vermenin faydalı olacağı, bilgilendirici metinlerin ise öğretmenin başarılı rehberliği ve metni organize etmede öğrencinin faydalanacağı ilave katkılarla daha iyi anlaşılacağı ortaya koyulmuştur.

2. BÖLÜM: ARAŞTIRMANIN KURAMSAL TEMELLERİ

2.1. DİNLEME BECERİSİ

2.1.1. Dinlemenin Tanımı

İşitme, bireyin duyu organları ve beyinde bir problem olmadığı sürece gerçekleşen ve bireyde doğuştan var olan bir yeterlidir. Bu yeterlilik dinlemenin gerçekleşmesi için şarttır.

Dinlemeyi ise işitmenin eğitim öğretim yoluyla bir program çerçevesinde, sistemli bir biçimde geliştirilmesiyle hedeflenen uygun kullanılan bir beceri hâlinin alması olarak tanımlayabiliriz. Demirel (2003: 33) dinleme için, konuşmakta olan veya sesli okuma yapan bir kişinin aktarmak istediği sözel iletileri doğru bir biçimde anlama ve bunlara karşılık verebilme kabiliyeti tanımını yapmaktadır. Taşer(2000: 214) ise dinlemeye, konuşmada ortaya koyulan fikirleri anlayabilmek, bunlar hakkında yorum yapabilmek, bunları değerlendirerek zihinde sınıflamak, bunlar arasındaki bağlantıları tespit etmek ve hafızamıza almayı uygun gördüklerimizi belirleyip almak, şeklinde bir tanım yapmıştır. Bunlarla birlikte dinleme için Temur, (2001: 61) dinleyenin önce söylenmiş olanlarla sonra söylenecek olanlar arasında ilişki meydana getirme ve bunun karşılıklı iletişim çerisindeki görevini anlayabilme kabiliyeti, tanımını yapmıştır. Dinlemeye dair diğer birkaç tanım ise konuşulanların ve mevcutsa görüntülerin farkında olmakla ve onlara dikkat kesilmekle başlayan, bilinen işitmeye dayalı göstergeleri tanınması ve daha sonra hafızadan çağırılması ile devan eden sonrasında ise zihinde anlamlandırılması ile tamamlanan bir olay, (Ergin ve Birol, 2000: 115); konuşanı katkısız bir biçimde takip etme değil, karşılıklı iletişimin sorunsuz meydana gelmesi için mesajı elde etme ve bunu yorumlama çabası, şeklindedir.

Tüm bunlardan hareketle dinleme becerisi üzerine yapılan tanımların işitme ve dinleme arasındaki ayrımı belirlemek üzerine olduğunu söylenebilir.

2.1.2. Dinleme Becerisi ve Önemi

Günlük yaşamımızı sürdürmede dört temel dil becerisi hayati bir yere sahiptir.

Bilgi edinirken, bilgi verirken, duyguları ifade ederken veya bir başkasının duygularını anlamaya çalışırken bu beceriler kullanılır. Tüm bunları sağlıklı bir şekilde gerçekleştirebilmek için bu beceriler içerisinde dinleme, ona duyduğumuz ihtiyaç sebebiyle bambaşka bir yerde durur.

Wacker ve Hawkins'e (1996) göre insan hayatında en çok dinlemeye ihtiyaç duymakta, en çok ondan yararlanmaktadır. Wacker ve Hawkins (1996)'in yaptığı araştırmaya göre insan günde % 45'lik oranında dinlemeyi kullanmaktadır. Bu da dinlemeyi bir kişinin günlük hayatında en fazla kullandığı dil becerisi yapmaktadır. Söz konusu araştırmaya göre insanlar okumaktan, konuşmaktan ve azmaktan fazla dinlemektedirler (Akt. Doğan, 2010).

Buna paralel olarak Temizyürek (2011) insanın iletişim hâlinde olduğu zamanın % 60'ının dinleme ile geçtiğini belirtirken benzer şekilde Sever (2011) kişinin başkalarıyla geçirdiği zamanın % 42'sinde dinlediğini ifade eder. Wolvin ve Coakley'in (1996) araştırmalarında ise öğrencilerin okulda geçirdikleri zamanın % 50'den fazlasının dinlemekle geçtiği ifade edilir (Akt. Cihangir, 2004: 11).

Tüm bunlar, bir iletişim esnasında dinlemenin yerini ve önemini vurgulamaktadır. Fakat karşılıklı iletişim değil de tek taraflı dinleme gerektiren televizyon, radyo vb. iletişim araçlarında, bir konferans ve tiyatrodaki bireyin dinleme becerisini kullanma oranı çok daha fazla olmaktadır.

Ian Mackay, (1997) "Dinleme Becerisi" adını verdiği eserinde dinlemenin hayatımızdaki yerinden söz ederken, vaktimizin oldukça büyük bir bölümünü meşgul eden dinlemenin, var olan ve büyük öneme sahip olan becerilerden olmanın yanı sıra çok bilmediğimiz, tanımadığımız bir beceri olduğundan bahseder. Bunun önemi kavrandıkça eğitim kurumları diğer tüm kurumlar bu işe daha fazla eğilmekte, düzenledikleri eğitim faaliyetleri ile bireylerin dinleme becerisini daha etkin biçimde kullanmalarını amaçlamaktadırlar.

2.1.3. Dinlemenin Diğer Dil Becerileriyle İlişkisi

Bütün dil becerileri bir bütünlük gösterir. Bundan ötürü her biri birbiriyle ilişkilidir. Dinlemenin diğer dil becerileriyle olan ilişkisine aşağıda değinilmiştir.

2.1.3.1. Dinleme – Konuşma İlişkisi

Birbirinin vazgeçilmezi, birbirinin tamamlayıcısı iki beceridir. Çünkü bu iki beceriden birisi olmadan diğeri düşünülemez.

Konuşma becerisi ile dinleme becerisini ayrılmaz kılan etken aslında konuşma eyleminin doğal olarak en az iki kişi arasında cereyan etmesi ve konuşanın muhatabının dinlemek zorunda olmasıyla alakalıdır.

Dinleme becerisi bakımından bir yetersizliği olanların güzel konuşması da mümkün olamamaktadır.

Bunun yanında dinleme becerisine temel olan işitmenin konuşma için de şart olduğu, işitme olmazsa dinlemenin de olmayacağı, dinlemenin sağlıklı iletişimin vazgeçilmez bir parçası olduğu açıkça görülmektedir.

Dinleme konuşma ilişkisinin bir diğeri önemli yanı da konuşmanın dinlemenin bir ürünü oluşudur. Mackay'e (1997) göre insanlar çocukluktan itibaren dinlemekte ve bu yolla öğrenmektedir, hatta konuşma da böyle öğrenilmektedir.

Buna göre bu iki becerinin geliştirilirken iç içe düşünülmesi ve bir bütün olarak düşünülmesi gerektiği sonucuna ulaşılabilir.

2.1.3.2. Dinleme – Okuma İlişkisi

Okuma, yazıları fiziksel uyaranların göz ve devamında sinir sistemi yoluyla anlamlandırılması şeklinde gerçekleşirken dinleme seslerin yayılması yoluyla işitme organının bu sesleri anlaması ve sinir sisteminde anlamlandırılması biçiminde gerçekleşir. Dolayısıyla okuma ve dinleme becerileri dildeki anlamaya dayalı becerilerin farklı iki tarafıdır. Bu becerilerin ikisinin de kullanım alanları bakımından avantajlı yerleri vardır.

Dinleme esnasında ses tonu, jest ve mimik kullanımı gibi unsurların anlamaya katkısı varken okumada da durma, geri dönme, tekrar okuma gibi avantajlar vardır.

Okuduğunu anlama becerisinde görme ön koşulken dinlemede işitme ön koşuldur. Ayrıca ana dili eğitinde dört temel dil becerisinin iç içe öğretimi sırasında

okuma becerisini geliştirmeye dönük etkinliklerin dinleme becerisine de katkı sağladığı görülmüştür.

2.1.3.3. Dinleme – Yazma İlişkisi

Dil becerileri içerisinde yazma becerisi ve dinleme becerisi arasındaki ilişki daha çok sınıf içi etkinliklerde ortaya çıkmaktadır. “Dikte” olarak bilinen ve konuşanın söylediklerini yazma esasına dayanan yöntem tamamen dinleme yazma ilişkisi üzerine kurulu bir yöntemdir. Öğrenci söyleneni ne kadar iyi dinlerse o kadar doğru yazacaktır.

İki beceri arasındaki bir diğer ilişki de dinlemenin bir anlama becerisi olması, bu becerisinde yetersizlik olan birinin anlama becerisinde eksiklik olması ve dolayısıyla anlatma becerisinin de istenen düzeyde olamayacağı şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

2.1.4. Dinleme Türleri

Birey gün içerisinde karşılaştığı durumlara göre dinleme türü tercih etmekte ve kullanmaktadır. Bir başka deyişle kişi dinleme amacına uygun olarak dinleme türünü belirlemektedir. Dinleme türlerine dair pek çok kaynakta farklı tasnifler vardır:

Bunlardan Doğan, (2012) “Dinleme Eğitimi” adlı kitabında dinlemeyi dinleme şekilleri ve dinleme türleri şeklinde ayırmış, dinleme şekillerini etkileşimli dinleme ve etkileşimsiz dinleme olarak kabul ederken, dinleme türlerini estetik dinleme, ayırt edici dinleme, eleştirel dinleme, empatik dinleme ve etkili dinleme olarak belirlemiştir. Ayrıca Öz’e (2001) göre dinleme türleri; bilgi edinmek için dinleme, karşılıklı konuşmaları izleyebilme, bir temsili söz korosunu dinleme, sesli okuma sırasında dinleme, konuşulanları dinleme şeklindeyken Akyol (2010) dinleme türlerini stratejik dinleme, aktif dinleme, amaçlı olarak dinleme ile diyalog ve sunuya dayalı dinleme olarak sıralamıştır. Bir başka sınıflandırmayı da Ünalan (2006) yapmış seçerek dinleme, aktif dinleme, eleştirel dinleme, yaratıcı dinleme ve empatik dinleme olmak üzere beş dinleme türünden söz etmiştir. Wolvin ve Coakley,(1996) beş çeşit dinleme türünden söz etmektedir. Çalışmamızda bu dinleme türlerine değinilmiştir (Akt. Tompkins; 1998: 262).

2.1.4.1. Ayırt Edici Dinleme

Sesleri ve görsel uyarıları birbirinden ayırt etmek için yapılan dinleme (Müzik tonlarını, konuşma seslerini, çevreden gelen olağan sesleri, birden çok anlamı olan kelimeleri, sözlü iletişime eşlik eden sözsüz iletişim unsurlarını vb. ayırt etmek için dinleme.)

2.1.4.2. Estetik Dinleme

Zevk almak ve eğlence için dinleme (Bu tür dinlemede mesajın duygu ve heyecan uyandırması istenir. Bir şarkının, hikâyenin dinlenmesi estetik dinlemeye örnek olarak verilebilir.)

2.1.4.3. Etkili Dinleme

Bir iletiyi, eleştirel yargıda bulunmadan dinlemedir. (Gerçek bilgi ile dinleyicinin çıkarım yoluyla edindiği bilgiyi ayırt etmek, neden sonuç ilişkilerini anlamak, önceden bilinen ve yeni edinilen bilgi arasındaki bağlantıları ortaya koymak, ana fikri ve yardımcı fikirleri tespit etmek için dinleme.)

2.1.4.4. Eleştirel Dinleme

Sadece anlamak için dinlemek yerine aynı zamanda puan vermek, değerlendirmek veya yargılamak için dinlemektir. (Yanlış, mantıksız veya hatalı tartışmaları belirlemek, değinilen sözlerin altında yatan anlamları ortaya çıkarmak için dinleme.)

2.1.4.5. Empatik Dinleme

Eleştiriden kaçınarak, empati kurarak dinlemedir. (Yargılardan uzak durarak, tavsiyelerden kaçınarak, karşıdakinin duygularını anlamaya gayret ederek dinleme.)

Dinleme türlerine dair alanyazında pek çok sınıflandırma olsa da neredeyse hepsi dinleyiciyi belirleyici unsur kabul etmekte, dinleyicinin amacı dinleme türünü belirlemektedir.

2.1.5. Dinleme Yöntem ve Teknikleri

Dinleme yöntem ve teknikleri, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından 2005 yılında yayınlanan İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda şu başlıklar altında

sıralanmıştır:

2.1.5.1. Katılımlı Dinleme/İzleme

Amaç: Dinleme sürecinde zihinde oluşan soruların konuşmacıya iletilerek dinlenenlerin daha iyi kavranmasıdır. Dinlenenlerin ve soruların konuşmacıya yansıtılarak karşısındakine dinlediğini hissettirme, konuşmacının rahatlamasını ve iletişimin amacına ulaşmasını da sağlar.

Uygulama: Dinleme sırasında başka bir işle uğraşmamak ve konuşmacı ile göz teması kurmak gereklidir. Konuşmacıdan anlatılanlara açıklık getirmesini istemek, konuşmacının sözlerini ve duygularını geri yansıtmak, fikir ve duygularını özetlemek bu uygulamada yapılacaktır. Uygun yerlerde konuşmacının sözleri özetlenmeli veya söylenmek istenen geribildirimle verilmelidir. Dinleyici, konuyu daha iyi anlamak, istekte bulunmak veya karmaşık bir probleme çözüm sunmak amacıyla konuşmacıya sorular sorabilir. Böyle durumlarda not alınarak veya araya girilerek “Söylediklerinizi tam olarak anlayamadım. Daha açık söyler misiniz?” gibi açıklama soruları sorulabilir.

2.1.5.2. Kendini Konuşanın Yerine Koyarak Dinleme/İzleme (Empati Kurma)

Amaç: Dinleyicinin kendisini konuşmacının yerine koyarak onun neler hissettiğini, sözlerinin hangi deneyimleri yansıttığını, kendini ve dünyayı nasıl algıladığını anlamaktır.

Uygulama: Öğrencilerden konuşmacının veya dinlediklerindeki /izlediklerindeki varlık ve şahıslardan birinin yerine kendilerini koyarak olayları, duygu ve düşünceleri anlamaları istenir. Bu yöntemle yapılan dinleme/izleme diğer kişi ile aynı fikri paylaşma anlamına gelmez.

Bir süre için kendi duygu ve düşüncelerinden sıyrılarak olaylara ve durumlara karşısındakinin bakış açısıyla bakmayı ve onu anlamayı gerektirir. Öğrenci, kendini karşısındakinin yerine koyarken o kişiyi iyi-kötü, onun duygu ve düşüncelerini de doğru-yanlış olarak değerlendirmekten kaçınmalıdır; çünkü ön yargılı yaklaşım karşımızdakini anlamamızı engeller.

2.1.5.3. Yaratıcı Dinleme/İzleme

Amaç: Öğrencilerin dinlediklerini/izlediklerini yorumlaması ve bunlardan yeni fikirler üretmesidir.

Uygulama: Bu yöntem iki şekilde uygulanabilir:

1.Katılımsız dinleme/izleme yapılarak konuşmacının sözlerinden yeni düşünce ve hayaller üretilir.

2.Katılımlı dinleme/izleme yapılarak konuşmacının sözlerinden üretilen düşünce ve hayaller ifade edilir. Konuşmacının daha rahat ve yaratıcı düşünmesini sağlamak için yönlendirici sorular sorulur veya cesaret verici sözler söylenir.

2.1.5.4. Seçici Dinleme/İzleme

Amaç: Dinlenenlerin/izlenenlerin içinden ilgi ve ihtiyaca yönelik olanların seçilerek dinlenmesi/izlenmesidir.

Uygulama: Seçici dinleme/izleme aşağıdaki şekillerde uygulanabilir:

1. Önceden hazırlanmış sorular dağıtılarak öğrencilerden bunların cevaplarını bulmaya yönelik olarak dinlemeleri/izlemeleri istenir.

2. Dinleme/izleme amacına veya ilgi alanına yönelik olarak dinlenenlerden /izlenenlerden bir veya birkaç bölüm/ konu seçilerek yalnızca bu kısımlar dikkatle dinlenir/izlenir. Örneğin; hazırlanan bir karşılıklı konuşmada (öğretmen-öğrenci, doktor-hasta, satıcı-müşteri vb.) tarafların birbirlerinin konuşmalarından seçme yapmaları ve bunları sınıfta değerlendirmeleri istenir.

2.1.5.5. Eleştirel Dinleme/İzleme

Amaç: Öğrencilere dinledikleri/izledikleri hakkında soru sorma alışkanlığı kazandırarak konu hakkında düşünmelerini; konuyu olumlu ve olumsuz yanlarıyla, tarafsız bir bakış açısıyla değerlendirmelerini sağlayarak kendi doğrularını buldurmaktır.

Uygulama: Sunulan bilginin konuşmacının kişisel duygu ve düşüncelerini mi yansıttığı, yoksa bilimsel verilere ve gözlemlere mi dayandığı hızlı bir şekilde analiz

edilmelidir. Bunun için öğrencilerin konuya yönelik olarak aşağıdaki soruları sorma becerisini kazanmış olmaları gerekmektedir.

1. Konuşmacının amacı nedir?
2. Konuşmacı konuyla ilgili yeterli bilgi ve birikime sahip mi?
3. Verilen bilgiler güncel ve geçerli midir?
4. Konu tarafsız bir bakış açısıyla mı ele alınıyor? Eleştiriler doğru mu?
5. Alternatif çözüm önerileri sunuluyor mu?
6. Çözüm önerileri bilimsel mi?

2.1.5.6. Katılımsız Dinleme/İzleme

Amaç: Dinleme/izleme sürecinde öğrencilerin dinledikleri üzerinde düşüncelerini sağlayarak zihinsel faaliyetlerini etkin kılmaktır.

Uygulama: Dinlenen metnin bir süreçten mi bahsettiği, yoksa bir açıklama mı getirdiği belirlenir. Metnin türüne ve metinden elde etmek istenilenlere uygun olarak zihinde “Kim, ne, nereye, ne zaman, nasıl?” gibi sorulara cevap bulmaları için öğrenciler yönlendirilir.

Bu dinleme yöntem ve tekniği dikkatli bir suskunluğu ve çok az cevap vermeyi içerir. Dinleyicinin katılımı oldukça sınırlıdır. Dinleme esnasındaki sessizlik ara ara küçük, tasdik edici ifadelerle ve sorularla kesintiye uğratılabilir. Bu duruma bazen de sözel olmayan bir karşılıkla da verilebilir. Mesela bir tebessüm, göz kontağı, kafa hareketi vb. Bu dinlemede dinleyicinin yorulduğu bir yöntem değildir. Dinleyici aktarılanı diler, zihninde yapılandırır (Güneş, 2014:101).

Dinleyici kişi katılımlı dinlemeye göre daha pasif durumdadır. Zihinsel süreçler aynı şekilde gerçekleşir. Sadece düşünülenlerin birçoğu içseldir. Konuşmacıya yansıtılmaz.

Sınıfta işlenen metnin yazar ya da şairi ile ilgili bilgi toplanması ve bunun sınıfta diğer öğrencilere anlatılması istenebilir. Bu şekilde sınıfta bulunan öğrenciler

konuşmacıya katılmadan yalnızca dinler ve içsel olarak bilgileri sınıflandırır. Bu şekilde yapılan uygulamalar katılımsız dinlemeye örnek teşkil eder (Karabacak, 2014: 15).

Tüm bunlardan hareketle katılımsız dinlemede tüm zihinsel süreçlerin aktif olduğunu, katılımsız dinlemenin de başlı başına bir dinleme yöntemi olduğunu belirtilebilir. Katılımsız dinleme yöntemi asla yöntemsiz, amaçsız bir dinleme olarak görülmemelidir. Aksine katılımsız dinleme yöntemi günlük hayatta, akademik amaçlı dinlemelerde en çok başvurulan yöntemlerden birisidir. Öyle ki diğer yöntem ve tekniklerle dinlemenin mümkün olmadığı zamanlarda, örneğin not alma imkânı olmadığına not alarak dinleme yapılamadığında, önceden hazırlanmış sorular olmadığına seçici dinleme yapılamadığında, soru cevap metodunun kullanılmadığı kalabalık toplantılarda katılımlı dinlemenin yapılamadığı durumlarda, pratik bir biçimde kullanılabilir. Bunun için dinleme eğitimi verirken mutlaka katılımsız dinleme eğitime gereken önem verilmelidir. Öğrencilerden dinlediklerini zihinlerinde yapılandırmaları, “Kim, ne, nereye, ne zaman, nasıl?” sorularının cevabını bulmaya çalışmaları istenmeli, gelişigüzel dinlemelerden kaçınılmalı sağlanmalıdır. Ancak bu durumda bir katılımsız dinleme yapılmış olacak, dinlenenlerin zihinde takibi yapılacak, dinlenen bir öyküleyici metinse olay, kişiler yer ve zaman yerli yerinde olacak, bilgilendirici metinse anlatılanın akışı takip edilebilecektir.

2.1.5.7. Not Alarak Dinleme/İzleme

Amaç: Dinlenenlerin/izlenenlerin daha kolay anlaşılmasını ve hatırlanmasını sağlamaktır.

Uygulama: Öğrencilerden dinleme/izleme amaçlarına göre notlar almaları istenir. Not alınırken dikkat etmeleri gereken noktalar (ana fikrin, önemli ifadelerin, güzel sözlerin not alınması; özgün ifadelerin kullanılması vb.) hatırlatılır. Öğrencilere not alabilecekleri çalışma kâğıtları verilir.

Bu yöntem çalışmamızın konusunu oluşturduğu için burada “not alma” üzerinde durulacaktır.

2.1.5.7.1. Not Alma

“Hatırlanması gereken herhangi bir bilgi ve olay için bir yere kısaca yazılan yazıya not denir. Not alma, herhangi bir kimseyi dinlerken veya bir eseri okurken gerekli temel bilgilerin bir yere kaydedilmesi demektir (Beyreli, Çetindağ ve Celepoğlu, 2005: 132).”

Not alma hem dinlemede hem okumada kalıcı öğrenmenin en temel şartlarından biridir. Çalışmamız dinleme ile ilgili olduğundan bu bölümde dinlerken not alma üzerinde durulacaktır.

Öğrenmenin kalıcı olması dinlenilenin tekrarına bağlıdır. Sınıf ortamında öğrenilen bilgiler ne kadar anlaşılırsa anlaşılınsın ancak tekrar edilirse kalıcı olacaktır. Bunun için de öğrencinin dinleme esnasında not alması oldukça önemlidir. Not alma rastgele yapılacak bir eylem değil belli kurallara göre yapılması gereken bir fiildir.

Belli kurallara göre yapılması gereken not alma, öğrenciler tarafından çoğunlukla tüm duyulanların aynen kaydedilmesi olarak anlaşılmakta, bu durum da etkili ve doğru not almanın önüne geçmektedir. Not almayı aynen kaydetme olarak gören öğrenci not almak istediğini yetiştirememekte, dersi takip etme noktasında kopukluklar yaşayabilmektedir. Bunun yanı sıra not almada zamanı verimli kullanmak isteyen öğrenciler çoğunlukla kısaltmalar yapmakta, ancak bu kısaltmalar belli bir zemine oturmadığından, bir sisteme dayanmadığından daha sonra anlayamamaktadır. Bu da öğrencilerin aldıkları notu daha sonra anlayamama sorununu ortaya çıkarmaktadır. Tüm bunların önüne geçilmesi için öğrencilere not alma eğitimi verilmelidir, bu sayede onların işlevsel olarak not almaları sağlanmalıdır.

Not almak aynı zamanda not alınana anlama kaygısıyla dikkati odaklamayı da gerektirir. Bunu sağlayamayanların not almaya çalışırken her duyduğunu mekanik bir şekilde kâğıda geçirmeye çalıştığını ve bu sırada bambaşka şeyler düşündüğünü ve düşlediğini görmek çok olası bir durumdur. Böyle alınan notlar kesinlikle amacına hizmet etmemekte, eksikleri tamamlanamayan yap-boz misali daha sonra anlayamamaktadır. Dolayısıyla not tutmak, mekanik bir etkinlikten çok işitme, dinleme, anlama, analiz etme, seçme ve yazma süreçlerini içine alan yoğun bir

zihinsel çaba gerektirir.

Bu odaklanma kişinin dinlediklerine kendini vermesiyle, bunları zihinsel süreçlerden geçirerek onu yapılandırmasıyla mümkün olabilmektedir. Öyle ki insanın zihninin bir dakika içerisinde yaklaşık iki yüz ile iki yüz elli arasındaki sözcüğü anlayabilme yeterliliği olmasına rağmen, bir konuşma dakikada ortalama kırk ile yetmiş arasında bir hıza sahiptir. Bu, bir konuşma esnasında insanın zihninin dörtte üçü ile altıda beşi arasında bir oranda boş kaldığını ifade eder. Yani dinleyen bir kişinin zihninde dinleme esnasında yüz altmış ile yüz seksen sözcük arasında bir boşluk oluşur. Bu da başarılı bir dinleme için gereken odaklanmanın önünde bir engeldir. Bu engeli aşmak sağlam bir dinleme eğitimi ile olur. Böyle bir dinleme eğitime sahip kişiler zihinlerinin boş kalacağı sürede konuşanın söylemek istediklerini, anlatmak istediklerinin ardındaki iletileri düşünerek ve mümkünse notlar alarak etkin dinleme yaparlar (Baltaş, 2003: 42). Etkin dinleme eğitime sahip olmayan kişiler arda kalan zamanda dikkatlerini dinlemeye odaklayamaz, bir süre sonra kendilerini tamamen dinlemenin dışında bulurlar. Burada not almanın dinlenenin sonra tekrar edilmesi, hatırlamasının sağlanmasının yanında dikkatini dinlediğine veren bir dinleyicinin dinleme esnasında dikkatinin dağılmasını önleyici, konuşmadan uzaklaşmasını engelleyici, dinlediğine odaklanışını sürdürücü bir rolünün de olduğuna değinilmelidir.

Konuya odaklanmayı sürdürmenin yanı sıra not almanın iki önemli yararı vardır. Bunlardan ilki eğitim sürecinin bir gereği olarak aktif katılımı sağlamasıdır. Bu sayede insan zihninin canlı kalması ve dinlediğine odaklanması olanaklı hâle gelir. Bir diğeri ise not almanın unutmayı engellemesidir. Not alınanlar hem daha çok akılda kalacak hem de alınan notlar düzenlenirken öğrenilenler, dinlenenler tekrar edilmiş olacaktır. Yapılan araştırmalar öğrenilenlerin yarısından fazlasının yaklaşık bir saat içerisinde tamamına yakınının ise bir gün içerisinde unutulduğunu göstermektedir. Bunun önünde geçmek için yapılabilecek en önemli faaliyet not almak olacaktır. Özetle amacımıza uygun notlar alabilmek, ancak iyi bir dinlemekle mümkündür. Aynı şekilde iyi dinlemek de ancak amacımıza uygun not alabilmekle mümkündür (Baltaş, 2003: 42-43).

2.1.5.7.2. Not Alma Teknikleri

Not alma tekniği her ne kadar kişinin kendine özgü seçtiği bir yol olarak kabul edilse de bunun için özel teknikler de belirlenmemiş değildir. Yıldırım, Doğanay ve Türkoğlu, (2009) “Okulda Başarı İçin Ders Çalışma ve Öğrenme Yöntemleri” adlı eserde not alma tekniklerini şu şekilde ele almışlardır:

1. Ana Fikir Tekniği

Bu teknikte alınan notlar ana fikirler çevresinde organize edilir. Bu tekniğe göre alınan notların tam bir cümle hâlinde olması gerekmez. Bu teknikte önceden belirlenen ana fikir kısaca yazılır. Bu ana fikri destekleyen açıklamalar ana fikrin altına, soldan 1.5 santimetre kadar sağ tarafa yazılır. Açıklamalarla ilgili örnek verilecek olursa, bu örnek açıklamaların altına yine soldan 1.5 santimetre kadar sağda olacak şekilde, kısaca özetlenir. Yeni bir ana fikre geçmeden önce, her ana fikrin altında daha sonra yapılabilecek ekleme ve düzeltmeler için boşluk bırakılır. Bu teknikte düzgün ifadelerle not almak, detaylarla uğraşmak, şekilde kalan ayrıntılarla uğraşmak yerine vurgulanan yerleri kaydetmek önem taşımaktadır. Ana fikir tekniği not alırken kullanılacak zamanı asgari düzeye çekmesi sayesinde dinlemenin sürekli, aralıksız devamını sağlar. Bu tekniğin en önemli avantajı, not almak için harcanan zamanı en aza indirmesi ve dinlemede kopukluklara neden olmamasıdır. Bu teknikte tutulan notlar öğrenciye konuyu anlaması için sadece bir yol açar; dolayısıyla ana fikir tekniğinde öğrencinin dinlediği konuyu doğrudan notlarından okuması mümkün değildir. Fakat öğrenci bu notlardan faydalanarak konuyu kendi cümleleriyle yeniden yazabilir. Bu nedenle, bu tekniğin kitap okuma esnasında değil de, ders dinleme sürecinde kullanılması daha uygun olacaktır. Ana fikir tekniğiyle not almanın öğrencinin öğrenmesi üzerinde önemli katkısı vardır. Bu teknik, öğrenciye düşüncelerini daha kısa ve öz bir biçimde organize etme becerisini kazandırır. Alınan notlar doğrudan bir kitaba ya da öğretmene ait cümleler olmayacağından, öğrenci öğrendiklerini belli temel kavramlar çerçevesinde, kendi anladığı biçimde ifade eder ki bu etkili bir öğrenme yöntemidir.

2. Paragraf Tekniği

Notların özet olarak paragraflar etrafında organize edildiği tekniktir. Her ana

fikir bir paragrafta ifade edilir. Bu teknik, konunun ayrıntılarıyla not edilmesine imkân sağladığından, ders sonrası yapılacak ekleme ve düzeltmeleri de en aza indirmektedir. Paragraf tekniği, not almada uzun zaman gerektirdiğinden dinleme esnasında kopukluklara neden olabilir. Bu nedenle paragraf tekniği seçilmeden önce konunun özelliği ve öğretmenin ders anlatma hızı göz önünde bulundurulmalıdır. Eğer öğretmen not tutturmak amacıyla dersi daha yavaş anlatıyorsa bu teknik kullanılabilir. Fakat öğretmenin dersi anlatma hızı paragraflar hâlinde not almaya uygun değilse, daha az zaman gerektiren ana fikir tekniğine geçmek daha uygun olacaktır. Paragraf tekniği, kitaptan ders çalışırken not çıkarmada rahatlıkla uygulanabilir.

3. Aynen Kaydetme Tekniği

Bu teknik aynen kaydetmenin gerekli olduğu durumlarda; örneğin bir listenin ya da bir olgunun özelliklerinin yazılması gerektiğinde kullanılır. Bu teknikte konu ana başlık altında madde madde sıralanır. Aynen kaydetme tekniği, öğretmenin anlattığı konuya ve anlatış tarzına bağlı olarak derste kullanılabileceği gibi, kitaptan not alırken de kullanılabilir. Öğretmenin tahtayı kullandığı durumlarda, öğrenciler genellikle tahtadakileri defterlerine aynen kaydederler. Derste tüm anlatılanların aynen kaydetme tekniğiyle kaydedilmesi hem doğru hem de uygun değildir. Bir olgunun özelliği, tanımı ya da bir liste kaydedilirken gerekirse öğretmenden ek zaman istenebilir.

4. Grafikselle Not Alma Tekniği

Öğrenilenler anlamlı süreklilik içeren bir yapı içeriyorsa ve bunlar arasındaki ilişkilerin gösterilmesi gerekiyorsa, bu yapıyı göstermeye yönelik olarak kullanılabilecek teknik, grafikselle not alma tekniğidir. Grafikselle not alma tekniğinin en büyük avantajı, çok miktarda bilgiyi en kısa ve bütüncül biçimde yansıtmasıdır. Ayrıca bu teknik yazmaya dayalı diğer tekniklere oranla, öğrenciye daha çok bilgiyi daha kısa sürede kaydetme imkânını sağlar. Bu teknikte kavram ve terimler oldukça sınırlı ölçüde kullanılmakta ve kavramlar arasındaki ilişkiler görsel olarak yansıtılmaktadır.

5. Cornell Not Alma Tekniği

Bu teknik, not tutulacak sayfanın iki bölüme ayrılmak suretiyle sayfada sağ tarafın derste alınacak notlar için, diğer tarafın ise daha sonra yapılacak düzenlemeler için ayrıldığı bölüm şeklinde düzenlenmesi esasına dayanır. Ders esnasında tutulan notlar yukarıda sayılan farklı yöntemler kullanılarak olabilir. Bu tekniğin en önemli avantajı, derste alınan notların sistematik olarak gözden geçirilmesine ve gerekli düzeltme ve düzenlemelerin yapılmasına imkân sağlamasıdır. Dersten sonra fazla zaman kaybetmeden bu notlar gözden geçirilmelidir. Gözden geçirmenin ilk basamağı, alınan notların okunması, eksiklik ve yanlışlıkların belirlenmesidir. İkinci basamakta, yine sağ bölüm üzerinde gerekli düzeltmeler yapılır. Bu aşamada notlardaki eksiklikler giderilir ve notlar daha anlaşılır olacak biçimde organize edilir. Gerekirse işaretleme ya da altını çizme gibi önemli noktalara yönelik vurgulama yapılabilir. Üçüncü basamakta ise, her bölümün sonunda alınan notlar özetlenerek sağ bölümdeki notların eksikleri tamamlanmış olur. Son olarak dördüncü basamakta düzeltilen notları özetleyecek anahtar kelimeler, cümleler, kısa tanımlar, önemli soru ve semboller seçilir ve sayfanın sol tarafına yazılır. Bu sayede sayfanın sol bölümü, alınan notların önemli noktalarını belirtebilecek ve okuyana kısa bir zaman içinde fikir verebilecek şekilde organize edilmiş olur. Yani not alınan sayfanın sol bölümü ana fikirleri yansıtırken, sağ bölümde ayrıntı ve açıklamalar yer alır (Jacobsen'den aktaran Yıldırım ve diğerleri, 2009:124). Not tutma teknikleri sınıflandırılmış ve tek tek ele alınmış olsa da not tutmanın yalnızca bu tekniklerden ibaret olduğunu ya da bu tekniklerin birbirinden çok kesin sınırlarla ayrıldığını söylemek yanlış olacaktır. “Her ortamda gelişen farklı ilişkilerin özgünlüklerini göz önüne alırsak, not almanın her koşula uyan evrensel bir reçetesi yoktur. Alınan notun niteliği, belirlenen amaçla tam bir uygunluk sağlamalıdır (Simonet ve Simonet, 2002:14).” Bu teknikler, kimi zaman birbiriyle iç içe kullanılabileceği gibi, kimi zaman da hepsinden farklı özgün teknikler oluşturulabilir. Her insan kendi not tutma tekniğini oluşturmalıdır. Alınan notun niteliğini ya da not alırken kullanılacak tekniği belirleyen temel unsur, dinleme amacı ve dinlenen konunun özelliğidir. Dinlenen ya da okunan bir hikâyenin temel unsurlarını ve bu unsurların birbiriyle ilişkisini belirlemek için kullanılabilecek en

doğru not tutma tekniği grafiksel not alma iken; bir yemek tarifini not almak için kullanılabilecek en uygun teknik aynen kaydetmedir. Zaman, pek çok kavram için olduğu kadar not alma için de çok onemlidir. Dinleyici not alırken konuşmacının konuşma hızına yetişmek zorundadır. Oysa yazmak konuşmaktan daha çok zaman alan bir etkinliktir. Bu durumda, dinleyici hızlı olmak ve zamanı en verimli şekilde kullanmak zorundadır. Not alırken zamanın etkili bir şekilde kullanılmasında kısaltmalar onemli bir yere sahiptir. Bu nedenle dinleyici not alırken kişisel kısaltma sembolleri belirlemeli ve bunları kullanmalıdır. Not alma eğitiminin ilk basamağı rencilere kısaltmalar yapmayı üretmek olmalıdır. renci kısaltma yaparken aldığı notların daha sonra anlayabileceği şekilde olmasına zen göstermelidir.

2.2. METİN TÜRLERİ

2.2.1. ykü

Edebiyatımızda ykü, on dokuzuncu yüzyıla kadar destandan romana kadar uzanan bütün anlatıya dayalı edebî türlerin ortak adı olarak kullanılmıştır. İnsanlar geçmişten bugüne duygu, düşünce, istek, hayallerini ve hatta iletmek istediği mesajı dile getirmek istediklerinde çoğu zaman öykü formunu kullanmışlardır (Öztoprak, 2006: 13).

Diğer yazınsal metinler gibi öykünün de zaman içerisinde birçok farklı tanımı yapılmıştır. Zaman içerisindeki toplumsal değişme ve gelişmeler edebi türlere yüklenen anlamları değiştirmiş bundan hareketle de tanımlar değişiklik göstermiştir. Her ne kadar kesin çizgilerle tanımlanamasa da öykü için yapılan tanımlar şu şekildedir:

etişli'ye (2004: 27) göre öykü, gerçek ya da gerçeğe uygun olay ve durumların; insan, zaman ve mekn unsurlarıyla birlikte itibarî bir dünya çerçevesinde ve üzerinde durulan konu, tema ve mesaja uygun bir biçimde kurgulanıp; ayrıntıya girilmeden ve bütünüyle yoğunlaştırılarak, okuyucuya estetik haz verecek tarzda anlatılmasından doğan kısa ve mensur edebi türdür.

Babacan (2008: 266) ise öyküyü, yaşanmış veya yaşanması mümkün olayları mekn, zaman ve kişi göstermek suretiyle ayrıntılara yer vermeden anlatan edebiyat

türü şeklinde tanımlamıştır.

Kavcar ve diğerleri (2009: 188) de öykü için insan yaşamından olmuş ya da olabilecek olayları kapsayan kısa kesitler sunarak bunları yere ve zamana bağlı kalarak anlatan, olayları ve kişileri tek yönleri ile ele alan kısa yazı türü tanımını yapmıştır.

TDK Türkçe Sözlük'te (2011: 1100) öykü için, gerçek ya da tasarlanmış olayları anlatan düz yazı türü şeklinde bir tanımlama yapılmıştır.

Geçgel'e göre (2003: 188) ise, birçok kaynakta hikâye üzerinde yapılan "gerçek veya hayal ürünü bir vakayı anlatan uzun olmayan, mensur anlatı", biçimindeki tanımlama, sadece olaya dayalı klasik öykünün tanımı için geçerlidir ve bu tanım "olay"dan çok bir durumu ya da hayatın bir bölümünü ele alan ve "giriş-gelişme- sonuç" bölümlerini baz almayan çağdaş öyküyü tanımlamada yeterli olmamaktadır (Akt. Öztoprak 2006: 14).

Rasim Özdenören öyküyü "Öykü anlatmaktan ibaret iş (Özdenören, 2005: 141)." diye tanımlarken Hasan Boynukara ise öykü bir oturuşta okunabilecek uzunlukta ve bir tesir bırakacak şekilde ortaya konmuş yazınsal anlatıdır (Boynukara, 2005: 134)." demektedir.

Nuhoğlu ve Gökkaya ise öyküyü, (2006: 77) Öykü, yaşanmış yada yaşanması muhtemel olayları bir ölçü ile aktaran, düş dünyasında kurularak dikkat cezbedici bir kısım vakaları anlatarak okuyucuya edebi haz bırakan yazılardır. Ekseriyetle birkaç sayfadan oluşan öyküler geniş tahlillere uygun değildir. Bu yüzden öyküler tek bir olayın kaleme alındığı yazılardır.

Tüm bu tanımlardan hareketle öykü, romana göre kısa, dar bir zaman parçasını ele alan, kişiler sayıca az olduğu ve onların yaşayışının bir yönü üzerinde durulduğu, bir başlangıcı, doruk noktası ve bir sonu olan edebi türdür. Ancak çağdaş öykü yazarları olay, kişi, zaman, çevre gibi öğelere bağlı kalmamakta, daha soyut ve gerçeküstülükler ve bilinçaltını içeren öyküler yazmaktadır.

Öykü türünün tarihsel süreç içerisinde gelişimine bakılacak olursa bu türün

dünyadaki ilk örneği olarak İtalyan yazar Boccaccio'nun (1313-1375) Decameron adlı eseri kabul edilir. Tür, 19. yüzyılda Avrupa edebiyatlarında yaygınlaşarak gelişmiş günümüzde en yaygın türler arasında yerini almıştır (Kavcar vd, 2009: 95). Türk edebiyatında ise bugünkü anlamda ilk hikâye örnekleri Ahmet Mithat Efendi'nin yazdığı Letaif-i Rivayet ile Emin Nihat'ın kaleme aldığı Müsamereiname kabul edilmektedir. Öykü türünün ilk başarılı örneklerini ise Samipaşazade Sezai Küçük Şeyler'de vermiştir. Öykü türü daha sonraki dönemlerde özellikle Milli edebiyat döneminde Ömer Seyfettin gibi Cumhuriyet dönemindeki Sait Faik gibi yazarlarla gelişme göstermiştir (Kavcar vd, 2009: 98). Bunlardan hareketle öykü türünün ilk örneklerine dünya edebiyatında 14. yüzyılda, Türk edebiyatında bugünkü anlamda ilk örneklerine ise 19. yüzyılda rastlandığı söylenebilir. Tür, daha sonra dünya edebiyatında da Türk edebiyatında da gelişerek önemli bir yer tutmuş, özgün ve bağımsız bir edebî tür olarak var olmuştur.

2.2.2. Şiir

Yazın hayatımızda önemli bir yere sahip olan şiir sözlükte “bir şeyi inceliklerini kavrayarak bilmek, sezerek vâkıf olmak; uyumlu, ölçülü ve âhenkli söz söylemek” anlamlarında mastar; “seziş, hissediş, sezgiye dayanan bilgi; duygu ve heyecandan kaynaklanan uyumlu, ölçülü ve ahenkli söz” manasında isimdir, (Durmuş, 2010: 144)” şeklinde tanımlanmakta ise de onun için çok farklı tanımlar yapılmış zaman içerisinde şiire yüklenen anlamlar değiştikçe bu tanımlar da değişiklik göstermiştir.

Çoğunlukla hisse ve sezgiye dayalı bir tür olan şiir Türkçe Sözlük'te “Zengin sembollerle, ritimli sözlerle, seslerin uyumlu kullanımıyla ortaya çıkan, hece ve durak bakımından denk ve kendi başına bir bütün olan edebî anlatım biçimi, manzume, koşuk (TDK, 2011: 2224).” şeklinde tanımlanmıştır. Suut Kemal Yetkin ise (2007: 6) “şiir sanatını, mutlu sözcükleri bulmak, iç kaynaşmalarının o elle tutulur gözle görülür kabarcıklarını, birer inci gibi dizelerdeki bekleyen yerlerine yerleştirmek” şeklinde bir tanım yapmıştır.

Hugo Von Hofmannsthal (2012: 54) da şiirin ahenk unsurlarının altını çizerek şu tanımı yapmıştır. “Yan yana dizilişleri, sesleri ve içerikleri ile sözcüklerin

meydana getirdiği, görülebilecek, duyulabilecek şeyleri hareket ögesiyle birleştiren ve bizim ahenk dediğimiz kaçamak bir ruh hâlini başka sözlerle apaçık anlatan, düşsel, âdeta ağırlıktan yoksun bir doku gibidir.”

Şiirin tam anlamıyla tanımlanamayacağını düşünen Aksan(2013: 14) “şiiirin gerek içerik ve öz, gerek söze dönüştürme, sunuluş açısından özgün, etkilemeye, duygulandırmaya yönelik, yaratı niteliği taşıyan bir söz sanatı ürünü” olduğunu belirtmiştir.

Şiirlerin yaratıcısı şairler de yazı hayatları boyunca şiirlere tanımlar yapmak için çaba göstermişlerdir. Bu anlamda Yahya Kemal, (2014: 48) “Şiir kalpten geçen bir hadisenin lisan hâlinde tecelli edişidir; hissin birden bire lisan oluşu ve lisan hâlinde kalışıdır”.der. Cahit Sıtkı (2012: 35) ise şiir için “kelimelerle güzel şekiller kurma sanatı” iken Necip Fazıl’a (2015: 474) göre şiirin tanımını “Allah’ı sır ve güzellik yolundan arama işi”dir. Tanpınar (2005:14) ise şiirin, “her türlü menfaat endişesinden uzak, gayesini yalnız kendinde bulan bir mükemmeliyet” olduğunu ifade etmiştir.

İlhan Berk (2014: 11) ise “Şiir sözle değil sesle ilgili bir alandır.” der ve şu tanımla bunun altını çizerek: “Şiir, özneyi dışlar, başına buyruk sürdürür edimini. Susabilir, susmayı yeğleyebilir. Sessizlikle ilerleyebilir. Sözsüz sese de bürünebilir. Konuşmaz. Sözüün üstünü çize çize yürüeyebilir. Dahası kimi durumlarda salt ses olarak da var olabilir”.

Son dönem şairlerinden İsmet Özel (2014: 49) şiirin “bizim neyi simgelediğini bilmeden de hayatımız içinde anlamlandırabildiğimiz, neyi simgelediğini bildiğimiz zaman da anlamlı oluşundan bir şey kaybetmeyen metin” olduğunu ifade etmiştir. Hilmi Yavuz, (2013: 131) şiirde imgenin önemini vurgulayarak şiirin “dünyanın zihinsel imgesi” olduğunu belirtmiştir. Tüm bu tanımlardan yola çıkarak şiirin tam, yeterli ve kesin bir tanımının yapılamayacağı sonucunu çıkarabiliriz. Ancak şiire dair izahlardan hareketle şu ortak özellikler belirlenebilir:

- Tanımların tamamı dış yapı ile iç yapının bütünlüğüne vurgu yapar.
- Tüm tanımlar biçim ve içerik uyumuna işaret eder.

- Son dönemlere kadar şiirde ölçü ve kafiye çok önemli görülmekteyken modern dönemlerde bu kurallarda yumuşamalar olmuştur.
- Şiirin dili günlük yaşamda kullanılan dili ötesinden daha estetik, kafiye dolu ve ölçülüdür.
- Şiirde belli şeyleri sembolize eden simgeler ve imgeler olabilir.
- Şiirin teması diğer yazınsal türlerdeki gibi açıkça anlaşılabilir olmayabilir. Burada okuyucunun şiire yüklediği anlam önem kazanır.
- Şiirde söz azdır, anlam çoktur. Kullanılan sözlerden arda kalanı okuyucu zihninde kurar, tamamlar.

Edebiyatımızda şiirin çok köklü bir geçmişe sahip olduğunu söyleyebiliriz. İslamiyet'ten önceki Türk edebiyatında dini törenlerde şiirler söylenmekte, onu takip eden bir geçiş dönemine rastlayan Dede Korkut Hikâyelerinde ahenkli sözler, zaman zaman nazım olan bölümler görülmektedir. Buraya kadarki şiir birikimimizin üzerine Divan ve Halk şiirleri kurulmuş ve çok kıymetli eserler verilmiştir. Tanzimat dönemi ve sonrasında ise Batı kültürü etkisinde, Divan şiirinden yavaş yavaş ayrılarak özünü bulan bir şiir anlayışı gelişmiştir. Milli edebiyat döneminde yerli ve milli kaynaklara dönme, dilde sadeleşme, hece veznine dönme ilkelerinin esas tutulduğu bir anlayış benimsenir. Cumhuriyet dönemi ise Türk şiiri için hem nitelik hem de şair sayısı bakımından büyük gelişmelerin farklı şiir anlayışlarının olduğu bir dönem olur (Kavcar vd, 2009: 72-73).

2.2.3. Deneme

Deneme, konu sınırlaması olmaksızın yazılan ve genellikle uzun olmayan mensur bir yazınsal türdür. Yazarın özgürce belirlediği bir konuda kesin, net yargılara varılmayan, azarın şahsî düşüncelerine yer verdiği düzyazı türüdür. Denemede her insana ve hayata dair her şey konu edilebilir (Palavuzlar, 2009: 52).

Her ne kadar kesin çizgilerle tanımlanamasa da deneme için araştırmacılar ve yazarlar çeşitli tanımlar yapmışlardır.

Suut Kemal Yetkin, bir yazısında denemenin kesin hükümlere varmadığını ifade ederek, bir öğretinin sınırları içerisine dahil edilemeyeceğini belirtmiştir. İşte bu nitelik deneme ile tenkiti farklı kılar. Bir eleştirmen, yazılarında yanılmamak peşindeyken deneme yazarının bu anlamda bir gayreti görülmez, çünkü deneme yazarı kendisi bir eser meydana koyar, o tam anlamıyla bir yaratıcıdır (Yağcı, 2002: 5).

Nurullah Ataç'a göre; "Deneme, 'ben'in ülkesidir; 'ben' demekten çekinen, her görgüsüne ister istemez benliğinden bir parça kattığını kabul etmeyen kişi denemeciliğe özenmesin. Denemeci büyüklenmeyecektir, ama bir insanoğlu olduğu için, kendinin de bir değeri olduğuna inanarak, en geçici, en kaçıcı düşüncelerini, duygularını bildirmekten kaçınmayacaktır. Denemeci okurlarına açılabilen kişidir (Özdemir, 2006: 63)."

Cemal Süreya; denemenin Türk edebiyatında çok önemli yere sahip olduğunu, edebiyatımızda sağlıklı düşünmenin deneme ile yapılmaya çalışılacağını ifade eder. Sanatçı ayrıca yazınsal türlere ait sorunların denemeyle ele alındığında türlerin bu sorunları kendi ayırıcı özelliklerine de uygun olarak çözüme kavuşturacağını ifade eder. Ona göre bundan sonraki zaman dilimi deneme yazarlarının olacaktır (Yağcı, 2002: 7).

Denemelerde bir konu sınırlaması olmasa da günümüze değin kaleme alınan bu tür metinlerde işlenen konular şöyle sınıflanmaktadır:

"Yazarın iç dünyasını, kendi özelliklerini, huylarını, alışkanlıklarını içeren kişisel denemeler;

Yalnızca yazarın düşüncelerini ele alan öznel (sübjektif) denemeler;

Yazarın gözlemlerini ve yorumlarını içeren nesnel (objektif)denemeler;

Kimi kişileri ya da toplumları ele alarak bunların özelliklerini anlatan karakter (portre) denemeleri;

Herhangi bir yeri öznel bir tutumla yansıtan betimleyici denemeler;

Edebiyat eleştirisini konu edinen eleştirel denemeler;

Felsefe, din, toplumbilim alanına giren konuları isleyen felsefi denemeler;

Bilimsel araştırmalarla, gelişmelerle, yeniliklerle ve bunların sonuçlarıyla ilgili bilimsel denemeler (Yağcı, 2002:4).”

Tüm bunlardan hareketle deneme, düşüncelerin doğruluğuna dair ispat kaygısının olmadığı, yazarın amacının yalnızca fikirlerini anlatmak olduğu ve anlatılanların nihai bir sonuca bağlanma çabasının olmadığı bir edebi türdür, diyebiliriz.

Bu tür Batı edebiyatında Fransız Montaigne (1533-1592) ile İngiliz Bacon (1561-1620) tarafından kurulmuş ve temsil edilmiştir.

16. yüzyılda Fransız yazar Michel de Montaigne’in ahlaki görüş gözlem ve deneyimlerini anlattığı kitabına Les Essais (Denemeler) adını vermesi dünya edebiyatında düz yazı türleri arasında yer alan deneme türünün başlangıcı olmuştur (Grolier Ansiklopedisi, C.4: 383). Montaigne’in açtığı bu yolu ve senli benli üslûbunu İngiliz ve Amerikalı bazı yazarlar izlemiştir. Ancak deneme 1900’lü yıllara doğru edebî ve sanatsal konularda eleştiri tarafıyla öne çıkan bir tür olarak gelişimini sürdürmüştür (Kavcar vd, 2009: 140).

Edebiyatımızda ise Ahmet Haşim’in Gurebâhâne-i Laklakan(1920) ve Bize Göre(1928) adlı deneme türünün ilk örnekleri kabul edilir. Sonraki dönemlerde Nurullah Ataç, Sabahattin Eyüboğlu, Suut Kemal Yetkin, Mehmet Kaplan ve Ahmet Hamdi Tanpınar denemenin edebiyatımızdaki gelişimine büyük katkılar sağlamışlardır (Kavcar vd, 2009: 142).

Sonuç olarak deneme türü, dünya edebiyatında ilk temsilcisi Fransız yazar Montaigne ve İngiliz yazar Bacon ile 16. yüzyılda doğmuş ve varlığını daha çok İngiliz ve Amerikalı yazarlar tarafından tercih edilmesiyle sürdürmüş, edebiyatımızda ise Ahmet Haşim’in bu türde verdiği eserler ilk kabul edilmiş, Cumhuriyet döneminde usta denemeciler var olmuştur.

2.2.4. Anı

Anı, kişinin başından geçen olayları, durumları kendi döneminde tanık olduklarını anlattığı yazı türüdür.

Anı için kaynaklarda çeşitli tanımlar bulmak mümkündür. Söz gelimi Büyük Larousse Ansiklopedisi'nde anı "Bir kimsenin yaşamı boyunca başından geçen rol oynadığı ya da tanığı olduğu olaylar üzerine yazdığı anlatı" (1986: 621) şeklinde tanımlanırken TDV İslam Ansiklopedisi'nde "Yaşanılmış olayların anlatıldığı otobiyografik eserleri ortak adı şeklinde tanımlanmıştır. Türkçe Sözlük'te ise anı için "Yaşanmış olayların anlatıldığı yazı türü, hatıra (2011: 125)." tanımı yer almıştır.

Mehmet Kaplan anı için şu ifadeleri kullanır: "Anı, günlük hayat tecrübelerinin kaydı, onları zamanın akışından kurtarma, ebedileştirme arzusunun ifadesidir. O, aynı zamanda kendi kendini tahlil fikrini de tazammun eder (1998, 132). Dolayısıyla anı yaşanılanı geleceğe taşıma maksadının bir ürünü olarak karışımıza çıkar ve insan anıları sayesinde geçmişle ve yaptıklarıyla hesaplaşma olanağı bulur.

Anılarıyla ün yapmış yazarlardan Gide ise anı hakkında "Anı yazmak ölümün elinden bir şeyler kurtarmaktır." der (Yumru, 1999: 3).

Dolayısıyla anı için yaşanmış olayların anlatıldığı, bu olayları kişinin kendisinin anlattığı, bazı yazarlarca geleceğe bir şeyler taşıma kaygısıyla kaleme alınan bir yazınsal türdür.

Anı yazmanın çeşitli maksatları olabilir. Örneğin, anı yazma insanın kendi kendisiyle bir söyleşisi ve bir rahatlama aracıdır. Ancak bazı kişiler de anılarını gelecekte bir belge olarak kullanılacağını düşünerek ve yayınlamak maksadıyla tutmaktadırlar (Çavuşoğlu, 2005: 185).

Anılar yazılma maksadı dışında başka konulara da hizmet edebilirler. Onlar her ne kadar anılar kişisel yaşanmışlıklardan beslenip hayat bulsa da onlar anlattıkları zaman dilimi hakkında bilgi veren kaynaklardır da. Dolayısıyla anılarda yalnızca kişilerin gözlemleri dile getirilmez, aynı zamanda o kişilerin yaşadıkları çağların özellikleri de yansıtılır. Bunun içindir ki anı yazarlarından bir kısmı yazdıklarını belgelerle destekler, onlara inandırıcılık katar.

Anı türünün tarihçesine baktığımızda Dünya edebiyatında Roma dönemindeki savaşlarda yaşananların anlatıldığı eserler bu türün ilkleri kabul edilirken edebiyatımızda bu türün ilk örneği olarak kimi kaynaklar Köktürk Yazıtları'nı, kimi kaynaklar Babür Şah'ın (1483-1530) Babürname adlı eserini kimi kaynaklar ise Zaiifi adlı şairin Sergüzeşt-i Zaiifi adlı eserini kabul etmektedir (Yumru, 1999: 14).

2.2.5. Gezi Yazısı

Bir yazar veya bir seyyah tarafından gezilen, görülen ve incelenen yerlerden elde edilen fikir, bilgi ve intibaların anlatıldığı yazılardır.

Diğer türler gibi gezi yazısının da birçok tanımı yapılmıştır Babacan, (2008, 207) gezi yazısı için “Kişinin gezerek gördüğü yerlerden edindiği sosyal ve kültürel birikim ve izlenimleri duygu, düşünce ve yorumlarını da katarak anlattığı yazılardır.” tanımını yaparken Aktaş ve Gündüz'e (2005:182) göre gezi yazısı gezilen, görülen yerlerin merak uyandırıcı ve farklı yanlarını sade ve içten bir üslûpla anlattığı mensur türdür. Bu tanımlardan çıkarılabilecek ortak nota gezilip görülen bir yerin ilgi çekici yanlarının yine ilgi çekici biçimde anlatılması olacaktır.

Gezi yazıları, anlatılan yerlerin sadece doğal güzelliklerinden bahsedildiği yazılar değildir. Bu yazılarda oradakilerin hayat tarzı, düşünce yapıları ve âdetleri de anlatılır. Gezi yazıları verdiği bu bilgilerle tarih, sosyoloji, coğrafya gibi birçok bilim dalına kaynaklık eder. Ayrıca bu tür, gezi yazısı okuyanların bilgi ve görgülerini de artırır (Kavcar vd, 2009: 204).

Bu yazınsal türün başka bir özelliği de onların gerçekten yaşanmış bir hayat parçasını anlatmalarındır. Yazarın izlenimlerini anlatırken daha önce başından geçenleri anlatması, çeşitli kaynaklardan yararlanması, kıyaslamalar yapması mümkündür. Fakat bunlar başarılı bir gözlemlerle değer kazanır (Babacan, 2008: 207). Dolayısıyla iyi bir gezi yazısı iyi bir gözlemler ortaya çıkar.

Gezi yazılarının kıymetli kılan bazı özellikler vardır. Bir gezi yazısının kendi türünde değerli olabilmesi okuyanlara farklı gelecek izlemin ve olaylardan, görülenlerin yanından samimi bir şekilde kişilerin iç hâllerinden yani onları özünden bahsetmesi ve gezilip görülen yer ile insanların, edinilen izlenimlerin yalın,

okuyucuyu saran keyifli bir üslûpla kaleme alınmasıyla mümkündür (Kavcar vd, 2009: 205). Özetle iyi bir gezi yazısı ilginçlikleri öne çıkarmalı, özü ve iç dünyayı anlatmalı, yalın ve sürükleyici olmalıdır.

Gezi yazısının tarihi sürecine baktığımızda Dünya edebiyatında gezi türünün ilk örneklerinin Miladî 5. yüzyıla kadar uzandığı görülür. Daha sonra bu türde dünya çapında ün yapmış iki gezgin Venedikli Marco Polo (1245-1324) ve Arap gezgin İbn Batuta (1304-1369)'dan bahsedilebilir. Marco Polo eserinde Orta Asya'dan, Yakın Doğu'dan söz ederken İbn Batuta Harezmi, Anadolu, Maveraünnehir ve Horasan'ı gezip görerek o yerlerde yaşayan Türkleri ve onların yaşayışlarını anlatmıştır (Kavcar vd, 2009: 206).

Türk edebiyatında ise gezi türündeki eserler seyahatname, sefaretname, Hac yolculukları dolayısıyla yazılan hac yazıları, kimi yazarların yakınlarına gönderdikleri mektuplar, ruznameler ve menâzil adı verilen konak yerlerini ve mesafelerini anlatan kitaplarla karşılanıyordu. Ancak bu türün edebiyatımızdaki ilk örneği denizci Seydi Ali Reis'in (1493-1563) Mir'atül Memâlik adlı eseridir. Bu eserde Hindistan, Afganistan, Maveraünnehir ve İran dolayları anlatır. Evliya Çelebi'nin(1611-1682) Tarih-i Seyyah isimli on ciltlik eseri bu türde verilmiş ilk önemli ve kapsamlı eserdir. Bu eserde Evliya Çelebi'nin Osmanlı toprakları ile çevre ülkelerde yaptığı gözlemler, buralardaki insanların yaşamı sade, içten ve söyleşi havası içerisinde anlatılır. Takip eden yüzyıllarda eserler görülse de bu türün edebiyatımızda yaygınlaşması 19. yüzyılı bulur. Onları cumhuriyet dönemi yazarları takip eder (Babacan, 2008:209-210). Dolayısıyla söz konusu yazınsal tür, kökenleri dünya edebiyatında 5. yüzyıla kadar uzanan ve günümüze geldikçe güçlenerek varlığını sürdüren, Türk edebiyatında ise daha önceleri farklı türlerle karşılanırsa da 15. yüzyıldan günümüze kıymeti artarak mevcudiyetini sürdürmüştür.

2.2.6. Sohbet

Bir konu üzerine fazla derinleşmeden, anlatılanların sanki sohbet ediliyormuş havası içerisinde anlatıldığı düşünce yazılarına sohbet denir (Koç, 2008: 334).Bu tanımın yanı sıra alanyazında diğer yazınsal türler gibi sohbeta dair de birçok tanımlama yapılmıştır. Bunlardan Yalçın (1991: 312) sohbetin eskiden

edebiyatımızda “musahabe” olarak adlandırıldığını, yazarın bireysel görüşlerinin ya da hayata dair herhangi bir konunun bir sohbet, konuşma atmosferi içerisinde çok detaylandırılmadan ele alındığı yazılardır şeklinde tanımlarken Paçacıoğlu’na (1997: 213) göre ise sohbet herhangi bir konuda çok ayrıntılara girmeden, okurlarına olaylara dair sezinleme yapabilme yeteneği kazandıran, sohbet yazarının kişisel düşünce ve görüşlerini anlatan, konuşma havası içerisinde kaleme yazılır.” olarak tanımlamıştır. Tüm tanımların ortak yönü sohbetin konuyu fazla derinleştirmeden ve karşımızdakiyle konuşuyormuş hissiyle işlemesidir.

Fikri açıklayan, düşünceyi geliştiren yazılardan olan sohbet kendine has bazı özelliklere sahiptir. Onu diğer türlerden ayıran en belirgin vasfı üslûbudur. Yazarın arkadaş canlısı, alçakgönüllü bir dost tavrı sohbeti diğer fikir yazılarından ayıran en önemli farktır. Yazar, insan psikolojisini ve zayıflıklarını bilerek, nesnel bir gözle hakikatleri görebilen, analiz edebilen bir psikolog gibidir, ifadeleri anlatımı senli benli bir üslûp taşır ki okuyucu metni okurken yazarla sohbet ediyormuş hissi taşır. Yazar buyurgan bir üslûpla değil, sohbet okurunun seviyesinde olarak onunla içten, samimi bir bağ kurar; bazen üzüntülü hâlleri ortaya sererken dertleşmek niyetiyle, onun yanında olmak maksadıyla kendini okurla bütünleştirir, onunla hüzünlenir, dertlenir. Bazen de cevabını bildiği sorular yöneltir. Fakat okuyucuyu asla itham etmez. Üslûbu daima yumuşaktır (Babacan, 2008: 167). Ayrıca bu türde yazar okuyucusuna çeşitli sorular sorabilir, nükteli sözlerden, atasözlerinden veya fıkralardan yararlanabilir (Koç, 2008: 334). Bununla yazar okuyucunu ilgisini canlı tutmayı amaçlar.

Sohbetin tarihsel süreç içerisindeki yerine bakıldığında söz konusu türün Tanzimat’la birlikte gelişen gazetecilikle birlikte belirgin bir tür olarak var olmaya başladığı söylenebilir. Ahmet Mithat, Halit Ziya, Hüseyin Cahit Yalçın, Tevfik Fikret, Mehmet Rauf, Cenap Şahabettin, Ahmet Rasim, Yakup Kadri, Yahya Kemal, Süleyman Nazif ve Nurullah Ataç bu türün önde gelen isimleridir.

2.2.7. Biyografi

Biyografi, diğer adlarıyla hayat hikâyesi ya da tercüme-i hâl sanat, politika, edebiyat gibi farklı çevrelerde başarılarıyla ün kazanmış, tanınmış kişilerin

yaşamının, verdiği eserlerin, elde ettiği başarıların okuyuculara aktarılmak için yalın bir dille, nesnel bir bakış açısıyla kaleme alındığı yazılı ürünlerdir. Alanyazında biyografiye dair bunun gibi birçok tanım yer almaktadır. Bunlardan Babacan (2008: 212) biyografiyi bir kimsenin, başkasının hayatını anlattığı eserler olarak tanımlarken Boz ve arkadaşları ise (2013: 259) herhangi bir alanda isim yapmış kimselerin hayatı, şahsiyeti, meziyetleri ve eserleri ile tanıtıldığı inceleme yazıları ile kitapları olarak tanımlamıştır. Tanımlardan hareketle biyografinin bir alanda öne çıkmış, isim yapmış kişilerin tarihsel süreç içerisinde başarılarının, meziyetlerinin anlatıldığı yazılar olduğu söylenebilir.

Bir biyografide anlatılanlar, okuyucunun istifadesine sunulanlar şöyle özetlenebilir. Biyografiler kendi alanında topluma ve insanlığa hizmetleri dokunan kimsenin hayatını anlatırlar. Anlatılan kişinin ne zaman ve nerede doğduğundan, ailesinden çocukluğundan nasıl yetiştiğinden, eğitiminde payı ve rolü olan kimselerden, gençlik ve yetişkinlik çağlarından, ileride vereceği eserlerin alt yapısı sayılacak kaynaklardan, çalışmalarından ve başarılarından bahsedilir.

Biyografi yazılırken ihtiyaç duyulan bilgiler vardır. Bu bilgiler hayatı yazılacak kişinin veya birinci derecede akraba ve dostlarının anılarından yahut araştırma sonucu elde edilen malzemelerin düzenlenmesiyle elde edilebilir. Ayrıca kişinin yaşayan akraba ve dostlarına başvurularak yazılabileceği gibi eğer kişi hayatta ise röportaj yapılarak da malzeme toplanabilir (Babacan, 2008: 212). Bu şekilde toplanan bilgilerin güvenilir olmasına, belgelere dayanmasının önemi göz önüne alınır.

Biyografi türünün tarihsel süreç içerisinde gelişimine bakıldığında Batı’da ilk dönemlerden bugüne birçok örneği görülen biyografi türü edebiyatımızda ilk olarak 8. yüzyılda Hz. Muhammed’in hayatını anlatan manzum eserlerle Siyer ya da Siyer-i Nebi olarak kendini göstermiştir. Yine eski Türk edebiyatındaki Tezkiretü’ş-Şuara (Şairlerin Tezkireleri) adlı devrin şairlerinin kısa hayat hikâyelerini anlatan eserlerde bu türü andıran yapıdadır.

Ancak edebiyatımızda modern anlamda biyografi türü 19. yüzyılda var olabilmıştır. Namık Kemal’in 1881’de kaleme aldığı “Evrak-ı Perişan”, Recaizade

Mahmud Ekrem'in "Kudema'dan Birkaç Şair" eserleri türün edebiyatımızdaki ilk örneklerindendir. Takip eden dönemlerde özellikle 20. yüzyılda İbn'ül Emin Mahmud Kemal İnal'ın "Son Asır Türk Şairleri (1930)", Midhat Cemal Kuntay'ın (1885-1956) "Mehmet Akif", "Namık Kemal", "Sarı İhtilalci Ali Suavi" adlı eseri, Şevket Süreyya Aydemir'in (1897-1976) "Tek Adam", "Menderes'in Dramı", "Enver Paşa" adlı eserleri bu türün başarılı örneklerindendir.

Biyografinin alt türü sayılabilecek üç tür metin vardır:

a. Monografi (Bilimsel Biyografi) :Bilim, sanat ve edebiyat alanlarında eserler vermiş ve iz bırakmış kişilerin hayatını ve eserlerine yansımalarını bilimsel yöntemler izleyerek uzun çaba ve araştırmalar sonucu objektif bir şekilde ve ayrıntılara dikkat edilerek ortaya koyan büyük boyutlu biyografik eserlere "monografi" denir (Babacan, 2008: 213). Bir başka tanımıyla ise monografi bir konu üzerine yoğunlaşarak hazırlanan inceleme yazıları veya daha geniş çapta yapılan kitaplaşmış eserlere verilen edebi addır (Boz vd, 2013: 263).

Bunlar araştırma yapılacak kişinin hayatıyla ilgili bilgileri zaman sırası içerisinde, kendisinin o zaman dilimi içerisindeki yerini, o döneme katkılarını, kazandığı başarıları, ortaya koyduğu ürünleri ve bu ürünleri çeşitli niteliklerini bir eleştirmen edasıyla belgelere dayandırarak anlatan yazılardır (Babacan, 2008: 213). Bir başka açıdan ise monografi bir edebiyatçının, onun eserlerinin, bir edebî hareketin ya da herhangi bir konunun ayrıntılarıyla ele alındığı çalışmalardır (Odacı, 2008: 348).

Bu türde eserlere Mehmet Kaplan'ın Tevfik Fikret Devir-Şahsiyet-Eser'i (1971), İsmail Parlatur'ın Rezaizade Mahmud Ekrem'i, (1995) Ömer Faruk Huyugüzel'in Hüseyin Cahit Yalçın'ın Hayatı ve Edebi Eserleri Üzerine Bir Araştırma'sı (1984) örnek gösterilebilir.

b. Portre: Biyografide ele alınan kişinin kronolojik olarak hayatını anlatmak yerine, kişinin nitelikleri anlatılırsa metin "portre"leşir. Portresi kaleme alınacak kişinin biyografisinden çok ortak hatıralarından yararlanır. Eğer profili belirginleştirmek ve profili tüm hatlarıyla vermek isteniyorsa kişinin iç dünyasına

girilir, davranışlarından, çevresinden, başka insanların kişi hakkındaki görüşlerinden yararlanır. Türk edebiyatında bu türe ün kazandıran Yusuf Ziya Ortaç'ın "Portreler" adlı eseridir. Ayrıca Haldun Taner'in "Ölür İse Ten Ölür Canlar Ölesi Değil" adlı eseri türün başarılı örneklerindendir (Babacan, 2008: 214).

c. Otobiyografi: Değişik alanlarda değer ifade eden kişilerin kendi kendini anlattığı eserlere otobiyografi denir (Boz vd, 2013: 262). Diğer bir tanımıyla ise kişinin öz yaşamı üzerine kaleme aldığı yazımsal ürün; başka bir ifadeyle bireyin yaşamı boyunca başından geçenleri biyografilerin adıdır (Odacı, 2008: 346).

Otobiyografilerde eserin hammaddesini oluşturan kişi yazarın kendisi olduğundan, yazar kendisini başkalarına anlatırken objektif olmakta zorluk çekebilir. Bu nedenle otobiyografi yazarı içten davranmalı, gerçeğe bağlı kalmaya özen göstermelidir (Babacan, 2008: 229).

Bu tür edebiyatımızda Tanzimat'tan sonra gelişme göstermiş, Nigâr binti Osman'ın Hayatımın Hikâyesi (1959) adlı eseri Nigâr Hanım'ın beş yaşından ölümüne çok yakın bir zamana kadarki hayatını anlatır. Cumhuriyet döneminde ise Necip Fazıl Kısakürek'in "Kafa Kâğıdı" (1984) ile "O ve Ben" alı otobiyografik eserleri türün önemli örneklerindendir. İlhan Berk'in Uzun Bir Adam (1982), Aziz Nesin'in "Böyle Gelmiş Böyle Gitmez (1966), Halikarkas Balıkçısı'nın "Mavi Sürgün" adlı eseri otobiyografi türünde yazılmış önemli yapıtlardır.

3. BÖLÜM: YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evreni, örnekleme, veri toplama teknikleri, veri toplama süreci ve verilerin analizi konusunda bilgi verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli

Ortaokul 7. sınıf öğrencilerine verilen katılımsız dinleme ve not alarak dinleme eğitiminin, öğrencilerin dinleme becerilerine etkisinin incelenmesinin amaçlandığı bu çalışmada ön test son test kontrol gruplu deneysel yöntem kullanılmıştır.

Deneysel araştırmalar bir konudaki neden sonuç ilişkilerini ortaya çıkarmak amacıyla kullanılmaktadır. Doğrudan araştırmacının kontrolü altında gözlenmek istenen davranış gözlemlenerek sonuç elde edilmektedir. Araştırmada amaçlar hipotez olarak ortaya konulur. Yapılan uygulama ve gözlemler sonucunda da olayların nedenleri ile ilgili yargılara ulaşılır (Karasar, 2010: 87). Deneysel araştırmalarda kullanılan yöntemlerden biri de ön test son test kontrol gruplu deneysel yöntemdir.

Ön test son test kontrol gruplu deneysel yöntemde rastgele seçilen ve birbirine denk olan deney ve kontrol grupları belirlenmektedir. Belirlenen iki grup için de ön test ve son test uygulamaları yapılmaktadır. Yapılan ön test ve son test sonuçları t testi ile değerlendirilerek etkisi incelenen değişkeninin bir fark yaratıp yaratmadığı tespit edilmektedir (Balcı, 2011: 257).

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2017-2018 eğitim öğretim yılında Konya il merkezinde öğrenim gören 7. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır.

Örneklem olarak Konya il merkezinde yer alan Zafer Ortaokulunda 7. Sınıflarda okuyan 61 öğrenci belirlenmiştir. Yapılan incelemede araştırmaya katılan öğrenciler arasından raslantısal olarak 7/C ve 7/A sınıfı deney ve kontrol grubu olarak belirlenmiştir. Kontrol grubunu oluşturan 7/C sınıfındaki 33 öğrenci katılımsız dinleme, deney grubunu oluşturan 7/A sınıfındaki 28 öğrenci de not alarak dinleme

etkinliklerinin yapılacağı gruplar olarak belirlenmiştir.

3.3. Veri Toplama Teknikleri

Araştırmada veriler öğrencilerin dinleme becerilerini ölçmek için hazırlanan metne yönelik sorulara verilen cevaplarla elde edilmiştir. Ayrıca katılımcılara uygulanan her bir metnin türünden metin yazmaları istenmiş bu da uzman görüşü alınarak hazırlanan yazma değerlendirme formu ile değerlendirilmiştir. (Ek-26) Ön test uygulaması için uzman görüşleri alınarak “Minik Tay” (Ek-2) metni seçilmiştir. Uygulamada seçilen metin öğrencilere okunmuş ve öğrencilerden metinle ilgili hazırlanan soruları (Ek-3) yanıtlamaları istenmiştir.

Metin seçiminde öğrencilerin seviyeleri göz önünde bulundurulmuştur. Seçilen metinler hem bilgilendirici hem de öyküleyici metinleri örneklemektedir.

Günümüzde kazanılan herhangi bir becerinin elde edilme düzeyi çağdaş eğitim bilimlerinin tavsiye ettiği Bloom Taksonomisi olarak adlandırılan bir sınıflandırma esas alınarak belirlenmektedir. Bloom Taksonomisi beceri alanlarını bilişsel alan, duyuşsal alan ve psikomotor alan olarak üç başlıkta incelemektedir. Bunlardan çalışmamızla ilgili bilişsel alana ait beceriler altı basamakta ölçülmektedir. Bu basamaklar bir bilgiyi uzun süreli bellekten geri getirme, tanıma ve anımsamayı içeren hatırlama; yorumlama, örnekleme, sınıflandırma, özetleme, çıkarım yapma, karşılaştırma ve açıklama aracılığıyla sözlü, yazılı ve şekil bağlamından anlam oluşturmayı kapsayan anlama; yaparak veya uygulayarak bir işlemi gerçekleştirme veya kullanmayı içine alan uygulama; ayırım yapma, organize etme ve bir bağlama dayandırma süreçleri aracılığıyla bütünü bileşenlerine ayırmayı kapsayan analize etme; gözden geçirme ve eleştirme süreçleri aracılığıyla kriterler ve standartlar üzerinden yargıda bulunmayı esas alan değerlendirme; uygun ve işlevsel bir bütün oluşturmak amacıyla öğeleri bir araya getirme, oluşturma, planlama ve üretim süreçlerini temel alan yaratmadır (Forehand, 2005). Çalışmamızda değerlendirme Bloom Taksonomisi'ne uygun olarak bilişsel alanın basamaklarının ölçülecek şekilde uzman görüşü alınarak hazırlanan sorulara verilen cevaplar yoluyla yapılmıştır. Ön Test (Minik Tay-Hikâye) için kullanılan sorular şunlardır:

1. Metne göre çocuklar kırlarda neyle meşgul olmayı seviyor? Niçin?
2. Çocukları neden en çok yavrulu atı seviyorlardı? Açıklayınız.
3. Metinde beğendiğiniz ve beğenmediğiniz davranışları nedenleriyle birlikte yazınız.
4. Hayvanlarla ilgili bir anınızı yazınız.

Sorular belirlendikten sonra Zafer Ortaokulundaki 7. sınıf öğrencilere ön test uygulanmıştır. Uygulama sonucunda öğrenci kâğıtları, hazırlanan cevap anahtarına göre araştırmacı tarafından değerlendirilmiştir.

Bundan sonra araştırmanın uygulamasına geçilmiş her iki gruba da yazınsal türleri örneklendirecek şekilde seçilen “Bir Gece Yarısı (Deneme-Suut Kemal Yetkin)” (Ek-5), “İstanbul’dan Bursa’ya (Gezi Yazısı-Evliya Çelebi)” (Ek-8), “İnsanla Güzel (İlhan Geçer-Şiir)” (Ek-11), “Kasabaya Ziyaret (Elif Şafak-Öykü)” (Ek-14), Üzüm (Sohbet- Ercüment Ekrem Talû) (Ek-18), Adımı Göklere Yazdıran Çocuk (Biyografi-Vehbi Belgil)” (Ek-20) metinleri dinletilmiş, ardından her metin için uzman görüşü alınarak hazırlanmış “Metin Türlerine Göre Değerlendirme Formları” (Ek-26) uygulanmıştır.

Daha sonra son test için seçilen “İnsan Hâli” (Ek-23) metni uygulanmıştır. Son test için kullanılan sorular şunlardır:

1. Yazarın hisleri neye, hangi durumlara göre değişmektedir? Açıklayınız.
2. Yazarın hislerinin tutarlı buluyor musunuz? Niçin?
3. Sizin de metindeki gibi hislerinizin, bir duruma yüklediğiniz anlamın değişkenlik gösterdiği olur mu? Örnekler vererek açıklayınız.
4. “Benim tek düşüncem kendimi incelemek.” sözünden hareketle deneme türünde bir yazı yazınız.

Son testin uygulanmasından sonra araştırmacı hem ön test hem de son test kâğıtlarının tamamını puanlamıştır. Bu kâğıtlar arasındaki ilişki SPSS 18.0 programı aracılığıyla analiz edilmiştir. Elde edilen verilere göre katılımcıların ön testten ve son testten aldıkları puanlar arasında anlamlı bir farklılık belirlenememiştir. Araştırmanın Uygulaması

Araştırma 2017-2018 eğitim öğretim yılında Konya ili Meram ilçesi Zafer Ortaokulunda yapılmıştır.

Araştırma, ön testin uygulanması, kontrol grubuna katılımsız dinleme eğitiminin verilmesi, deney grubuna not olarak dinleme eğitiminin verilmesi ve son testin uygulanması olarak üç aşamada gerçekleştirilmiştir.

İlk olarak öğrencilere “Minik Tay” metni dinletilmiştir. Ardından onlardan metinle ilgili soruları yanıtlamaları istenmiştir. Öğrencilerin yanıtları araştırmacı hazırlanan cevap anahtarına göre değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgular sonucunda iki grubun ön testten aldıkları puanlar karşılaştırılmış ve iki grup arasında denklik olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Gruplardan bir tanesi katılımsız dinlemenin yapılacağı kontrol grubu bir tanesi de not olarak dinlemenin yapılacağı deney grubu olarak belirlenmiş ve çalışmaya bu şekilde devam edilmiştir.

Gruplara kendileri için belirlenen dinleme eğitimi verilmiştir. Yapılan ön testten sonra ilk hafta katılımsız dinleme eğitiminin verileceği gruba bu dinleme yöntem ve tekniğinin ne olduğu, nasıl uygulandığı, ne amaçla yapıldığı, katılımsız dinleme yaparken nelere dikkat etmek gerektiği konusunda bilgi verilmiştir. Aynı şekilde not olarak dinleme eğitiminin verileceği gruba da aynı uygulama yapılmıştır.

Eğitim çalışmalarında sonraki altı hafta boyunca iki gruba da dinleme çalışmaları yaptırılmıştır. Her iki grup da kendilerine uygulanan yöntem ve tekniğe göre önce o hafta için belirlenen metni dinlemiş ardından soruları yanıtlamıştır. İki gruba da aynı metinler dinletilmiş, aynı soruları yanıtlamaları istenmiştir. Farklılık yalnızca kullanılan yöntem ve teknikte olmuş, katılımsız dinleyen grup bu dinleme yöntem ve tekniğin gerektirdiklerine göre dinlerken not olarak dinleyen grup metni dinlerken daha önce kendilerine anlatılan not alma yöntem ve tekniklerine uygun olarak notlar olarak dinlemişlerdir.

1. Minik Tay (Hikâye – Gülten DAYIOĞLU) (Ön Test)
2. Bir Gece Yarısı (Deneme – Suut Kemal YETKİN)
3. İstanbul’dan Bursa’ya (Gezi Yazısı – Evliya Çelebi)
4. İnsanla Güzel (Şiir – İlhan GEÇER)
5. Sakız Sardunya (Öykü – Elif ŞAFAK)
6. Üzüm (Sohbet – Ercüment Ekrem TALÛ)

7. Adını Göklere Yazdıran Çocuk (Biyografi – Vehbi BELGİL)
8. İnsan Hâli (Deneme – Montaigne) (Son Test)

Daha sonra gruplara kendilerine uygulanan yöntem ve tekniğe uygun olarak son test uygulanmıştır. Burada son test için seçilen “İnsan Hâli” (Ek-23) metni kullanılmış ve bu sonuçlar değerlendirilmiştir.

3.4. Veri Çözümleme Teknikleri

Çalışmada toplanan veriler SPSS 18.0 programı aracılığıyla analiz edilmiştir. Dinleme metinlerine verilen cevaplar hazırlanan cevap anahtarı yardımıyla araştırmacı tarafından değerlendirilmiştir. Değerlendirme sonucunda elde edilen verilerin iki değişken arasındaki anlamlılığını test etmek için t testi kullanılmıştır. T testi sonuçlarına göre, ön test sonucunda iki bağımsız grup arasında anlamlı bir farklılık bulunmazken aynı şekilde son testte de her iki grup puanları arasında anlamlı düzeyde bir farklılık bulunamamıştır. Anlamlı düzeyde farklılığın gözlemlendiği tek sonuç kız ve erkek öğrenciler arasındadır. Burada kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre dinlediklerini daha iyi anladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca çalışmada her iki gruptaki katılımcıları toplam puanlarının Türkçe ders notuna göre Tek Yönlü Varyans Analizi yapılmış, bu analize göre öğrencilerin Türkçe ders notu ile toplam puanları arasında anlamlı bir paralellik bulunmuştur (p: .00).

4. BÖLÜM: BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde, toplanan verilerin analizleri sonucunda elde edilen bulgular, araştırmanın alt problemlerine göre düzenlenerek yorumlanmıştır.

4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın birinci alt problemi “Katılımsız dinleme ve not alarak dinleme gruplarının birinci öykü (ön test) puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?” şeklinde ifade edilmiştir. Katılımsız Dinleme ve Not Alarak Dinleme grubu öğrencilerinin birinci öykü (ön test) puanlarına göre dinlediğini anlama düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için uygulanan testten alınan puanlarının bağımsız gruplar t testi analiz sonuçları Tablo 1’deki gibidir.

Tablo 1. Katılımsız Dinleme ve Not Alarak Dinleme Gruplarında Yer Alan Öğrencilerin Birinci Öykü (Ön Test) Puanlarına İlişkin Bağımsız Gruplar İçin t Testi Sonuçları

Gruplar	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Katılımsız Dinleme	33	7.64	5.15	59	1.13	
Not Alarak Dinleme	28	9.14	5.22			.26

Tablo 1’de görüldüğü üzere, katılımsız dinleme yönteminin uygulandığı kontrol grubu ile not alarak dinleme yönteminin uygulandığı deney grubunun birinci öykü (ön test) puanları karşılaştırıldığında iki grubun toplam puanları arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. [$t(59)=1.13, p>.05$]

4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt problemi “Katılımsız dinleme ve not alarak dinleme gruplarının birinci deneme puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?” şeklindedir. Katılımsız Dinleme ve Not Alarak Dinleme grubu öğrencilerinin birinci deneme

puanlarına göre dinlediğini anlama düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için uygulanan testten alınan puanlarının bağımsız gruplar t testi analiz sonuçları Tablo 2'deki gibidir.

Tablo 2. Katılımsız Dinleme ve Not Alarak Dinleme Gruplarında Yer Alan Öğrencilerin Birinci Deneme Puanlarına İlişkin Bağımsız Gruplar İçin t Testi Sonuçları

Gruplar	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Katılımsız Dinleme	33	8.24	5.49	59	.36	.71
Not Alarak Dinleme	28	7.71	5.87			

Tablo 2'de görüldüğü gibi, katılımsız dinleme yönteminin uygulandığı kontrol grubu ile ve not alarak dinleme yönteminin uygulandığı deney grubunun birinci deneme puanları karşılaştırıldığında iki grubun toplam puanları arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. [t(59)=.36, p>.05]

4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt problemi “Katılımsız dinleme ve not alarak dinleme gruplarının gezi yazısı puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?” şeklindedir. Katılımsız Dinleme ve Not Alarak Dinleme grubu öğrencilerinin gezi yazısı puanlarına göre dinlediğini anlama düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için uygulanan testten alınan puanlarının bağımsız gruplar t testi analiz sonuçları Tablo 3'teki gibidir.

Tablo 3. Katılımsız Dinleme ve Not Alarak Dinleme Gruplarında Yer Alan Öğrencilerin Gezi Yazısı Puanlarına İlişkin Bağımsız Gruplar İçin t Testi Sonuçları

Gruplar	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Katılımsız Dinleme	33	9.33	5.11	59	.58	.55
Not Alarak Dinleme	28	8.57	4.94			

Tablo 3'te görüldüğü üzere, katılımsız dinleme yönteminin uygulandığı kontrol grubu ile ve not alarak dinleme yönteminin uygulandığı deney grubunun gezi yazısı puanları karşılaştırıldığında iki grubun toplam puanları arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. [$t(59)=.58, p>.05$]

4.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın dördüncü alt problemi “Katılımsız dinleme ve not alarak dinleme gruplarının şiir puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?” şeklindedir. Katılımsız Dinleme ve Not Alarak Dinleme grubu öğrencilerinin şiir puanlarına göre dinlediğini anlama düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için uygulanan testten alınan puanlarının bağımsız gruplar t testi analiz sonuçları Tablo 4'teki gibidir.

Tablo 4. Katılımsız Dinleme ve Not Alarak Dinleme Gruplarında Yer Alan Öğrencilerin Şiir Puanlarına İlişkin Bağımsız Gruplar İçin t Testi Sonuçları

Gruplar	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Katılımsız Dinleme	33	6.58	4.95	59	.22	.82
Not Alarak Dinleme	28	6.86	4.74			

Tablo 4'te görüldüğü gibi, katılımsız dinleme yönteminin uygulandığı kontrol grubu ile ve not alarak dinleme yönteminin uygulandığı deney grubunun şiir puanları karşılaştırıldığında iki grubun toplam puanları arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. [$t(59)=.22, p>.05$]

4.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın beşinci alt problemi “Katılımsız dinleme ve not alarak dinleme gruplarının ikinci öykü puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?” şeklindedir. Katılımsız Dinleme ve Not Alarak Dinleme grubu öğrencilerinin ikinci öykü puanlarına göre dinlediğini anlama düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için uygulanan testten alınan puanlarının bağımsız gruplar t testi analiz sonuçları Tablo 5’teki gibidir.

Tablo 5. Katılımsız Dinleme ve Not Alarak Dinleme Gruplarında Yer Alan Öğrencilerin İkinci Öykü Puanlarına İlişkin Bağımsız Gruplar İçin t Testi Sonuçları

Gruplar	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Katılımsız Dinleme	33	9.30	5.21	59	.38	.69
Not Alarak Dinleme	28	9.86	5.92			

Tablo 5’te görüldüğü gibi, katılımsız dinleme yönteminin uygulandığı kontrol grubu ile ve not alarak dinleme yönteminin uygulandığı deney grubunun ikinci öykü puanları karşılaştırıldığında iki grubun toplam puanları arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. [$t(59)=.38, p>.05$]

4.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın altıncı alt problemi “Katılımsız dinleme ve not alarak dinleme gruplarının sohbet puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?” şeklindedir. Katılımsız Dinleme ve Not Alarak Dinleme grubu öğrencilerinin sohbet puanlarına göre dinlediğini anlama düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için uygulanan testten alınan puanlarının bağımsız gruplar t testi analiz sonuçları Tablo 6’daki gibidir.

Tablo 6. Katılımsız Dinleme ve Not Alarak Dinleme Gruplarında Yer Alan Öğrencilerin Sohbet Puanlarına İlişkin Bağımsız Gruplar İçin t Testi Sonuçları

Gruplar	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Katılımsız Dinleme	33	9.06	4.97	59	.46	.64
Not Alarak Dinleme	28	8.50	4.43			

Tablo 6’da görüldüğü gibi, katılımsız dinleme yönteminin uygulandığı kontrol grubu ile ve not alarak dinleme yönteminin uygulandığı deney grubunun sohbet puanları karşılaştırıldığında iki grubun toplam puanları arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. [t(59)=.46, p>.05]

4.7. Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın yedinci alt problemi “Katılımsız dinleme ve not alarak dinleme gruplarının biyografi puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?” şeklindedir. Katılımsız Dinleme ve Not Alarak Dinleme grubu öğrencilerinin biyografi puanlarına göre dinlediğini anlama düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için uygulanan testten alınan puanlarının bağımsız gruplar t testi analiz sonuçları Tablo 7’deki gibidir.

Tablo 7. Katılımsız Dinleme ve Not Alarak Dinleme Gruplarında Yer Alan Öğrencilerin Biyografi Puanlarına İlişkin Bağımsız Gruplar İçin t Testi Sonuçları

Gruplar	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Katılımsız Dinleme	33	4.33	2.34	59	.13	.89
Not Alarak Dinleme	28	4.25	2.48			

Tablo 7’de görüldüğü gibi, katılımsız dinleme yönteminin uygulandığı kontrol grubu ile ve not alarak dinleme yönteminin uygulandığı deney grubunun biyografi puanları karşılaştırıldığında iki grubun toplam puanları arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. [t(59)=.13, p>.05]

4.8. Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın sekizinci alt problemi “Katılımsız dinleme ve not alarak dinleme gruplarının ikinci deneme (son test) puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?” şeklindedir. Katılımsız Dinleme ve Not Alarak Dinleme grubu öğrencilerinin ikinci deneme puanlarına göre dinlediğini anlama düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için uygulanan testten alınan puanlarının bağımsız gruplar t testi analiz sonuçları Tablo 8’deki gibidir.

Tablo 8. Katılımsız Dinleme ve Not Alarak Dinleme Gruplarında Yer Alan Öğrencilerin İkinci Deneme Puanlarına İlişkin Bağımsız Gruplar İçin t Testi Sonuçları

Gruplar	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Katılımsız Dinleme	33	7.33	4.91	59	.71	.47
Not Alarak Dinleme	28	6.43	4.90			

Tablo 8’de görüldüğü gibi, katılımsız dinleme yönteminin uygulandığı kontrol grubu ile ve not alarak dinleme yönteminin uygulandığı deney grubunun ikinci deneme puanları karşılaştırıldığında iki grubun toplam puanları arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.[$t(59)=.71, p>.05$]

4.9. Dokuzuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın dokuzuncu alt problemi “Katılımsız dinleme ve not alarak dinleme gruplarının toplam puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?” şeklindedir. Katılımsız Dinleme ve Not Alarak Dinleme grubu öğrencilerinin dinlediğini anlama düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için uygulanan son testten alınan puanlarının bağımsız gruplar t testi analiz sonuçları Tablo 9’daki gibidir.

Tablo 9. Katılımsız Dinleme ve Not Alarak Dinleme Gruplarında Yer Alan Öğrencilerin Toplam Puanlarına İlişkin Bağımsız Gruplar İçin t Testi Sonuçları

Gruplar	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Katılımsız Dinleme	33	61.81	29.92	59	.06	.95
Not Alarak Dinleme	28	61.32	29.72			

Tablo 9’da görüldüğü üzere, katılımsız dinleme yönteminin uygulandığı kontrol grubu ile ve not alarak dinleme yönteminin uygulandığı deney grubunun toplam puanları karşılaştırıldığında iki grubun toplam puanları arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.[$t(59)=.06, p>.05$]

4.10. Onuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın onuncu alt problemi “Katılımsız dinleme ve not alarak dinleme gruplarının toplam puanları arasında cinsiyete göre anlamlı bir fark var mıdır?” şeklindedir. Katılımsız Dinleme ve Not Alarak Dinleme grubu öğrencilerinin cinsiyete göre dinlediğini anlama düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için uygulanan testten alınan puanlarının bağımsız gruplar t testi analiz sonuçları Tablo 10’daki gibidir.

Tablo 10. Katılımsız Dinleme ve Not Alarak Dinleme Gruplarında Yer Alan Öğrencilerin Aldıkları Toplam Puanların Cinsiyete Göre Bağımsız Gruplar İçin t Testi Sonuçları

Gruplar	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Kız	22	81.05	23.05	59	4.67	.00
Erkek	39	49.26	26.72			

Tablo 10’da görüldüğü üzere, katılımsız dinleme ve not alarak dinleme gruplarının toplam puanları cinsiyete göre karşılaştırıldığında iki grup arasında kız öğrenciler lehine anlamlı düzeyde bir fark olduğu sonucuna ulaşılmıştır.[$t(59)=4.67$, $p<.05$]

4.11. On Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın on birinci alt problemi “Katılımsız dinleme ve not alarak dinleme gruplarının toplam puanları arasında Türkçe ders notuna göre anlamlı düzeyde bir farklılık var mıdır?” şeklindedir. Katılımsız Dinleme ve Not Alarak Dinleme grubu öğrencilerinin Türkçe ders notuna göre dinlediğini anlama düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için uygulanan testten alınan puanlarının sonuçları Tablo 11’deki gibidir.

Tablo 11. Katılımsız Dinleme ve Not Alarak Dinleme Gruplarının Toplam Puanlarının Türkçe Ders Notuna Göre Tek Yönlü Varyans (ANOVA) Analizi ile Karşılaştırılması

Ders Notu	N	\bar{X}	S	sd	F	P	Fark (Tukey Testi)
1	4	6.00	10.03		22.32	.00	5 >4>3
2	3	33.33	19.65				5 >4>
3	20	46.90	22.61				4>5>1
4	20	76.05	18.34				1>2>3
5	13	61.60	12.10				1>2>3

Tablo 11’e göre katılımsız dinleme ve not alarak dinleme gruplarının Türkçe ders notuna göre tek yönlü varyans (ANOVA) analizi ile karşılaştırılması sonucunda Türkçe ders notu ile alınan puanlar arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. [$p<.05$]

5. BÖLÜM: SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma sonucunda elde edilen sonuçlara ve önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuç

Yapılan çalışmada ilk olarak uygulama yapılacak gruplar arasında anlamlı düzeyde bir farklılık olup olmadığı incelenmiş, yapılan ön test sonucunda grupların birbirine denk olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu, uygulama öncesinde iki grubun denk olduğunun göstergesidir.

Denk olan bu iki gruba sekiz hafta süresince uygulama yapılmıştır. Bu uygulamalar sonucunda her iki grubun da ön test ve son test puanları karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırma neticesinde her iki grup puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Başka bir deyişle iki grubun da yöneltilen sorulara verdiği cevaplar incelendiğinde anlamlı fark bir ortaya çıkmamış, öğrenmelerinin birbirine denk olduğu görülmüştür.

Araştırma, dinleme yöntem ve tekniklerinden katılımsız dinleme ile not alarak dinlemenin dinlediğini anlama becerisi üzerine etkisini kıyasladığından, bir tarafta odaklanmış bir biçimde dinlediği metni zihninde yapılandırmaya çalışan, bir tarafta ise bu dinlemeye bir de not alarak daha çok dahil olması beklenen bir grup vardır. Bunlardan dinlemenin katılımsız dinlemeye göre kişiyi dinlediğini anlama sürecine daha çok kattığı söylenebilir. Fakat dinleme faaliyetlerindeki, ilave bu katılım dinlediğini anlamada anlamlı bir farklılık ortaya çıkaracak kadar etkili olmamıştır. Bunda birçok faktörün etkisinden söz edilebilir: Öğrencilerin bir kısmının not alarak dinleme ile daha iyi anladığı, bir kısmının ise katılımsız dinleme yöntemini iyice kavrayarak kullandığı ve onların da bu yöntemle daha iyi anladığı; gruplardan birinin not alma kaygısıyla daha odaklanmış dinleyerek diğer gruba dinlediğini anlama düzeyi bakımından erişmiş olabileceği; gruplardan birinin kendilerine uygulanan dinleme yönteminin yeterince kavramamış oysa diğer grubun kendilerine uygulanan yöntemi iyice anlayarak başarılı biçimde uygulamış olabileceği gibi.

Ancak temelde grupların dinlediğini anlama seviyelerinin anlamlı düzeyde

farklı çıkmaması iki gruba da belli başlı bir dinleme yönteminin uygulanmış olmasıyla açıklanabilir. Her dinleme yöntem ve tekniği öğrencilerin dinleme becerilerini geliştirmede etkilidir. Dinleme yöntem ve tekniklerinin dinleme becerisini geliştirmede birbirlerinden anlamlı düzeyde üstün ya da eksik olduğunu söylemek bireyden bireye değişen bir durumun ifadesinden başka bir şey olmaz. Bir başka deyişle bu yöntemler belki bireyden bireye daha anlaşılır daha öğrenilebilir olarak değerlendirilebilir yalnız genel anlamda her dinleme yöntem ve tekniği dinleme becerisini geliştirmede etkilidir ve gereklidir. Eğer belirlenen bir yöntemin genelgeçer biçimde tüm öğrenciler için dinlediğini anlamayı daha iyi geliştirdiği belirlenseydi, dinleme becerisini geliştirmede devamlı olarak bu yöntem tercih edilirdi.

Ancak çağdaş eğitim yaklaşımlarının bireyden beklediği, becerilerini çok yönlü yöntemlerle kullanabilir olmasıdır. Esasen burada dikkat edilecek temel nokta dinleme çalışmalarında yöntem çeşitliliğine önem verilmesi, bunun yanında tüm dinleme faaliyetlerinin bir amaca ve yönetime dayandırılması gerektiğidir. Amacı öğrencilere yeterince açıklanmayan, geleneksel biçimde yapılan ve dinlemenin kendiliğinden gelişen bir beceri olarak görüldüğü dinleme uygulamaları öğrencilerin dinleme becerilerini geliştirmede etkili olmamaktadır. Bu, alanyazında yer alan ön test son test kontrol gruplu birçok çalışma ile ortaya konmuştur. Bunlara Karabacak'ın (2014: 54) seçici dinleme eğitiminin dinleme becerisine etkisini incelediği çalışması örnek gösterilebilir. Karabacak (2014) bu çalışmasında, seçici dinleme eğitimi ile dinleme eğitimi yapan grubun öğrenmesinde herhangi bir dinleme yöntem ve tekniğine göre dinleme eğitimi yapmayan, dersini olağan akışı içerisinde işleyen gruba göre anlamlı düzeyde farklılık olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Benzer şekilde Kocaadam'ın (2011: 61) not alarak dinlemenin dinleme becerisine etkisini incelediği çalışması örnek gösterilebilir. Söz konusu çalışmada not alarak dinleme yöntem ve tekniği ile dinleme eğitimi yapan grubun herhangi bir dinleme yöntem ve tekniğine göre dinleme eğitimi almayan, olağan ders akışında dinleme eğitimi yapan gruba göre anlamlı düzeyde farklı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bunlardan hareketle Kocaadam'ın (2011) ve Karabacak'ın (2014) bu çalışmasının bizim çalışmamızdan farkının bu araştırmalarda yalnızca bir gruba özel

bir yöntem ve teknik uygulanmış ve bu grubun anlamlı düzeyde daha çok öğrenmiş olması iken bizim çalışmamızda her iki grubu da özel bir teknik uygulanması ve bu yöntemleri iki grubun başarısını da arttırmıştır.

Belli bir dinleme yöntem ve tekniğini planlı bir biçimde uygulayarak yapılan çalışmaların yanında bazı çalışmalar yalnızca düzenli olarak dinleme eğitimi yapmanın dinleme becerisini geliştirdiğini ortaya koymuştur. Çelikbaş'ın (2010: 93,94) 7. sınıf öğrencileri üzerinde dinleme stratejilerinin kullanımının dinleme becerisi üzerindeki etkisinin incelediği çalışmasında öğrencilerin aktif katılım sağladıkları çalışmalarda daha istekli oldukları ve düzenli olarak uygulama yapmanın dinleme becerisini geliştirdiği sonucuna ulaşmıştır. Benzer şekilde Kocaadam'ın (2011:61) not alarak dinlemenin dinleme becerisine etkisini başlıklı çalışmasında kontrol grubu öğrencilerinin de ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık görülmüştür. Kaplan (2004:119) da dinleme üzerine yaptığı çalışmasında düzenli olarak dinletilen metinlerin dinleme becerisini geliştirdiğini tespit etmiştir. Çalışmamızda bazı metin türlerinden iki farklı örnek kullanılmıştır. Bu örneklerin ilki çalışmanın başlarında ikincisi ise sonlarında uygulanmıştır. Aynı türde olan metinlerde katılımcıların ikinci uygulamadaki ortalama puanlarının birinci uygulamaya göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmamızın bu sonucu yukarıdaki araştırma sonuçlarını destekler niteliktedir.

Araştırmamızın sonuçlarından biri de öğrencilerin dinlediklerini anlama becerilerinin metin türlerine göre farklılık gösterdiği'dir. Buna göre çalışmaya katılan öğrencilerin dinlediklerini anlama düzeylerinin öyküleyici metinleri anlamada daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bunda çalışmaların yapıldığı ortaokul düzeyindeki öğrencilerin öyküleyici metinleri, bilgilendirici bir metne göre zihinlerinde daha net yapılandırabilmelerinin payının olduğu açıktır. Çünkü olay yazıları bir başka deyişle öyküleyici yazılar kişileri olay, yer ve zaman bağlamında cereyan eden metinlerdir. Bilgilendirici metinler ise bir bilginin verildiği, bir fikrin savunulduğu ya da çürütülmeye çalışıldığı yazılardır. Bu metinlerle karşılaşan öğrencinin verilmekte olan bilgiyi, düşünceyi takip edip bunları anlayabilmesi olay yazılarına göre daha zordur. Bunda bilgilendirici yazılarda öyküleyici metinleri oluşturan kişileri, olay, yer, zaman dörtlüsü çoğunlukla bulunmaması ve bu metinlerle karşılaşan bireylerden

sunulan bilgiyi takip etmesi ve zihninde şekillendirmesi istenmesi etkilidir. Çelebi'nin (2008) çalışması da çalışmamızın bu sonucunu desteklemektedir. Söz konusu çalışmada 6,7, ve 8. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin dinlediklerini anlama düzeylerinin öyküleyici metinlerde belirgin bir biçimde yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yıldırım ve arkadaşlarının (2010) 5. sınıflar üzerine yaptığı araştırmada belirlenen metin türüne göre okuma ve dinleme becerisinin farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amaçlanmış, katılımcıların öyküleyici metinlerde dinlediklerini anlamakta daha başarılı olduğu tespit edilmiştir.

Akyol (2006) ise okul öncesinden itibaren çocukların temel düzeyde de olsa öyküye ilişkin birtakım yaşantılara sahip olduğunu ifade etmektedir. Buna göre çocuklar okul öncesi dönemde sadece öyküleyici metinle karşılaşmakta bunu da dinleme becerisi yoluyla yapmaktadır. Buna göre, çocukların zihnine aşına metin türünün öyküleyici metin olduğunu ve bunu anlama yolunun da dinleme becerisi olduğunu ifade edebiliriz.

Samuels, (1987) dinlediğini ve okuduğunu anlamayı etkileyen etmenleri içsel ve dışsal etmenler olarak sınıflamış, bunların bir kısmının hem okuma hem dinleme için, bir kısmının ise yalnızca dinleme veya yalnızca okuma için geçerli olduğunu ifade etmiştir. Ona göre bireyin dil becerisi, zekâsı, motivasyonu, geçmiş öğrenmeleri vb. içsel faktörler daha çok dinleyenle alakalıyken konuşmadaki açıklık, konuşmacının etkileyiciliği, metnin konusu vb. dışsal faktörler dinlenenle ve iletinin sunumuyla ilgilidir. Araştırmada öyküleyici metinleri anlama düzeyinin bilgi verici metinleri anlama düzeyine göre yüksek çıkması dinlemeyi etkileyen bu etmenlerden daha çok öğrenci ile ilgili içsel faktörlerden öğrencilerin öyküleyici metinlere ilişkin önceki yaşantılarıyla izah edilebilir. Öğrencilerin öyküleyici metinlere ilişkin deneyimlerinin daha fazla olması ve onların anlama düzeylerini bilgilendirici metinler karşısında daha güçlü kılmış olabilir.

Çalışmanın bir diğer sonucu yine Samuels'in (1987) dinlemeyi etkileyen faktörler olarak sıraladığı etmenlerle açıklanabilir durumdadır. Söz konusu araştırmacı dinlemeyi etkileyen dışsal faktörlerden birisi de "konuşmadaki açıklık" olarak belirtilmiştir. Bu ifadeyle kast edilen hem anlamların açıklığı, örtülü

anlamaların anlaşılabilir olması hem de anlamı bilinmeyen sözcüklerin, yabancı sözcüklerin miktarının anlamayı güçleştirecek düzeyin üstünde olmaması olarak değerlendirilebilir. Bu doğrultuda çalışmamızda dinleme metinlerinde geçen yabancı sözcük miktarının anlama düzeyini etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu ifadeyi öğrencilerin biyografi türündeki metinden aldıkları sonuçlar destekler niteliktedir. Söz konusu metnin kahramanlarının yabancı ve olayların geçtiği yerlerin yabancı isimler almış olması anlamayı olumsuz etkilemiştir.

Elde edilen verilere göre öğrencilerin şiir metinlerinden aldıkları puanlar öyküleyici metinlerden aldıkları puanlara göre daha düşük olmuştur. Bu durum bir öyküleyici metnin ifade edilmesine göre şiir dilin farklılığıyla alakalıdır. Şiir dilinin mecazlı, kısmen örtülü ifadelerini anlamlandırmak düz bir metni anlamlandırmaya göre daha zor olmuştur.

Tüm incelemeler ışığında geleneksel olarak yapılan dinleme eğitiminin dinleme becerisine yeterince katkı sağlamadığı ancak geleneksel eğitimden uzaklaşarak ve belli bir yöntem ve tekniğe dayanılarak, planlı ve yapılandırılmış bir süreç ile yapılan dinleme eğitiminin daha etkili olduğu söylenebilir. Bu duruma seçici dinleme eğitiminin 6. sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama becerisi üzerine etkisinin incelendiği çalışma örnek gösterilebilir (Karabacak, 2014: 54). Söz konusu çalışmada seçici dinleme yöntem ve tekniği uygulanan grubun öğrenmesinde herhangi bir metot uygulanmayan, olağan akışı içerisinde ders yapılan gruba göre anlamlı düzeyde farklılık olduğu ortaya çıkmıştır. Yine Kocaadam'ın (2011: 61) not olarak dinlemenin dinlediğini anlama becerisini üzerine etkisini incelediği çalışmasında planlı ve düzenli olarak not olarak dinleme eğitimi ile dinleyen grubun öğrenmesinin bunun uygulanmadığı gruba göre anlamlı düzeyde farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aktif öğrenme tekniklerinin dinlediğini anlama becerisi üzerine etkisinin incelendiği bir diğer çalışmada, kullanılan aktif öğrenme tekniklerinin dinlediğini anlama ve hatırlama düzeyini olumlu etkilediği sonucuna ulaşılmıştır (Aytan, 2011: 113). Doğan (2007: 118) da yedinci sınıf öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada etkinlik temelli öğretim çalışmaları yapmanın dinleme becerisini anlamlı düzeyde geliştirdiği sonucuna ulaşmıştır. Bunların yanında Kırbaş (2010: 193) işbirlikli öğrenmenin 8. sınıf öğrencilerinin dinleme becerisi üzerine

etkisini incelemiş ve işbirlikli öğrenmenin dinleme becerisini geliştirdiği sonucuna ulaşmıştır. Yapılan uygulamalar çalışmamızla benzer şekilde dinleme çalışmalarının belli bir yön ve teknik çerçevesinde yapılması gerektiğini ortaya koymaktadır. Ancak birçok çalışma dinleme uygulamalarının istenilen boyutta olmadığını ortaya koymaktadır. Karadüz'ün (2010: 52), Türkçe ve sınıf öğretmeni adaylarının dinleme stratejilerini değerlendirdiği çalışmasında öğrencilerin çok zengin stratejiler yaşamadıklarına, sınırlı düzeyde uyarıcı ile eğitim gördüklerine, geleneksel eğitimin onları edilgen kıldığına, bunun da öğrencileri itiraz etmekten çekinen, yeni düşünceler geliştiremeyen bireyler hâline getirdiğine değinmiştir. Bu durum dinleme becerisini kazandırmada öğrencilere zengin öğrenme yaşantıları sunulmadığını göstermektedir. Bu da dinleme becerisinin istenilen düzeyde gelişmesinin önünde bir engel olarak durmaktadır. Bu engellere öğretmen ve öğrenciden kaynaklanan sebeplerin yanında Türkçe eğitiminde dinleme becerisine yönelik tutum ve uygulamalar da etkili olmaktadır.

Yücel, Akar ve Batur'un (2003:101) "Öğretmenlerin İlköğretim 8. sınıf Türkçe Programında Yer Alan Anlama Becerileri ile İlgili Hedeflere Önem Verme Dereceleri ve Öğrencilerin Hedefleri Kazanım Düzeyleri" başlıklı çalışmasına göre okuma dil becerileri içerisinde %80 ile hedefleri en çok önemsenen ve %70 gibi bir oranla hedeflerine en çok ulaşılan dil becerisi olmuştur. Dinleme becerisi ve bu beceriye dair hedefler % 25 ile öğretmenlerce maalesef en az önemsenen alan olmuştur. Bundandır ki bu beceri alanına ilişkin hedefler ancak % 35 oranında elde edilmektedir. Tüm bunlar genel anlamda öğrencilerin okuma becerilerinde iyi sayılabileceğini ancak dinlemede orta düzeyde seyrettiklerini ifade etmektedir. Bu durum dinlemeye dair etkinliklerin, diğer etkinlikler içerisinde yeterince yer tutmamasından kaynaklandığını göstermektedir.

Funk ve Funk (1989) dinleme becerisinin bu denli önemli olmasına rağmen göz ardı edilen bir beceri olduğunu, bunda dinleme becerisine dair bu becerinin kendiliğinden gelişeceği dair yanlış inancının ve bu etkinliklere zaman kalmayacağı düşüncesinin etkili olduğunu, öğretmenlerin bu konuda yeterince bilgi sahibi olmamasının da buna neden olduğunu belirtir (Akt. Şahin, 2011 :185).

Tüm bu çalışmalar ve incelemeler dinleme becerisinin yeterince önemsenmediğini bu beceriye yeterince sahip çıkılmadığını göstermektedir. Ancak uygulamalar dinleme becerisini geliştirmek için kullanılan belli dinleme yöntem ve tekniklerin, stratejilerin, hayatla iç içe olan etkinliklerin dinleme eğitimine dahil edilmesinin dinleme becerisinin gelişmesinde önemli bir yeri vardır.

5.2. Öneriler

Araştırmanın bu bölümünde önerilerde bulunulmuştur. Bu öneriler dinleme becerisi ve özellikle katılımsız ve not alarak dinleme ile ilgili olarak değerlendirilmelidir.

5.2.1. Öğretmenlere Yönelik Öneriler

1. Öğretmenler dinleme becerisinin geliştirilebilirliğinin ve öneminin farkında olmalı, çalışmalarını bu doğrultuda düzenlemelidir.
2. Dinleme çalışmalarında öğretmen, tüm uygulamaları öğrencileriyle karşılıklı yapmalıdır.
3. Dinleme çalışmalarının hemen sonuç vermeyeceği bilinmeli; sabırlı ve düzenli uygulamalar yapılmalıdır.
4. Yapılan dinleme etkinliklerinin neden yapıldığı öğrencilere en başta açıklanmalı; doğru şekilde hedef oluşturulmalıdır.
5. Dinleme çalışmaları için seçilen metinler öğrenci seviye ve ilgisi dikkate alınarak seçilmelidir.
6. Dinleme çalışmalarına alışmamış, bu şekilde uygulamaya çok katılmamış gruplarda öncelikle kolay uygulamalar seçilmeli, daha sonra zorluk derecesi artırılmalıdır.
7. Dinleme etkinliklerinde tüm yöntem ve tekniklerden yararlanılmalı, sadece belli bir dinleme türü kullanılıp diğerlerin ihmal edilmemelidir.
8. Tüm dinleme çalışmaları bir strateji, yöntem ve tekniğe dayandırılmalı, herhangi bir yönetime dayanmayan gelişigüzel uygulamalardan kaçınılmalıdır.
9. Dinleme çalışmalarında metin türlerinin çeşitliliğine önem verilmeli, bu çalışmalarda her türden metin kullanılmalıdır. Ancak bilgilendirici metinler kullanılırken bu metinlerin öğrencilerin zihninde şekillenmesinde öğretmenin

rehberliği önemli bir yer tutmaktadır.

10. Dinlenen metnin türüne uygun yazma çalışmalarıyla bu türün kavranması kolaylaştırılabilir ve dinleme ve yazma becerisi bir bütün hâlinde geliştirilebilir.
11. Dinlenen metne ilişkin sorular Bloom Taksonomisindeki tüm basamakları yoklamalıdır. Sorular sadece hatırlama ve anlama düzeyinde kalmamalıdır.

5.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

1. Araştırma 7. sınıfa uygulanmıştır. Tüm ortaokul kademelerinde denenebilir.
2. Araştırma devlet okullarında uygulanmıştır. Özel okullar da dahil edilebilir.
3. Araştırma Konya ilinde yapılmıştır. Başka illerde de uygulanabilir.
4. Araştırmacılar belirlenen bir yöntemle, herhangi bir yönteme dayanmayan uygulamaları kıyas etmek yerine çalışmamızda olduğu gibi farklı yöntemlerin dinlemeye etkisini araştırabilirler.
5. Araştırma katılımsız dinleme ve not alarak dinleme üzerine yapılmıştır. Başka bir dinleme türü, yöntem ya da tekniği üzerine de benzer bir çalışma yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Aksan, D. (2013). *Her yönüyle Dil*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Aktaş, Ş. Gündüz, Osman, G. (2005). *Yazılı ve Sözlü Anlatım Kompozisyon Sanatı*. Ankara: Akçağ Yayınları
- Akyol, H. (2006). *Türkçe İlk Okuma Yazma Öğretimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Akyol, H. (2010). *Yeni Programa Uygun Türkçe Öğretimi Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Aras, B. (2004). *İlköğretimde Dinleme Anlama Becerilerinin Geliştirilmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi*, GAZİ ÜNİVERSİTESİ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Aytan, T. (2011). *Aktif Öğrenme Tekniklerinin Dinleme Becerisi Üzerine Etkileri, Yayınlanmamış Doktora Tezi*, SELÇUK ÜNİVERSİTESİ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Babacan M. (2008). *Yazılı ve Sözlü anlatım Kompozisyon Bilgileri*(2. Baskı). İstanbul: 3F Yayınevi.
- Balcı, A. (2011). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem, Teknik ve İlkeler*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Baltaş, A. (2003). *Stres Altında Ezilmeden Öğrenmede ve Sınavlarda Üstün Başarı* (20 Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi
- Berk, İ. (2014). *Poetika*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Beyatlı, Y. K. (2014). *Edebiyata Dair*. İstanbul: Yahya Kemal Enstitüsü Yayınları.
- Beyreli, L. Çetindağ, Z. Celepoğlu, A. (2005). *Yazılı ve Sözlü Anlatım*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Boynukara, H. (2005). Hikâye ve Hikâye Kavramları. *Hece Aylık Edebiyat Dergisi, Türk Öykücülüğü Özel Sayısı*. Yıl: 4, Sayı: 46/47, 131-137.
- Boz, E. Yaman, E. Gülsevin G. Ergüzel, M. Yaman, E. (2013). *Üniversiteler İçin Türk Dili (Yazılı ve Sözlü Anlatım)*. Ankara: Yargı Yayınevi.
- Bulut, B. (2013). *Etkin Dinleme Eğitiminin Dinlediğini Anlama, Okuduğunu Anlama ve Kelime Hazinesi Üzerine Etkisi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Üniversitesi, Aydın.
- Büyük Larousse. *Anı*. 2, 621.
- Cihangir, Z. (2004). *Kişilerarası İletişimde Dinleme Becerisi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

- Çavuşoğlu, A. (2005). *Ana Dili Çocuk Edebiyatı*. Kayseri: Ufuk Kitapçılık Yayıncılık.
- Çelebi, H. M. (2008). *İkögretim 6, 7 ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Olay ve Düşünce Yazılarına Göre Dinleme Becerilerinin Değerlendirilmesi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, MUĞLA ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.
- Çelikbaş, K.A. (2010). *Anlama Dinleme Stratejilerinin Kullanımı İle Dinlediğini Anlama Arasındaki İlişki, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, MUĞLA ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.
- Çetişli, İ. (2004). *Metin Tahliline Giriş-2*. Ankara: Akçağ Yayıncılık.
- Çiftçi, M. (2012). Dinleme Eğitimi ve Dinlemeyi Etkileyen Faktörler, *Sosyal Bilimler Dergisi*, 165-177.
- Daşöz, T. (2013). *Yapılandırılmış Dinleme Etkinliklerinin 7. Sınıf Öğrencilerinin Dinleme Tutumlarına, Dinleme Kaygılarına ve Dinlediğini Anlama Düzeylerine Etkisinin İncelenmesi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, NİĞDE ÜNİVERSİTESİ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Niğde.
- Demirel, Ö. (1999). *İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi*. İstanbul: MEB Basımevi.
- Demirel, Ö. (2003). *Türkçe Öğretimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Doğan, Y. (2010). Dinleme Becerisini Geliştirmede Etkinliklerden Yararlanma, *TÜBAR*, 27, 263-274.
- Doğan, Y. (2012). *Dinleme Eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Doğanay A. Türkoğlu A. Yıldırım A. (2009). *Okulda Başarı İçin Ders Çalışma ve Öğrenme Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Durmuş, İ. (2010). Şiir. *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, 39, 144-154.
- Emiroğlu, S. ve Pınar, F. N. (2013). Dinleme Becerisinin Diğer Beceri Alanları İle İlişkisi. *Turkish Student International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume*. S. 8/4, 769-782.
- Ergin, A. Birol, C. (2000). *Eğitimde İletişim*. Ankara: Anı Yayınevi.
- Epaçan, C. (2013). Temel Bir Dil Becerisi Olarak Dinleme ve Dinleme Eğitimi, *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. S. 6/11, 331-352.
- Forehand, M. (2005). *Bloom'staxonomy: Originaland revised*. In M. Orey (Ed.), *Emerging perspectives on learning, teaching, and technology*. Retrieved, from <http://projects.coe.uga.edu/epltt/>
- Funk, H. D. Funk, G. D. (1989). Guidelines for Developing Listening Skills, *The Reading Teacher*, 42, 9, *Academic Research Library*, pp.660-663.

- Geçgel, H. (2003). *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Grolier. *Deneme*. 4, 383.
- Güneş, F. (2014). *Türkçe Öğretimi Yaklaşımlar ve Modeller*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Harmankaya, M. Ö. (2016). *Üstbiliş Stratejileri Eğitiminin Ortaokul Öğrencilerinin Anlama Becerilerine, Dinlemeye Yönelik Tutumlarına ve Dinleme Kaygılarına Etkisi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- Hofmannsthal, H. V. (2012). *Şiir ve Yaşam. (Şiir Sanatı içinde)*. İstanbul: Varlık Yayınları.
- Kaplan, M. (1998). *Edebiyatımızın İçinden*(2. Baskı). İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Kaplan, H. (2004). *İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerinin Dinleme Becerileri Üzerine Bir Araştırma, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Karabacak, E. (2014). *Seçici Dinleme Eğitiminin 6. Sınıf Öğrencilerinin Dinleme Becerisi Üzerindeki Etkisi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Karabay, A. (2005). *Kubaşık Öğrenme Etkinliklerinin İlköğretim 5. Sınıf Türkçe Dersinde Öğrencilerin Dinleme ve Konuşma Becerileri üzerindeki Etkileri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Karadüz, A. (2010). Türkçe ve Sınıf Öğretmeni Adaylarının Dinleme Stratejilerinin Değerlendirilmesi, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. Sayı: 29, Sayfa: 39-55.
- Karasar, N. (2010). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Katrancı, M. (2012). *Üstbiliş Stratejileri Öğretiminin Anlama Becerisine ve Dinlemeye Yönelik Tutuma Etkisi, Yayınlanmamış Doktora Tezi*, HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kavcar, C. Oğuzkan F. Aksoy Ö. (2009). *Yazılı ve Sözlü Anlatım*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kırbaş, A. (2010). *İşbirlikli Öğrenme Yönteminin İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Dinleme Becerilerini Geliştirmesine Etkisi, Yayınlanmamış Doktora Tezi*, ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Kısakürek, N. F. (2015). *Çile*. İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.
- Kocaadam, D.(2011). *Not Alarak Dinleme Eğitiminin İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Dinleme Becerisi Üzerindeki Etkisi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans*

Tezi, GAZİ ÜNİVERSİTESİ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Mackay, I. (1997). *Dinleme Becerisi* (çev: A. Bora ve Cankoçak). Ankara: İlkaynak Kültür ve Sanat Ürünleri.

MEB (2006). *İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi

Nuhoğlu, M, Gökkaya, H. (2006). *Türkçe Öğretimi Uygulamaları*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Öz, M. F. (2001). *Uygulamalı Türkçe Öğretimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Özdemir, E. (2006). Denemeciliğimizin Ataç Boyutu, *Kitap-lık Dergisi*. Sayı: 91, Sayfa: 63.

Özdenören, Ö. (2005). Öykü Yazmak. *Hece Aylık Edebiyat Dergisi, Türk Öykücülüğü Özel Sayısı*. Yıl: 4, Sayı: 46/47, 152- 153.

Özel, İ. (2014). *Şiir Okuma Kılavuzu*. İstanbul: TİYO Yayıncılık.

Öztoprak B. F. (2006) *Öykü Öğretiminde Öykü Haritası Kullanımının Okuduğunu Anlama Üzerine Etkisi*, ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.

Paçacıoğlu, B. (1997). *Türk Dili ve Kompozisyon*. Sivas: Vilayet Yayınevi.

Palavuzlar, T. (2009) *Hikaye ve Deneme Türü Metinlerde Okuduğunu Anlama Becerisinin İncelenmesi*. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, TRAKYA ÜNİVERSİTESİ, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.

Samuels, S. J. (1987). Factors That Influence Listening and Reading Comprehension. In R. Horowitz, & S. J. Samuels (Eds.), *Comprehending Oral and Written Language* (pp. 295-325). San Diego, CA: Academic Press.

Sever, S. (2011). *Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Simonet, R. Simonet, J. (2002) *Not Alma Teknikleri*(çev. P. Kurt) İstanbul: Arion Yayınevi.

Şahin, C. (2012). *Dinleme Metinlerinde Önce ve Sonra Sorulan Soruların İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Dinlediğini Anlama Becerisine Etkisi*, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Şahin, A. (2011). İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerinin Dinleme Becerisi Farkındalıklarının Sosyo - Ekonomik Düzeye Göre İncelenmesi, *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 178-188.

Tanpınar, A. H. (2005). *Edebiyat Üzerine Makaleler*. İstanbul: Dergâh Yayınları.

Tarancı, C. S. (2012). *Şiir ve Yaşam.(Şiir Sanatı İçinde)*. İstanbul: Varlık Yayınları.

- Taşer, S. (2000). *Konuşma Eğitimi*. İstanbul: Papirus Yayınları.
- Temur, T. (2001). *Dinleme Becerisi-Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu Türkçe 1-8*. Ankara: Nobel Yayınları
- Temizyürek, F. (2011). *Konuşma Eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Tompkins, G. E. (1998). *Language Arts Content And Teaching Strategies*. California State University. New Jersey: Prentice-Hall Inc.
- Türkçe Sözlük*. (2011). Ankara: TDK Yayınları.
- Türkel, A. (2012). Dinleme Eğitimine İlişkin Teknikler ve Değerlendirmeler, *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*. Sayfa:128-141.
- Umagan S. (2007). *Dinleme-İlköğretimde Türkçe Öğretimi*. Ankara: Pegem A. Yayıncılık.
- Ünalın, Ş. (2006). *Türkçe Öğretimi*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Wacker, K. G. ve Hawkins, K. (1996). "Curriculum Comparison for Classes in Listening". *International Journal of Listening*, Sayı:10, Sayfa:14-28.
- Wolvin, A. D. Coakley, C. G. (1996). *Listening* (5th ed.). New York: McGraw-Hill.
- Yalçın, C. (1991). *Türk Dili ve Kompozisyon*. Ankara: İlayda Yayınları.
- Yağcı, Ö. (2002). *Cumhuriyet Dönemi Denemeler Seçkisi*. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Yangın, B. (1998). *Dinlediğini Anlama Becerisini Geliştirmede Elves Yönteminin Etkisi, Yayımlanmamış Doktora Tezi, HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara*.
- Yavuz, H. (2013). *Edebiyat ve Sanat Üzerine Yazılar*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Yetkin, S. K. (2007). *Edebiyat Üzerine Denemeler*. Ankara: Palme Yayıncılık.
- Yıldırım, K. Yıldız, M. Ateş, S. Rasımskı, T. (2010). İlköğretim 5. Sınıf Türk Öğrencilerin Metin Türlerine Göre Okuduğunu ve Dinlediğini Anlama Düzeyleri, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*. Sayfa: 1-37.
- Yılmaz, İ. (2007). *Türkçe Öğretiminde Dinleme Becerisini Geliştirmeye Yönelik Önerilen Etkinliklerin Değerlendirilmesi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, NİĞDE ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde*.
- Yumru, D. (1999). *Bir Anlatı Türü Olarak Anı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, TRAKYA ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Edirne*.
- Yücel, C. Akar, C. Batur, Z. (2003). Öğretmenlerin İlköğretim 8. Sınıf Türkçe

Programında Yer Alan Anlama Becerileri ile İlgili Hedeflere Önem Verme Dereceleri ve Öğrencilerin Hedefleri Kazanım Düzeyleri, *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. Sayı: 5, Sayfa: 89-102.

Zengin, S. B. (2010). *Çocuk Kitaplarının Dinleme Becerisini Geliştirme Aracı Olarak Kullanılması, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, GAZİ ÜNİVERSİTESİ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

EKLER

EK- 1 Araştırma İzin Formu

T.C.
KONYA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 83688308-605.99-E.22158739

22.12.2017

Konu: Araştırma İzni (İbrahim AKBAYRAK)

NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi : 23/11/2017 tarihli ve 48178250-300-E.16579 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi İbrahim AKBAYRAK'ın "Katılımsız Dinleme İle Not Ararak Dinleme Yöntemlerinin Dinlediğini Anlama Beceri Üzerine Etkisi Açısından İncelenmesi" konulu araştırmasını uygulama talebi incelenmiştir.

Araştırmanın; Meram Zafer Ortaokulunda eğitim gören 7. sınıf öğrencilerine eğitim öğretimi aksatmamak kaydıyla uygulanmasında sakınca görülmemektedir. Araştırmacı, Müdürlüğümüze bağlı eğitim kurumlarındaki çalışmalarını 2017-2018 eğitim öğretim yılı içerisinde tamamlamak zorundadır. Araştırma kapsamında yürütülecek çalışmalar 2017-2018 eğitim öğretim yılında tamamlanmaması durumunda Müdürlüğümüzden tekrar izin alınması gerekmektedir.

Araştırmada Müdürlüğümüz tarafından onaylanarak gönderilen veri toplama araçları kullanılacak olup, araştırma sonucunun CD ortamında iki nüsha olarak Müdürlüğümüze gönderilmesi gerekmektedir.

Bilgilerinizi ve adı geçene tebliğini arz ederim.

Mukadder GÜRSOY
İl Millî Eğitim Müdürü

Ek:

- 1-Gizli Mabet (Hikaye) Metni Anlama Soruları (4 sayfa)
- 2-Bir Gece Yarısı (Deneme) Metni Anlama Soruları (3 sayfa)
- 3-İstanbul'dan Bursa'ya (Seyahatname) Metni Anlama Soruları (2 sayfa)
- 4-İnsanla Güzel (Şiir) Metni Anlama Soruları (2 sayfa)
- 5-Adını Göklere Yazdıran Çocuk (Biyografi) Metni Anlama Soruları (3 sayfa)

Güvenli Elektronik İmza
Aslı ile aynıdır.
22.12.2017

Akçeşme Mah.Garaj Cad. No:4 Karatay/KONYA
Elektronik Ağ: <http://konya.meb.gov.tr>
e-posta: istatistik42@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için : Abdurrahman KAYNAK - Şef
Ali Naci İŞİK - VHKİ
Tel : (0 332) 353 30 50 - Faks : (0 332) 351 59 40

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 8950-0088-3f7e-a15a-7dbf kodu ile teyit edilebilir.

EK-2: Öykü-Minik Tay (Gülten DAYIOĞLU) Metni(Ön Test)

Bahar gelmiş, kırlar yeşile bürünmüştü. Çayırlar, korular, bayram yerine dönmüştü. Çocuklar yeşillikler arasında kelebekler gibi uçuşuyorlardı. Sofralar, piknik yemekleriyle donatılmıştı. Ama onların ne yemekte gözü vardı ne de sofrada. Ağaçlarla, çiçeklerle, otlarla, böceklerle, kuşlarla bütünleşmişlerdi. Kimi çocuklar da ata biniyorlardı. Bu da doyumsuz bir keyifti.

Kiralık atlar, pek çoktu. Ama yine de sıra beklemek gerekiyordu. Çocuklar, en çok yavrulu atı seviyorlardı. Onu bekleyenler hiç eksilmiyordu. Belli ki at yeni yavrulamıştı. Minik tay öylesine çelimsiz ve güçsüzdü ki!.. Öyleyken yine de annesinin peşinde ayrılıyordu.

At sahipleri, binici çocukları çayırın çevresinde yarım saat dolaştırıyordu. Bu arada, sıradakiler, sabırsızlıkla bekliyorlardı. Ata binmek isteyenler o kadar çoktu ki!.. Atların bir an bile dinlenmesi olanaksızdı.

Yavrulu atın işi, ötekilerden daha zordu. Minik Tay, annesiyle birlikte çayırı dolanıp duruyordu. Arada bir annesini emmek için başını onun karnına doğru uzatıyordu. Ama atın sahibi buna izin vermiyordu. “Haydi, çekil buradan! Anneni emmenin sırası mı şimdi.” diye paylıyordu tayı. Öteki at sahipleri:

“Yarım saat ara ver. Hem at dinlensin, hem şu zavallı tay anasını emsin. Bak sana, yürüyecek gücü kalmamış. İncecik bacakları bükülü bükülüveriyor. Acıma yok mu sende?” diye çıkışıyorlardı. Ama yavrulu atın sahibi onlara kulak vermiyordu. Eline geçen para kazanma fırsatını, çıkarına en uygun şekilde değerlendirmeye kararlıydı.

Uzun bir süre tay, anasının peşinde çayırı dolaştı. Sonunda güçsüz düştü. Sessizce, varıp ağaçların birinin altına yattı. Yorgunluktan ve açlıktan kesik kesik soluyordu. Onun yokluğunu önce kimse anlamadı. Annesi de yorgun ve açtı. Üstelik çevresi de çok kalabalıktı. Bu yüzden o da yavrusunun kendisinden ayrıldığını anlayamadı.

Atın sahibi, çayır çevresini dolanıp döndüğünde, durak yerinde kimseyi bulamadı. Öteki atları bekleyenler uzun sıralar oluşturmuşlardı ama kendi atını bekleyen tek bir çocuk yoktu. Atçı, dondu kaldı. Sıkıntı ile çevresine bakındı. O zaman bir küme çocuğun tayın başında toplaşmış olduğunu gördü. Hemen o yana koştu. At, olup bitenlerden habersizdi ama yavrusu can çekişiyordu.

Çocuklar, onun ağzına su akıtıyorlardı. Atçı yaklaşınca ona öfkeyle baktılar. İçlerinden biri ilk çıkışı yaptı:

“Tay ölüyor. Anasını emmesine izin vermedin. Açlıktan ölüyor zavallı hayvan!” diye bağırdı. Atçı, önce çocuğa kızacak oldu. Ama bir şey demesine fırsat kalmadan, öteki çocuklar da çıkıştılar adama. Adam, çocuk kümesini aralayıp taya yaklaşmaya çabalıyordu. Birden at, öteden kişneyerek koştu geldi. Çocuklar, hemen geri çekildiler. Ana at, acı dolun seslerle yavrusuna yaklaştı. Burnuyla dürterek, onu ayağa kaldırdı. Minik Tay öylesine güçsüzdü ki anasını emmeye bile uzanacak

durumda değildi.

Çocuklardan biri hemen onu kucakladı. Anasının karnının altına soktu. Tay önce isteksiz göründü. Ama sütün tadını alır almaz çabuk çabuk emmeye girişti. Çocuklar, yavrulu atın çevresinde sevgi çemberi oluşturmuşlardı. At sahibi, nice kovaladıysa hiçbiri oradan ayrılmadı. Ta ki tay iyice doyana dek... Tay anasını emerken, ana at da çocukları devşirdiği taze ot demetiyle bir güzel karnını doyurdu.

Çocuk biniciler, yavrulu atla yeniden çayır gezisine başladılar. Ama bu kez Minik Tay, anasının peşine takılmadı. Çocuklar onu ağaç gölgesinde sevip okşayarak oyaladılar.

EK-3: Öykü-Minik Tay (Gülten DAYIOĞLU) Metni İçin Hazırlanan Etkinlik

1. Metne göre çocuklar kırlarda neyle meşgul olmayı seviyor? Niçin?
2. Çocukları neden en çok yavrulu atı seviyorlardı? Açıklayınız.
3. Metinde beğendiğiniz ve beğenmediğiniz davranışları nedenleriyle birlikte yazınız.
4. Hayvanlarla ilgili bir anınızı yazınız.

EK-4: Örnek Cevap Kâğıtları

MİNİK TAY-GÜLTEN DAYIOĞLU – ÖYKÜ - METNİ ANLAMA SORULARI

1. Metne göre çocuklar kırlarda neyle meşgul olmayı seviyor? Niçin?
2. Çocukları neden en çok yavru atı seviyorlardı? Açıklayınız.
3. Metinde beğendiğiniz ve beğenmediğiniz davranışları nedenleriyle birlikte yazınız.
4. Hayvanlarla ilgili bir anınızı yazınız.

- 1- Çocuklar kırlarda atlarda meşgul olmayı seviyorlardı çünkü anne at yavrutamıştı ve çocukların ilgisini çekiyordu.
- 2- Çocuklar en çok yavru atı seviyorlardı çünkü yavru at sevimli ve çocukların ilgisini çekiyordu.
- 3- Metinde beğenmediğim davranış atların sahibinin bütün atları özellikle yavru atı hiç dinlendirmeksizin gezdirmiş ve yavru atı aç ve yorgun bırakması. Beğendiğim davranış yavru atın kırda bir ağacın yanında can çekirken çocukların yanına gelip ona yardım etmesi ve aç yavru doyarsıya kadar atın sahibini ata yalıtırmamışlar.
- 4- Eskiden müstakil evde bir köpeğimiz vardı onu çok sevdim zamanla gezdirin her zaman yemini verirdim ama bir gün binaya taşınacağımız için köpeğimizi babamın arkadaşına vericektik çok üzülürüm ama mecbur vermek zorundaydık ve köpeğim gitmişti oradan bir ay geçtikten sonra ziyaret etmeye gittiğimde babamın arkadaşı kaçtığını söyledi ve tül onu unutmadım ve hayla özlerim.

MINİK TAY-GÜLTEN DAYIOĞLU - ÖYKÜ - METNİ ANLAMA SORULARI

1. Metne göre çocuklar kırlarda neyle meşgul olmayı seviyor? Niçin?
2. Çocukları neden en çok yavrulu atı seviyorlardı? Açıklayınız.
3. Metinde beğendiğiniz ve beğenmediğiniz davranışları nedenleriyle birlikte yazınız.
4. Hayvanlarla ilgili bir anınızı yazınız.

Cevaplar;

① Çocuklar kırlarda at kiralayıp birimle meşkul en çok sevdiikleri at, Anne At ve Minik tay ilgi duyularının nedeni ise eğitilmeleri ve dikkat çekici görünmesi.

② Çocukların en çok yavru ata ilgi duyularının nedeni yavru atın yeni doğmuş ve tüm ilgisi üstüne toplanmış olmasıydı. Ayrıca küçük olduğu için çok ilgi topluyordu.

③ At sahibi adamın davranışlarını beğenmediği çünkü Yavru Tay'a ve Anne ata hiç dinkenme süresi vermiyordu. Yavru At ve Annesi çok yorgun düştüğü halde onların dinkenmemesini istedi. Çocukların ise bulunduğu hoş davranışları beğendiği çünkü Anne at ve yavrusunun beslenmesini sağladılar.

④ Daha birkaç ay önce çok sevimli bir kuzum vardı. Adını Rüsgan koymuştum. Onla ilgilenmek hoşuma gidiyordu o da beni sevmiş gibiydi daha sonra birbirimize alıştık, artık ne zaman beni görsen kafama konar olmuştum. Bir atışan onu kafesinde çıkarttı, biraz oynadıktan sığıldığı için oynamayı bıraktım, odadan çıktım, Odaya geri girdiğinde Rüsgan dibinde su olan bardağa girmiş ve çıkamamıştı...
Bu olaydan çok etkilenip ağlamıştım çünkü hepsi benim dikkatsizliğimin suçuymuştu. Dikkat etmeyi öğrendim.

MİNİK TAY-GÜLTEN DAYIOĞLU - ÖYKÜ - METNİ ANLAMA SORULARI

1. Metne göre çocuklar kırlarda neyle meşgul olmayı seviyor? Niçin?
2. Çocukları neden en çok yavru atı seviyorlardı? Açıklayınız.
3. Metinde beğendiğiniz ve beğenmediğiniz davranışları nedenleriyle birlikte yazınız.
4. Hayvanlarla ilgili bir anınızı yazınız.

1-Atların istenil çocuklar görmey çok seyyorlardı.

2-At yeni doğmuştu ve küçük , sırt ve topukları kırık.

3-Atın yavrusunu açkalmusuna izin vermemek için belki kısıtlanan at sahibine kısıt çıkarsaydı belki o at almıştı.

Tayın annesini ammesine izin vermeyen at sahibinin de benden beyan medim çünkü bir insan , hayvan veya bitki yeni gönl. varlık annesinden ayrı kalırsa beslenemez ve ölür.

4-Bir gün sokakla giderken bir kediye rastladım o kedi atabunun altında koltuktan ayağı tutuyordu belliki kâpek yada bir insan kâçkılmıştı aradan 2 gün sonra aynı keyiji başka bir yerde insan kâçkılardan gördüm ve o sırada insan ağlunun ne kadar acımasız olduğunu gördüm ve oğür-ün sonra hayvanlara ilgin oluyor satan annemi hep diyor sen böyle veteriner olacaksın.

EK 5: Deneme-Bir Gece Yarısı (Suut Kemal YETKİN)

Gecenin geç saatlerinde, her şeyin sustuğu, havanın durulduğu anlarda, bir köşeye çekilip şiir okurum. İçime dolan mısralarda onların atan kalbini duyarım. Bu duyuş, beni benden alır götürür. Kapalı pencereler ansızın açılır, uyuklayan perdeler uçuşmaya başlar. Odaya ilkbahar meltemiyle birlikte taze bir ışık dolar. Bu dünyadan değilmişim gibi kendimi hafiflemiş bulurum.

Şairlerim, en çok beni bu saatlerde çağırır. İşte yıllardır okuduğum şiirler! Her defasında başka görünüyorlar ve insanı alıp götürmesini biliyorlar. Ne var bu şiirlerde? Neden çevremdeki sınırlar birden böyle akıverdi? Bilmiyorum. Yalnız onlarda sessizliğin verdiği bir şey var. Belli ki bu şiirler sessizlikten doğmuşlar, onun için de bu kadar sonsuzluğa gidiyorlar.

Şiir, yalnız dudaklardan çıkan kelimelerle değil, onlarla birlikte dudaklarda sömüp giden ama sönmeyenleri zenginleştiren kelimelerle yazılır. Bu bakımdan şiir de sevgi gibidir. Okuyucuyu alıp götüren onu genişleten şiirler, sessizlikle dokunmuş olanlardır. Şair yalnızlığı içinde, kendini dinleyebildiği nispette insanı, onunla birlikte şiiri bulur. Bunu içindir ki Fuzuli'nin:

"Ne açar kimse kapım bâd-ı sabadan gayrî"

mısrasında sadece yalnızlığı değil şiiri de yaşıyoruz. Şu var ki biriken yalnızlığın sessizliğinden doğan ve insanı içinden kavrayan böyle mısralar her zaman yazılamıyor. Şairin bir yandan böyle bir yalnızlığı her zaman yaşayamaması, bir yandan kendisini çevreleyen bayağı gerçekleri de paylaşmak zorunda kalması yüzünden olsa gerek böylesine şiir yüklü mısralar ancak zaman zaman, yer yer parlıyor, içimizi garip bir ışıkla kamaştırarak bizi bilinmeyen iklimlere götürüyor. Şiirin bütününe havasını veren bunlardır.

Uzun yıllar var, insanı gürültüden, sokaktan koparıp kendi derinliklerine götüren şiirler pek görülüyor. Neden? Sessizlikler mi çekildi? Neredesiniz içimize birer ateş damlası gibi düşerek bizi düşle gerçeğin birleştiği, acının bile lezzet olduğu yerlere götüren şiirler! Elimi rastgele kitaplığa götürdüm. Yunus, bakışlarının bütün tatlılığı ile yanıma yaklaştı, bana derinden gelen sesiyle şiirlerini okumaya başladı.

Yalnızlığın ve şiirin dostu! Kaç şair senin kadar insanı ve alın yazısını okumaya çalışmış, şüphe ve tereddüt karanlığını yaşamış, uçurumun kenarından aydınlığa doğru atılmıştır? Senin şiirlerinde ışık varsa karanlıklar içinde insana eğildiğin içindir. Senin ışığın karanlıktan doğuyor.

Gecenin bu geç saatlerinde, havanın uçup giden şeylere titrediği bir anda, bir köşeye çekilip Yunus'u okumaktan daha büyük bir zevk mi olur?

İçime birer ateş gibi damlayan, beni benden alıp uzaklara götüren şiirlerini okuyarak gecemi kapıyorum.

EK-6: Deneme-Bir Gece Yarısı (Suut Kemal YETKİN) Metni İçin Hazırlanan Etkinlik

1. Şair Şiirleri daha çok ne zaman okumaktadır? Niçin?
2. Şair Şiir okumaktan neden bu kadar hoşlanmakta, Şiirde ne bulmaktadır?
3. ‘‘İnsanı içinden kavrayan bŧyŧk mısralar, her zaman yazılmıyor.’’ cŧmlesiyle anlatılmak isteneni açıklayınız.
4. Sizin Şiir okumaktan en çok hoşlandığınız zaman ile yazarın Şiir okumaktan en çok hoşlandığı zamanı karşılaştırarak benzerlik ve farklılıkları belirtiniz.
5. Metinden hareketle siz de Şiir ile ilgili bir deneme yazınız.

EK-7: Örnek Cevap Kâğıtları

2.METİN - BİR GECE YARISI – SUUT KEMAL YETKİN – DENEME - METNİ ANLAMA SORULARI

1. Şair şiirleri daha çok ne zaman okumaktadır? Niçin?
2. Şair şiir okumaktan neden bu kadar hoşlanmakta, şiirde ne bulmaktadır?
3. "İnsanı içinden kavrayan büyük mısralar, her zaman yazılamıyor." cümlesiyle anlatılmak isteneni açıklayınız.
4. Sizin şiir okumaktan en çok hoşlandığınız zaman ile yazarın şiir okumaktan en çok hoşlandığı zamanı karşılaştırarak benzerlik ve farklılıkları belirtiniz.
5. Metinden hareketle siz de şiir ile ilgili bir deneme yazınız.

1) Gece yarısı kitap okunmuş çünkü gece yarısında şiir okurken kendini buluyormuş düşünce biliyormuş duygularını daha iyi kavraya bilmiş için gece yarısı okuyormuş.

2) Şiir okumaktan sonra için hoşlanıyor şiir okurken dinleniyormuş okurken kendini kavuyormuş. Şiir okumaktan sonra buluyormuş şiir okurken her seferinde yeni kavılar açıyormuş kendini huzurlu ve mutlu buluyormuş her seferinde başka şeyler hissettiriyormuş.

3) Demek istediği su, herkes şiir yazarlar şiir yazmak ustalık ister şiir yazmak yetenek ister demek istiyor

4) Yazarın şiir okuduğu ve hoşlandığı vakit gece yarısı. Benimde gece yarısı, yazar gece yarısı kendini bulmuş, benimde öyle ben geceleri kafam boş oluyor ve gece yarısı okumayı seviyorum

5) Şiir insanı rahatlatır kafası karışıkta ne yapmak istediğini biliyorsa şiir buldur ne yapmak istediğini. Şiir insanları düzeltir güzel şeyler düşünmesini sağlar. Yazar olmak kolay değildir gayet ister. Bazı şiirler vardır anlamsız bazıları vardır seni mutlu ve huzurlu hissettirir. Şiirler insanın duygularını dışarı vurmalarını sağlar

2.METİN - BİR GECE YARISI - SUUT KEMAL YETKİN - DENEME - METNİ ANLAMA SORULARI

1. Şair şiirleri daha çok ne zaman okumaktadır? Niçin?
2. Şair şiir okumaktan neden bu kadar hoşlanmakta, şiirde ne bulmaktadır?
3. "İnsanı içinden kavrayan büyük mısralar, her zaman yazılmıyor." cümlesiyle anlatılmak isteneni açıklayınız.
4. Sizin şiir okumaktan en çok hoşlandığınız zaman ile yazarın şiir okumaktan en çok hoşlandığı zamanı karşılaştırarak benzerlik ve farklılıkları belirtiniz.
5. Metinden hareketle siz de şiir ile ilgili bir deneme yazınız.

1) Gece yarısında okumaktan hoşlanıyor. Şiirlerde kendini buluyor, yalnızlığını gideriyor.

2) Şair şiirleri okurken kendini sine vererek ve içine dalarak okuyor. Ve bundan keyif alıyor yalnız olmuyor bu yüzden hasena gidiyor.

3) Cümlesinde yalnız kalma durumu olabilir bu yüzden böyle bir şey söylemiş olabilir. Yada herkesin kolay kolay şair olabileceğini anlatmıştı.

4) Benim şiir okumaktan en çok hoşlandığım zaman ilkindir. Yazarın okuduğu zaman ise gece yarısıdır.

5) Bence dinlenmek ve keyiflenmek için en güzel şey kitap okumaktır. En sevdiğim kitaplar ise macera ve sonu güzel, mutlu şeylerle biten kitaplardır. Kitaplar benim için önemli bir yer alır. Baş vaktlerimde, işim ve keyim olduğum zamanlarda da okurum. Ama mutlaka okuyacağım bir vakit bulurum.

2. METİN - BİR GECE YARISI - SUUT KEMAL YETKİN - DENEME - METNİ ANLAMA SORULARI

1. Şair şiirleri daha çok ne zaman okumaktadır? Niçin?
2. Şair şiir okumaktan neden bu kadar hoşlanmakta, şiirde ne bulmaktadır?
3. "İnsanı içinden kavrayan büyük mısralar, her zaman yazılamıyor." cümlesiyle anlatılmak isteneni açıklayınız.
4. Sizin şiir okumaktan en çok hoşlandığınız zaman ile yazarın şiir okumaktan en çok hoşlandığı zamanı karşılaştırarak benzerlik ve farklılıkları belirtiniz.
5. Metinden hareketle siz de şiir ile ilgili bir deneme yazınız.

1. Gece ıssızlığında kurutulmuş kendini bulmuş cam kenarında, ay ışığında sessiz sessiz huzurlu bir şekilde dinlemek için şiir okuyor.

2. Şiiri okuyup anlayıp şiirin ne tür olay anlatıldığını göre duygulanıyor.

3. Herkesin güzel anlamlı bir şiir yazamadığını söylüyor.

4. Ben topluluğun insanların karşısında okumaktan hoşlanırım ama şiirde sessiz ve tek başına okumayı sevdiğimden bahsediyor.

5. Ben eğlenceli komedi kışakları severim ve şiir okurken de bir topluluğun karşısında çıkıp okumayı severim ama üzülmem keşke canlarım gülmeye uğunsun ve her şey yapacağım okuma gelir içimden öyle sesler gelir yani insan karşısında çıkmak istemem

EK-8: Gezi Yazısı-İstanbul'dan Bursa'ya (Evliya Çelebi) Metni

Rüyamda Peygamberi görüp şefaata yerine yanlılıkla “seyahat” dediğimin ertesi günü, sabahleyin Gedikpaşa semtindeki eski dostum olan Okçuoğlu Ahmet Çelebi'nin evine gittim. Gördüm ki büyük bir hazırlıkla Bursa şehrine gitmeye karar vermiş. Bana: “Kardeşim Evliya! Gel seninle yoldaş olup beş on gün için eski payitaht Bursa şehrini görüp gezelim. Belki mahzun gönlümüz şad olur. Orada Osmanlı padişahlarının mezarlarını ziyaret edelim. Hele Emir Sultan Hazretlerinin türbesine yüz sürüp gönlümüzü aydınlatalım.” deyince içime bir ateş düştü. Hemen kabul ettim.

Önce Galata Burnu'ndaki Kurşunlu Mahzen önünden Haliç'i geçtik. Pupa yelken Sarayburnu akıntısını ve girdabını geçip yelkeni Bursa'ya doğru açtık. İpek diyarı ve taht şehri Bursa'nın kalesini kimin yaptığı belli değildir. Kalenin temeli yalçın kaya üzerine kurulmuştur. Şekli kareden uzuncadır. Kuzey yönü yüksek olduğu gibi altı da uçurumdur.

Kale, Uludağ'ın eteğinde olduğundan lodos ve doğu rüzgârlarından korunur. Şehrin evleri kuzey tarafına bakar. Bu evlerin pencerelerinden Filedar Ovası bukaletinin resmi gibi gözüktür. Kalenin çevresi on bin adımdır. Altı bin bedeni, altmış yedi kulesi, beş kapısı vardır. Güney tarafından açılanları Pınarbaşı, Zindan kapılarıdır. Batı'ya açılanlar Kaplıca, Balıkpazarı kapılarıdır. İç Kalesi iki bin evdir. Yedi mahalle, yedi cami, bir hamamı vardır. Çarşısında yirmi dükkân bulunur. Sultan Orhan Camii, iç kalededir. Boyu ve eni yüz on ayaktır. Orhan Gazi burada gömülüdür. “Orhan Davulu” dedikleri (bilgi yelpazesini.net) kırmızı kılışı büyük davul bu caminin bir kemerinde asılıdır. Osmanlı Devleti'nin kuruluşunda ilk defa çalınan davul, budur.

Ulu Cami'yi Yıldırım Bayezid Han yaptırmıştır. Bursa'nın havadar yüksek yerinde güzel camidir. Cami içinde dört köşe paye sütunlardan her birinin aşağısı adam boyu kadar altın nakışlıdır. Her payenin dört tarafı Allah'ın isimleri türlü hatlarla süslenmiştir. Bu sütunlar üzerinde on dokuz kubbenin altında eni boyu aynı büyüklükte bir havuz vardır. İçinde türlü balıklar yüzer.

Şehrin güney tarafında olan Uludağ, sanki hayat suyunun madenidir. Çünkü bu büyük dağdan bin altmış hayat suyu çıkıp her yeri sular.

Memleketi güzel, halkı sevimli, tarlaları çok, nimetleri fazla, suyu ve havası hoş, mamur ve büyük bir şehirdir. Anadolu'daki büyük şehirlerden biri de bu Bursa'dır.

EK-9: Gezi Yazısı-İstanbul'dan Bursa'ya (Evliya Çelebi) Hazırlanan Etkinlik

1. Yazar Bursa'ya gitmeden önceki gün nasıl bir olay yaşamıştır?
2. Yazara göre Bursa ne ile ünlüdür? Siz de yaşadığınız yerin ne ile ünlü olduğunu belirtiniz.
3. Bursa Kalesi gözünüzde nasıl canlandı? Anlatınız.
4. Yaşadığınız yerde sık gittiğiniz ya da büyüklüğüyle, tarihi zenginliğiyle ünlenmiş bir camii ile Ulu Cami'nin fiziksel özellikleri arasında ne gibi benzerlikler ve farklılıklar vardır? Karşılaştırınız.
5. Metnin türünün gezi yazısı olup olmadığını gerekçeleriyle birlikte yazınız.
6. Metinden hareketle, siz de benzer türde bir yazı yazınız.

EK-10: Örnek Cevap Kâğıtları

3. METİN - İSTANBUL'DAN BURSA'YA – EVLİYA ÇELEBİ- METNİ ANLAMA SORULARI

1. Yazar Bursa'ya gitmeden önceki gün nasıl bir olay yaşamıştır?
2. Yazara göre Bursa ne ile ünlüdür? Siz de yaşadığınız yerin ne ile ünlü olduğunu belirtiniz.
3. Bursa Kalesi gözünüzde nasıl canlandı? Anlatınız.
4. Yaşadığınız yerde sık gittiğiniz ya da büyüklüğüyle, tarihi zenginliğiyle ünlenmiş bir camii ile Ulu Camii'nin fiziksel özellikleri arasında ne gibi benzerlikler ve farklılıklar vardır? Karşılaştırınız.
5. Metnin türünün gezi yazısı olup olmadığını gerekçeleriyle birlikte yazınız.
6. Metinden hareketle, siz de benzer türde bir yazı yazınız.

1- Rüyasında Hz Muhamet'i görüp yanlısı söylediği icat

2- Kumaş ile umkeler Günlü ipeği meşrudur.

3- BT kale 5 kapu biri Batı birisi güneye olur samira F mahalle 7 camii
7 hamamı vardı ve çevresi en bin adımdır.

4- Yılınm bayazid tarafından yapıldı caminin 4 tarafı Allah
isimleri yazılı ama bizim camilerde önemli ama onun kadar önemli değil

5 - Bence gezi yazısı çünkü gittim, gördüm, yaptım gibi cümleler
kullanıyor.

6 - Bir akşam teravih namazına kapı samisine gittik içeri girdik
bilgiğim kadarıyla 3 girişi var. Namaz kıldık namaz bitti tam akşamken
sandıklar vardı babam o kutulardan birine para attı dışarı çıkıldığımızda
bir kasede sıcak süt dağıtılıyordu daha sok kışaktım ve ilk defa
o samiyeye gitip görmüştüm.

3. METİN - İSTANBUL'DAN BURSA'YA - EVLİYA ÇELEBİ- METNİ ANLAMA SORULARI

1. Yazar Bursa'ya gitmeden önceki gün nasıl bir olay yaşamıştır?
2. Yazara göre Bursa ne ile ünlüdür? Siz de yaşadığınız yerin ne ile ünlü olduğunu belirtiniz.
3. Bursa Kalesi gözünüzde nasıl canlandı? Anlatınız.
4. Yaşadığınız yerde sık gittiğiniz ya da büyüklüğüyle, tarihi zenginliğiyle ünlenmiş bir camii ile Ulu Camii'nin fiziksel özellikleri arasında ne gibi benzerlikler ve farklılıklar vardır? Karşılaştırınız.
5. Metnin türünün gezi yazısı olup olmadığını gerekçeleriyle birlikte yazınız.
6. Metinden hareketle, siz de benzer türde bir yazı yazınız.

① Arzusunu kendisini peygamber ile birlikte görmüş ve yantılılıkla
şefaata diyerekine seyahat etmiş

② Bursa Kalesi şöyle ünlüdür. Altmış yedi kuleyle beraber,
on bin adamlık / yedi mahalle, 7 cami, bir namazın
yirmi dükkan, ve diğer azası türbesi dışına rağmen ünlüdür

③ Çok büyük bir yer olarak görülmüş
önünde caddeleri ve

④ Eskişehir gittiği camilerin bitene kadar olması
yani Ulu caminin daha büyük olması

⑤ :

3. METİN - İSTANBUL'DAN BURSA'YA – EVLİYA ÇELEBİ- METNİ ANLAMA SORULARI

1. Yazar Bursa'ya gitmeden önceki gün nasıl bir olay yaşamıştır?
2. Yazara göre Bursa ne ile ünlüdür? Siz de yaşadığınız yerin ne ile ünlü olduğunu belirtiniz.
3. Bursa Kalesi gözünüzde nasıl canlandı? Anlatınız.
4. Yaşadığınız yerde sık gittiğiniz ya da büyüklüğüyle, tarihi zenginliğiyle ünlenmiş bir camii ile Ulu Cami'nin fiziksel özellikleri arasında ne gibi benzerlikler ve farklılıklar vardır? Karşılaştırınız.
5. Metnin türünün gezi yazısı olup olmadığını gerekçeleriyle birlikte yazınız.
6. Metinden hareketle, siz de benzer türde bir yazı yazınız.

- 1- Evlîya Çelebi rüyasında peygamber efendimiz'i (S.A.V) görmüştür ve seyahat yerine seyahat demistir. Bu olaydan sonra da birçok şehre gitmeye başlamıştır.
- 2- Yazara göre Bursa ipeği ile ünlüdür. Benim yaşadığım şehir ise Medine Türbesi ile ünlüdür.
- 3- Bursa Kalesi görünüşte sert bir kaya üzerine kurulmuş, içinde camisi var, pekli kaleden uzun olan 67 kule 70 sülhanı olan bir şekilde canlandı.
- 4- Ulu Camii'nin içinde dört köşe sütunlarla altın nakışlar, içinde balık den havuz vardır. Ama diğer camide altın nakışlar ve havuz yok. Bu iki caminin benzeri ise içinde Allah'ın (c.c.) isimlerinin yamasıdır.
- 5- Metnin türü gezi yazısıdır. Çünkü gezdiği şehir Bursa'ya anlatmaktadır. Bu metnin içinde betimleme vardır. Yaza - gezip gördüğü yeri anlatmaktadır.
- 6- Akşamle gittiğimiz bir şehre gitmeye gitmiştik. Orada bir camiye gittik. Bu caminin kocaman bir ocağı, aşması vardı. Caminin içinde ise Allah'ın (c.c.) isimleri yanyana, kocaman bir avizesi vardı. Caminin duvarlarında kâğıt, desenler vardı. Bu cami benim gördüğüm en büyük cami idi ve çok güzeldi.

EK-11: Şiir-İnsanla Güzel (İlhan GEÇER) Metni

Her şey insanla güzel!

Doğan güne karşı gerinen evler,

Mavi rüzgârların koştığı sokak...

İnsan olmazsa kötü resimler gibi

Lacivert bahçelerde başlayan bahar,

Temmuz tarlalarında başak...

İnsanlar, canım insanlar,

Işıklar, güneşler hep sizin için.

Sizinle anlamlı yıldızlar, deniz.

Sizinle bölüşür sevinci kuşlar.

Siz varsınız, korkunç değil

Karanlığı gecelerin...

Çoğunuz iyi yürekli insanlar

Ama mutsuz...

Acı hep, mevsimler yörenizde

Ekmeğiniz kıt,

Aşınız tuzsuz...

Sabahlar sizinle aydınlık.

Elleriniz uzandıkça mavi bulutlara,

Sizin için kızarır dallarda yemiş.

Bir sevince karşılık bin acınız var.

Dostluklar var sıcak, sevgiler sonsuz.

Savaşlar, kinler, öfkeler neden ?

Bırakıp gidersiniz gene de
Dünya bu kadar güzelken.

EK-12: Şiir-İnsanla Güzel (İlhan GEÇER) Metni İçin Hazırlanan Etkinlik

1. Şair neleri ve nereleri insanla güzel bulmaktadır?
2. Şiiri dinlerken şairin anlattığı yerler gözünüzde nasıl canlandı? Anlatınız.
3. “Bırakıp gidersiniz gene de
4. Dünya bu kadar güzelken” dizelerinde anlatılmak isteneni kısaca açıklayınız.
5. Metinden hareketle siz de bu konuda bir şiir kaleme alınız.

EK-13: Örnek Cevap Kâğıtları

4. METİN - İNSANLA GÜZEL - İLHAN GEÇER - ŞİİR - METNİ ANLAMA SORULARI

1. Şair neleri ve nereleri insanla güzel bulmaktadır?
2. Şiiri dinlerken şairin anlattığı yerler gözünüzde nasıl canlandı? Anlatınız.
3. "Bırakıp gidersiniz gene de Dünya bu kadar güzelken" dizelerinde anlatılmak isteneni kısaca açıklayınız.
4. Metinden hareketle siz de bu konuda bir şiir kaleme alınız.

Cevap

1- Ev, sokak, tarla, bahçe...

2- İnsanlar mutsuzlar çünkü geçmiş sınırsız yaşıyorlar. Zaten insan bir kere gülgörsen on kere ağlar yani hüznlenirler. İnsanın geçmiş sınırsızlığı birlikte gelecekte huzur olmaması.

3- İnsan dünyayı bırakıp gitmek istemese bile eliinde sonunda gelecektir. Hiçbir insan ölmek istemez. Ama geleceğini bilirler...

4- İnsanlarda ister mutlu olmayı
Evinde huzur bulmayı

Kim istemez sınırsızlığı
Kim ister ölmeyi
Kim ister bu güzelliğin tadını şifolmak
Ama herkes gelecektir

İnsanlar ev ve sokaklar
tarlalarda açan bahçe
Evet bu güzeldir.
Dünyayı insanları sevmeden

4. METİN - İNSANLA GÜZEL - İLHAN GEÇER - ŞİİR - METNİ ANLAMA SORULARI

1. Şair neleri ve nereleri insanla güzel bulmaktadır?
2. Şiiri dinlerken şairin anlattığı yerler gözünüzde nasıl canlandı? Anlatınız.
3. "Bırakıp gidersiniz gene de Dünya bu kadar güzelken" dizelerinde anlatılmak isteneni kısaca açıklayınız.
4. Metinden hareketle siz de bu konuda bir şiir kaleme alınız.

Cevaplar

1. Evler, sokaklar, toprak ve basamaklar insanlara daha iyi buluyor mu?

2. Çok güzel canlandı, çünkü her insan bir arada idi oynayıp sohbet ediyorlardı.

3. Her canlı ölür.

4. İnsanlar Alemi

Her insan bir arada olmakla güzeldir
Kardeşlik, dostluk sevgi,
Ne kadar kavga etseniz de
Hep kardeşlerdir.

İnsanlar Her yerde güzeldir
Evde, sokaklarda, tarlada ve basamaklarda
Ne kadar savaş çıksada
İnsanlar kardeşlerdir.

Yazar = Veyysel
Güneş

4. METİN - İNSANLA GÜZEL - İLHAN GEÇER - ŞİİR - METNİ ANLAMA SORULARI

1. Şair neleri ve nereleri insanla güzel bulmaktadır?
2. Şiiri dinlerken şairin anlattığı yerler gözünüzde nasıl canlandı? Anlatınız.
3. "Bırakıp gidersiniz gene de Dünya bu kadar güzelken" dizelerinde anlatılmak isteneni kısaca açıklayınız.
4. Metinden hareketle siz de bu konuda bir şiir kaleme alınız.

1) Güneş kurbanları, sokaklar, işikler.

2) Mesela sokaklar dönümde o sokakta o çocuklar
Öçüran çocuklar, top oynayan çocuklar yere yere
Çıkan jantlar altına geldi.

3) Dünya çok güzel bir yer burada yaşamak isteyen
Nedenkindir veya buğlenirine bu kadar güzel
Yerde yaşamıyorlar.

4) Dünya güzel yer,
Sokaklar muhteşem yerler,
Yaşamak olan hayat,
Ancak dünya da birer

Dünyada yaşamıştık biz
Biz de bu dünyada yaşıyoruz
Ancak öldüğümüzde gideriz
Burada kalır bedenimiz

Kok seviyoruz dünyayı
Burada öğrendiğimiz hayatı
Ağzımız dünyaya
Bizi kalacağız hep burda

EK-14: Öykü-Sakız Sardunya (Elif ŞAFAK) Metni

Kiraz Hanım ile Kahraman Bey, Şirindiyar Kasabası'nda yaşardı; iki katlı, pamuk helva pambesi bir evde. Arka tarafta ufak bir bahçe göze çarpardı. İçinde beş ağaç yetişmişti: elma, armut, vişne, beyaz dut ve erik. Sakız Sardunya küçükken burada komşu çocuklarla kovboyculuk, evcilik, saklambaç ve körebe oynamıştı.

Anneannesinin evinde sevdiği bir başka yer kilerdi. Duvarlarda boy boy turşu kavanozları diziliydi. Lahana, salatalık, üzüm, patlıcan... O kadar çok çeşit vardı ki... Kiraz Hanım her yiyeceğin turşusunu yapabiliyordu. İplerde biber, bamya, elma, armut kuruları asılıydı. Sepetlerde ceviz, fındık, fıstık... Bir de rengârenk reçel kavanozları: kayısı, portakal, çilek, incir... Kilerde renkler ve kokular Sakız Sardunya'yı büyülerdi. Anneannesini üşenmemiş, her kavanozun üzerine bir örtü örtmüştü.

Zaten evin her tarafı dantellerle doluydu; her biri kar gibi beyaz, ince ince işlenmiş... Koltukların üzerinde dikdörtgen danteller; sehpanın üzerinde oval danteller; biblolar altında kare danteller; bardak altlarında yuvarlak danteller vardı. Televizyon, telefon ve radyonun üzeri de dantelle kaplıydı. Hatta bir kenarda şakıyan kanaryanın kafesi bile dantel bir örtüyle örtülmüştü.

Salonda mermer sehpanın üzerindeki kristal şekerlikte akide şekerleri dururdu. Akide tadında bir evdi burası. Sakız Sardunya buraya ilk defa bebekten gelmişti. O günden bugüne pek bir şey değişmemişti. Zamanın dışında bir yerd. Ağaçlar büyüyor, çocuklar uzuyor, hayvanlar yaşlanıyor, mevsimler değişiyor, şehirler kalabalıklaşıyordu ama burada her şey aynı kalıyordu. Eşyalar bile. Kokular bile. Salondaki hava bile.

Sakız Sardunya ile annesi ertesi gün otobüsle Şirindiyar Kasabası'na gelmişti. Hayal Hanım, annesiyle hasret giderip, kızına sarıldıktan sonra hemen geri dönmüştü. Şimdi Sakız Sardunya salonda, danteller arasında oturuyordu. Bir tarafından anneanesi, bir tarafında dedesi sevgiyle ona bakıyordu. Ayağının dibinde tombul, turuncu, tembel kedi Canikom kıvrılıp uyumuştü.

“Ay benim güzel torunum, hoş geldin, sefalar getirdin,” dedi Kiraz Hanım. “Aç mısın evladım? Sana neler pişirdim, neler?”

Sakız Sardunya gayet iyi biliyordu ki “ Aç değilim,” dese bile anneanesi onu besleyecekti. O yüzden itiraz etmedi. “Evet, biraz yiyebilirim.”

“Biraz olur mu evladım?”

Beş dakika içinde sehpanın üzeri kahvaltılıklarla dolmuştu. Kiraz Hanım minik ekmek dilimlerine tereyağ, süzme yoğurt, reçel, bal, pekmez sürdü. Bunları yan yana dizdi. Çikolatalı kek ve un kurabiyesi de vardı. Kokulara bakılırsa her ikisi de fırından yeni çıkmıştı.

Oysa annesi Hayal Hanım, Sakız Sardunya'nın fazla şeker tüketmesini istemezdi, dişleri çürümesin diye. Kiraz Hanım'ın evinde ise böyle kurallar yoktu. Daha doğrusu kurallar vardı ama bir tek dedesi için. Kahraman Bey her şeyi tuzsuz,

yağsız ve şekersiz yiyordu. “Saman gibi tadı var bu yemeklerin,” diye hep şikayet ederdi. Ama Sakız Sardunya için yasak yoktu. Normalde yiyemediği her şeyi burada tüketebiliyordu. Hatta çay içmesine bile izin vardı.

“Bak bunun adı paşa çayı,” dedi anneannesi.

“Az çay, bol su, biraz da bal.”

“Kızlara paşa çayı olur mu hanım?” dedi Kahraman Bey gülerek. “Kızlardan paşa olmaz ki.”

“Doğru, onunki peri çayı olsun o zaman.”

Sakız Sardunya, peri çayını yudumlarırken düşündü. Belki bir gün kızlar da paşa olabilirdi. Bu konuyu ilk fırsatta günlüğüne yazmaya karar verdi.

“Bugün dedenle bahçeye çıkın, çiçek ekin. Sonra mutfakta bana yardım edersin. Komşular misafirlige geliyor,” dedi Kiraz Hanım.

“Peki,” dedi Sakız Sardunya. “Biraz da odamda kitap okuyabilir miyim?”

Kiraz Hanım başını salladı. “Tabii ya, unutmuşum senin ne kitap kurdu olduğunu. Oku evladım, oku. Oku da hepimizden daha ileriye, daha iyiye ulaş!”

Sakız Sardunya için arka oda hazırlanmıştı. Burada eskiden, yani ta onun yaşındayken, annesi uyurmuş. O günden bu yana oda aynıydı. Duvardaki guguklu saat çalışmıyordu. Kim bilir kaç yıl önce durmuştu. Etrafta eskimiş posterle vardı. Sakız Sardunya’nın bilmediği şarkıcıların ve film yıldızlarının resimleri...

Bavulunu açtı. Sihirli küreyi dikkatlice çıkardı. Nereye saklayacağını önceden düşünmüştü. Guguklu saatin içine koydu. Nasıl olsa anneannesi buraya bakmazdı. Sonra bavuldan bir kitap aldı, başladı okumaya.

Bu arada mutfaktan harika kokular yükseliyordu. Sakız Sardunya bir ara dayanamadı, içeri gitti. Salondaki masanın üzeri dolmuştu. Börekler, kurabiyeler, kekler, sarmalar, dolmalar... Gözlerine inanamadı.

“Bu kadar çok yemeği nasıl yiyecekler?”

“Yemeseler bile çıkarmak gerek.”

“Neden?”

“İkram evladım. Komşularına ne kadar fazla ikramda bulunursan o kadar değer veriyorsun demektir. Sadece iki çeşit çıkarırsan, bu ne anlama gelir?”

“Bilmem,” dedi Sakız Sardunya.

“Sana önem vermiyorum anlamına gelir! Ayıp olur.”

Sakız Sardunya’nın kafası karışmıştı. “Ama siz bana her zaman ‘yemek artırmayalım, günah’ dersiniz. Bu kadar yemeği yiyemeyeceklerine göre artacak,

yazık günah değil mi?”

Kiraz Hanım durakladı. “Bu kadar akıllı olma evladım,” dedi gülerek.

Az sonra komşular birer ikişer gelmeye başladı. Sakız Sardunya odadan seslerini duyabiliyordu. Çay kaşıklarının şingirtisi bebek ağlamalarına karışıyor; arada gülüşmeler kopuyordu. Nasıl bu kadar gürültü yapabiliyorlardı? Dedesi Kahraman Bey şapkasını, bastonunu alıp kahvehaneye gitmişti. Çıkmadan önce göz kırparak, “Ben kaçıyorum evladım, sen de kendini kurtar,” demişti şakadan.

Birdenbire sesler alçaldı. Sakız Sardunya ondan bahsettiklerini hissetti; dikkat kesildi. Anneanesi komşularına, damadının ameliyat olacağını anlatıyordu.

“Aman sakın çocuğa söylemeyin, bilmiyor,” dedi Kiraz Hanım sesini alçaltarak. Oysa Sakız Sardunya her şeyi duymuştu.

“Yok canım, söylemeyiz,” dedi diğer kadınlar. Az sonra Kiraz Hanım içeriden seslendi: “Sakız Sardunya, evladım.”

“Ay hakikaten ismi bu mu? Ben şakadan öyle diyorsunuz zannediyordum,” dedi birisi.

“Yok komşum,” dedi Kiraz Hanım. “Sen buraya yeni taşındın, bilmiyorsun neler çektim. Rahmetli annemin ismini verin torunuma dedim, bir türlü dinletemedim. İsim yokmuş gibi...”

Hepsi birden sustular çünkü Sakız Sardunya tam da o anda odaya girdi. Kadınlardan biri kaş göz işareti yaptı. Sakız Sardunya bu işareti biliyordu. Büyükler ne zaman bir şey saklamak isteseler böyle yaparlardı. Halbuki onlar böyle davranınca, çocuklar konuşulanları daha çok merak ediyordu.

Sakız Sardunya yavaş adımlarla salonun ortasına doğru ilerledi. Kadınlar ve çocuklardan oluşan topluluk merakla ona bakıyordu. Hatta kucaktaki bebek bile ağlamayı kesmiş, onu seyrediyordu. Zavallı Sakız Sardunya kendini uzaylı gibi hissetti. Başka bir gezegenden buraya yanlışlıkla ışınlanmıştı sanki...

“Gel evladım, çekinme,” dedi Kiraz Hanım.

“Herkes seni soruyor.”

“Maşallah ne güzel kız,” dedi bir misafir. Diğerleri de kafalarını salladılar.

Sakız Sardunya odadaki çocukları inceledi. Hepsi ondan küçüktü. Kucaktaki bebek halıya inmiş, yerde emekliyordu.

“Söyle bakalım, neler yapıyorsun?” dedi tombul bir hanım.

“Hep kitap okuyor,” dedi Kiraz Hanım kıvançla. “Gözlerini bozacaksın diyorum, söz dinletemiyorum.”

“Maşallah, maşallah.”

Aniden bir bebek öksürmeye başladı. Kimse fark etmeden ağzına bir şey atmıştı. Bütün kadınlar panik içinde ayağa fırladı. Neyse ki bebeğin ağzındaki ufak bir kurabiye parçasıymış. Birazdan nesi normalleşti.

Ama bu arada Sakız Sardunya odasına kaçmıştı.

Sakız Sardunya kapıyı kapattı. Odadaki eşyalara baktı. Sanki her şey uykundaydı ve bir dokunuşla uyanacaktı. Masallardaki gibi... Guguklu saatin içinden küreyi çıkardı, okşadı. Müzik sesi geldi. Bu kez daha cılızdı. Adeta küre zayıflamış, enerjisi azalmıştı. Birden tuhaf bir fikre kapıldı. Belki de bunu kütüphanede bulmasının bir nedeni vardı. Küre, kitapların olduğu yerde güç kazanıyordu. Yakınında hikâyeler, masallar, şiirler olunca üzerindeki taşlar ışıldıyordu. Eğer öyleyse, küre okul kütüphanesine güç toplaması için bırakılmıştı. Sakız Sardunya onu alıp evine getirdiği zaman sorun olmamıştı çünkü odasında çok kitabı vardı.

Ama burada durum farklıydı. Kiraz Hanım ve Kahraman Bey ne roman okurlardı, ne şiir. Raflarında sadece biblolar ve sararmış fotoğraflar vardı. O yüzden sihirli küre burada solmuştu. Demek ki kitapların olmadığı yerde zayıflıyor, tılsımını kaybediyordu.

Sakız Sardunya bunları düşünerek pencereye yaklaştı, dışarıya baktı. O anda, ağaç dalları arasından onu seyreden bir çift göz fark etti. Bahçenin köşesinde daha önce hiç görmediği kız çocuğu merakla onu inceliyordu.

Gözleri ne kadar farklıydı. Sakız Sardunya hayretle baktı. Evet, yanlış görmemişti. Bu kızın gözleri kocamandı ve tavşanlarınkı gibi pembeydi

EK-15: Öykü-Sakız Sardunya (Elif ŞAFAK) Metni İçin Hazırlanan Etkinlik

1. Sakız Sardunya'nın anneannesini evi nasıl bir yerdir? Anlatınız.
2. Metinden Sakız Sardunya'nın anneannesinin misafirperver olduğunu gösteren örnekler veriniz.
3. Sihirli Kürenin özelliklerini açıklayınız.
4. Metnin bittiği yerden sonrasını siz tamamlayınız.

EK-16: Örnek Cevap Kâğıtları

10. METİN - KASABAYA ZİYARET - ELİF ŞAFAK - ÖYKÜ - METNİ ANLAMA SORULARI

1. Sakız Sardunya'nın anneannesini evi nasıl bir yerdir? Anlatınız.
2. Metinden Sakız Sardunya'nın anneannesinin misafirperver olduğunu gösteren örnekler veriniz.
3. Sihirli Kürenin özelliklerini açıklayınız.
4. Metnin bittiği yerden sonrasını siz tamamlayınız.

f) Panuk helva renginok, iki katlı, içinde dartel dolu olan ve şirindiyer Kasabasında bulunan bir ev.

2-) Misafirlere ikramlarda bulunuyor, süten yumuk davranıyor, herkesin hoşnut kalmasını sağlamaya çalışıyor.

3-) Sihirli küre kitaplardan güç alıyor, kitaplar çoğaldığında parıldamaya başlıyor, kitap sayısı ebsildiğinde parlaklığı sonuyor.

4-) Sakız Sardunya, tavşana benzeyen gökleri pembe olan, masi sağlı, kıllı kızı görüyor ve fısıldıyor "Resim kız". Kıza hayran hayran bakarken kız cama doğru yavaşlamaya başlıyor, Sardunya biraz panik olsada heyecanı fazla basıyor ve o da cama doğru yavaşlıyor. Camı aralıyor ve konuşuyor "Merhaba, galiba farklı bir diyardan geldin.". Kız kızılt olarak gülmüyor ve cevap veriyor. "Merhaba ve evet ben kitaplardan buraya geldim.", Sardunya şaşkınlıkla kızın bakarken dudaklarından o sarı kelimesi dökülüyor "Ne? Nasıl?" Kız açıklıyor. "Yani şöyle, şu sendeki küre vanya o küre sayesinde de beni görebildin, bu küreye ne zaman dokunsan ve düşünsen ben geleceğim bence iyi anlaşılır." Kız tekrar tebessüm ederek cümleyi bitiriyor. Sardunya şaşkın ama bir o kadarda neşeli bir sekir de kızın sorular sormaya devam ediyor. Kızı içeriye davet ettikten sonra kızın ona hikaye anlatmasını rica ediyor. Bu kürenin ona getirdiği şeyler çok fazla iken gözlerini kapatıp geleceğini hayal ediyor.

10. METİN - KASABAYA ZİYARET - ELİF ŞAFAK - ÖYKÜ - METNİ ANLAMA SORULARI

1. Sakız Sardunya'nın anneannesini evi nasıl bir yerdir? Anlatınız.
2. Metinden Sakız Sardunya'nın anneannesinin misafirperver olduğunu gösteren örnekler veriniz.
3. Sihirli Kürenin özelliklerini açıklayınız.
4. Metnin bittiği yerden sonrasını siz tamamlayınız.

- 1-) Ev Pamuk Helva renginde ve evin her yanında duvarlar varmış Pencerelerin önünde tursular varmış.
- 2-) Sakız Sardunya'nın anneanesi misafirperver bir kadın ve birtane yemekler yapmış, evini temizlemiş.
- 3-) Sihirli Küre kütüphanede enerji alıyor çünkü kitaplar olduğu için kitaplarda masallar, hikayeler olduğu için, kitap olmadığı yerde ise enerjisiz oluyor.
- 4-) Ve Sakız Sardunya hemen koşmuş dışarıya ve o kız demiş ismin ne diye ve o kız ben adında kürenin icinden çıktım. Eğer beni kütüphaneye götürmessen ölürüm demiş ve direkt eve girmiş küreyi almış. Kütüphaneye koşmuş. Anneanesi nereye kızım demiş. Sakız Sardunya kütüphaneye demiş. Kütüphaneye tam zamanında varmış. Ve o kız yaşamış. O sihirli kürenin icinden birdaha karşısına çıkmış. Tesettür edenin demiş ve hastaneye git demiş. Gittiği babasını görmüş babası yaslanmış ve sasmış. Anneesi kız "Baban emeliyat

EK-17: Sohbet-Üzüm- (Ercüment Ekrem TALÛ) Metni

Eylülün on beşini bulmamızla beraber üzümler de tatlılanmağa başladı. Manav dükkânlarında, seyyarlarda, pazarlarda boy boy, çeşit çeşit, üzüm dolu küfelerin etrafında arılar cezbeye tutulmuş dervişler gibi semâ ediyorlar.

Seyrek salkımlı, iri taneli “çavuş”un yanında, her tanesi ihtiyar eli gibi çillenmiş, sıska, gösterişsiz, “yapıncak”, edep ve tavazu ile, küfesinin içine sinmiş alıcı bekliyor.

Mürdüm eriği büyüklüğünde kara üzümler taşıyan bir salkımı manav, tavandan sarkıttığı bir sustanın ucuna bağlamış, müşterisinin dikkatini çekmek için durmadan oynatıyor.

Sararmış armutlar, henüz kızarmamış, tatlanmamış elmalar, yeşil muz hevenkleri, şahrem şahrem çatlayan kabuklarından bal akıtan kavak incirleri, raflarda dizili karpuzlar ve tavanda asılı kavunlar, meyvelerin sultanı üzümün yanında terbiyeli olgun bir tavırla nöbet bekliyorlar.

Elhak üzüm deyip de geçmeyiniz. Bilhassa İstanbul’da... Çünkü bir zamanlar burada tam yetmiş yedi çeşit üzüm yetiştiğini eski kitaplardan öğreniyoruz. Çavuş, kara çavuş, sarı yapıncak, kınalı yapıncak, nûr-i nigâr, misket, ağızda misk gibi bir rayiha ve lezzet bırakan çilek üzümü, keçi memesi... saymakla biter mi ki?

Hele o bir tanesi tek taş bir zümrütü hatırlatan Çamlıca’nın şeffaf çavuşu! O, şimdi hemen hemen yok oldu. Uçsuz bucaksız Çamlıca, Erenköy, Göztepe bağlarını bir iki yıl içinde mahveden filoksera salgınını, mildiyü baskını ben pek iyi hatırlarım. Lüfer nasıl İstanbul sularının balığı ise, çavuş da İstanbul toprağının mahsulü idi. Onu kurmak için Amerika’dan asma getirerek aşılamağa katlılar. Lakin Türk’ün nesi var ki kökü de kendinden olmadıkça yaşayabilsin.

Bir o çocukluğumun yüzde yüz yerli kütür kütür “çavuş”unu hatırlıyor, bir de bugünkü melezen tadıyorum da aklıma daha ne mukayese mevzuları geliyor.

Yaprağına, meyvesine, suyuna âşık olduğum üzüm! Divan edebiyatında, halk edebiyatında, tıp edebiyatında yer almış mübarek meyve! Yaza veda ederken tatlılığın ile gönüllerimizi alır, içimizi ferahlatırsın. Seni kim, nasıl sevmesin?

EK-18: Sohbet-Üzüm- (Ercüment Ekrem TALÛ) Metni İçin Hazırlanan Etkinlik

1. Yazara göre üzümler yılın hangi zamanı tatlanmaya başlar?
2. Yazara göre çocukluğunda yediği üzümler ile bugünküler arasında nasıl bir fark vardır? Karşılaştırınız.
3. “Bir o çocukluğumun yüzde yüz yerli, kütür kütür çavuşunu hatırlıyor bir de bugünkü melezen tadıyorum da aklıma daha ne mukayese mevzuları geliyor.” sözünü değerlendiriniz.
4. Metinden hareketle sevdiğiniz bir yiyecek ile ilgili sohbet türünde bir yazı yazınız.

EK-19: Örnek Cevap Kâğıtları

7. METİN - ÜZÜM-ERCÜMENT EKREM TALÜ – SOHBET - METNİ ANLAMA SORULARI

1. Yazara göre üzümler yılın hangi zamanı tatlanmaya başlar?
2. Yazara göre çocukluğunda yediği üzümler ile bugünküler arasında nasıl bir fark vardır. Karşılaştırınız.
3. "Bir o çocukluğumun yüzde yüz yerli, kütür kütür çavuşunu hatırlıyor bir de bugünkü melezden tadıyorum da aklıma daha ne mukayese mevzuları geliyor." sözünü değerlendiriniz.
4. Metinden hareketle sevdiğiniz bir yiyecek ile ilgili sohbet türünde bir yazı yazınız.

1- Yazara göre Eylül 15. inde üzümler tatlanmaya başlar.

2- Önceki yediği üzümde daha çok emek vardır demekte olunan tat' dır, zekkesu ve duruşunda bile farklılık göstermektedir. Simdikiler ise demegimiza vordığı tat yerken aldığımız kokusu balarımızınkini bile bulandırabiliyor.

3- Bu cümlede simdiki üzümün eski üzümle karşılaştırarak o kadar çok şeyi var ki soy soy bitmez. İnkonomiye getiriliyordu. Vade cümledeki anlamda. Simdiki üzümün eski üzümle karşılaştırarak olunursa simdiki üzümün tadından başlayıp kokusuna kadar farklılık vardır. demek istemistim.

4- Ben daha 6 yaşındayken babaannemim orta derece büyüklükte bir bahçesi vardı. Bu bahçede en sevdiğim meyve olarak yeşil daldırlardan çıkan kirazlar bulunurdu. Yanında ise bir keğisi ağacı vardı biraz ötede zirk ağacını saklayan çam ağacı vardı. Bahçenin kenarında bir masa. Bu masaya oturur babaannemin bora hediye ettiği fincan takımlarıyla oyun oynar bir tabağa ise meyvelerden doldurur babaannemle oyunlar oynar sohbet ederdim ama şimdi ise 8 katlı beton ormanı gibi bir yere taşındık. Bahçesinde 5 ağacın var ise yoksa çok dışarıya bakınca arabaların kocaman Camilerinin bulunduğu yerler görünebiliyordu. Ama her o kocaman balkona çıkarm eski evi görüyor ve duyuyordum. En acısında belki bir daha asla o eski evin camiası çıkıp mahalledeki çocukları incelemek istemek.

7. METİN - ÜZÜM-ERCÜMENT EKREM TALÛ - SOHBET - METNİ ANLAMA SORULARI

1. Yazara göre üzümler yılın hangi zamanı tatlanmaya başlar?
2. Yazara göre çocukluğunda yediği üzümler ile bugünküler arasında nasıl bir fark vardır_ Karşılaştırınız.
3. "Bir o çocukluğumun yüzde yüz yerli, kütür kütür çavuşunu hatırlıyor bir de bugünkü melezen tadıyorum da aklıma daha ne mukayese mevzuları geliyor." sözünü değerlendiriniz.
4. Metinden hareketle sevdiğiniz bir yiyecek ile ilgili sohbet türünde bir yazı yazınız.

1- 15 Eylülde tatlanmaya başlar
 2- Çünk o zaman ilaç yok doğal yetişiyor şimdi ise ilaçla eskiden daha tatlıymış.
 3- Yeni o zamanın üzüm çok tatlı ama şimdiki üzüm o kadar tatlı değil.
 4- Yeni aldığımız bahçekt yine bir tane satılık damales mavişil biber ve tohum ettik yaz geldi. Hepsini büyüttük ama kaun büyümeyi o kadar ilaç attık gübre attık ama olmadı. bal bal su verdik ama olmadı onu köpe attık aynı tohumdan başka yere ettik ne gübre ne ilaç attık koca koca oldu galiba yerini sevmeyi sadece baskak ilacı attı yaz tekrar gelince bir gün gittik tohum 4 tane kaun vardı. Babam emlakçı oluğu için o bahçeyi satacak diye endişeleniyocam ama galiba satmaz çünkü e da çok sevdi bahçeyi.

7. METİN - ÜZÜM-ERCÜMENT EKREM TALÛ – SOHBET - METNİ ANLAMA SORULARI

1. Yazara göre üzümler yılın hangi zamanı tatlanmaya başlar?
2. Yazara göre çocukluğunda yediği üzümler ile bugünküler arasında nasıl bir fark vardır_ Karşılaştırınız.
3. "Bir o çocukluğumun yüzde yüz yerli, kütür kütür çavuşunu hatırlıyor bir de bugünkü melelden tadıyorum da aklıma daha ne mukayese mevzuları geliyor." sözünü değerlendiriniz.
4. Metinden hareketle sevdiğiniz bir yiyecek ile ilgili sohbet türünde bir yazı yazınız.

- Üzümler her yıl ayın Eylül'ün 15'inde tatlanmaya, tat vermeye, sulanmaya başlar.
- O zamanda üzümlece hiçbir katkı maddesi hormon vb. gibi şeyler vermiyordu. Artık her şeyi hormon ilacı katkı maddesi vesairek üyüktüyorlar. Hem kocaman oluyor hem tatsız oluyor.
- Eskideki insanlar hiçbir şey vermiyordu. Hem tadı hem de görünümünü güzellemiş. Kütür kütür mü. Şimdi ise ne kütürüğü var ne de bir şeyliği. Eskiden zamanki insanlar tek su veriyorlarmış. Şimdi ise su yerine ilaç veriyorlar.
- Her yazın Haziran ayında oluyorlar böyle kütür kütür, dişini bastır mı kütür diye bir ses gelir. Bide tuzla genli. Bazen marketlerde satılır. Herkes onun gelmesini bekler. O geldi mi herkes ayağa gider.

EK-20: Biyografi-Adını Göklere Yazdıran Çocuk (Vehbi BELGİL) Metni

Japon Kaoru daha küçük bir çocukken aklı hep göklerdeydi. Yıldızlarla dolu gök kubbede neler vardı?

Kaoru'nun babası balıkçı idi.Bu meslekle gökler arasında hiç bir ilişki yoktu.Baba İkeya'ya sorarsanız oğlunun kendi gibi balıkçı olmasını isterdi.Kaoru, ailenin en büyük evladıydı.Ana babasının ve 3 kardeşinin yükünü onun çekmesi gerekiyordu.Balıkçılık küçük görülecek bir meslek değildi.Onun da incelikleri vardı.Kaoru, babası sağ iken mesleğinin inceliklerini kolaylıkla öğrenebilirdi.

Aile bir ara sanayi kenti Nagoya'dan Bentenjima kasabasına taşındı. Oğul o sırada 6 yaşındaydı. Yeni ev kendisi bakımından büyük bir özellik taşıyordu.Evim damı dümdüzdü, yıldızları izlemeye uygundu.Küçük Kaoru yollarda çocuklarla oynayacak yere günlerini damda geçiriyordu.

Doğrusu aranırsa küçüğün gök merakı annesinin de hoşuna gitmiyordu. Ne çıkacaktı gökleri izlemekten? Ama Kaoru için gökyüzü kitaptı.Küçük 12 yaşına doğru okulun kitaplığına dadandı.Gök bilimle ilgili ne varsa okuyor not alıyordu.Gök haritalarını nerde bulsa inceliyordu.

Ancak gökleri durmadan izlemekle bir sonuç alınamazdı.Küçükde olsa bir teleskop gerekliydi. Kaoru yine okul kitaplığına daldı, teleskop yapıyla ilgili bilgileri âdeta yuttu. Sonra eski makine parçalarının satıldığı pazardan teleskop parçaları toplayıp kendi bir teleskopunu yaptı.

Gökyüzü, şimdi Kaoru'nun önüne yıldızları, gezegenleri, düşen yıldızları, kuyruklu yıldızları ile açılmaya başladı. O andan itibaren Kaoru, kararını verdi yeni bir kuyruklu yıldız bulacaktı ve buna adının verilmesini sağlayacaktı. Amatör birçok gök bilimci yok muydu? Bunların içinde kuyruklu yıldızı bulmuş birçokları vardı. Kendiside bunlardan biri olacaktı. Kaoru daha çok çalışmaya başladı. Bu arada küçük Kaoru babasını kaybetti.

Ailenin yükü şimdi annesi ile küçük Kaoru'nun omuzlarına çökmüştü. Kaoru ortaokulu bitirir bitirmez kendine bir iş aramaya başladı. Bir piyona fabrikasında tuş temizliyordu. Eğitimi fazla olmadığından fazla bir para da kazanamıyordu. Fakat kazandığı ile kendi masrafları çıkıyor kalanını da eve veriyordu.

Yaz kış boş vakitlerini damda geçiriyordu. Dal gibi bir çocuktur.Her an hastalanabilirdi.Sabahlara kadar uykusuz kaldığı için benzi de sapsarıydı.

Bu arada Kaoru boş vakitlerinde teleskopu için ayna perdelamıştı.

Kaoru, diğer işlerini de ihmal etmiyordu: Tabii kendisi gibi amatör ve profesyonel gökbilimcilerle. Bunlardan biri, ünlü Minoru Honda idi. Kaoru yeni bir kuyruklu yıldız bulma düşüncesini ona açtı. Cevap pek iç acıcı değildi. Fakat gerçeklik payı taşıyordu. "Sevgili Kaoru, kuyruklu yıldız bulacağım diye her gece gökleri taramak boş bir gayrettir. Sen her şeyden önce sadece gökyüzünü incele.

Ama her şeyi ile... Bakarsın karşına istediğin yıldız çıkar.”

Minaru Honda doğru söylüyordu. Birçok buluş rastlantıyla olmuyor muydu?

Karoru 1963 yılının başında iyice giyinerek dama çıktı, göğü taramaya başladı. Önce göğün doğu tarafını taradı, sonra güney kubbesine çevirdi teleskopunu. Bir ara toz duman arasında bir ışık sezer gibi oldu. Önündeki gök haritalarına baktı: Öyle bir şey görünmüyordu. Kaoru birden dikkat kesildi. Toz bulutunu bir daha, bir daha inceledi. Kararını verdi: Kimsenin bilmediği bir kuyruklu idi bu. Tokyo gözlem evine bildirdi.

Haber bir anda bütün dünyada duyulmuştu ve Kaoru'nun evini gazeteciler kuşatmıştı. Kaoru yıldızın adına “İkea Kuyruklu Yıldız 1963-a koydu. Kaoru ikinci buluşunu 1964 Temmuzunda yaptı. Buna da “Kuyruklu Yıldız 1964-f” adı verildi. Genç amatör gök bilimci üçüncü yıldızı kendisi gibi amatör gök bilimci Tsutomi-Seki ile yaptı. Buna da İkea-Seki adı verildi, ikisinin adı ile.

Kaoru İkea emeklerinin boşa gitmediğini herkese göstermiş oldu. Adını da tam üç kez göklere yazdırdı. Kaoru İkea ilk kuyruklu yıldızı bulduğunda on dokuz yaşında idi. Genç İkea bir anda üne ve paraya kavuştu. Babasının yaptığı borçları ödedi. Annesini otel işlerinden kurtardı.

1938 Nobel Edebiyat Ödülünü kazanan Pearl S. Buck'ın (Pörl S. Bak) şu sözü İkea'nın durumuna çok uyuyor: “Gençler en olmayacak işleri başarmaya kalkarlar, işin tuhafı, başarılılar da.”

EK-21: Biyografi-Adımı Göklere Yazdıran Çocuk (Vehbi BELGİL) Metni İçin Hazırlanan Etkinlik

1. Kaoru daha çok küçükken hep aklında olan şey nedir? Açıklayınız.
2. Kaoru İkea'nın ilk teleskopunun nasıl elde etmiştir? Sizin de kendi yaşadığınız ve çevrenizden duyduğunuz buna benzer bir hikâyeniz var mıdır?.
3. Kaoru'nun yaşadığı zorlukları ve başarıları sıralayınız.
4. Kaoru'nun başarısındaki etkenleri açıklayınız.

EK-22: Örnek Cevap Kâğıtları

5. METİN - ADINI GÖKLERE YAZDIRAN ÇOCUK - VEHBİ BELGİL - BİYOGRAFİ - METNİ ANLAMA SORULARI

1. Kaoru daha çok küçükken hep aklında olan şey nedir? Açıklayınız.
2. Kaoru İkea'nın ilk teleskopunun nasıl elde etmiştir? Sizin de kendi yaşadığınız ve çevrenizden duyduğunuz buna benzer bir hikâyeniz var mıdır?.
3. Kaoru'nun yaşadığı zorlukları ve başarıları sıralayınız.
4. Kaoru'nun başarısındaki etkenleri açıklayınız.

1= Göks bilini olmak, cenneti yıldızlara olan merakı bitmek bilmemiş göks yüzü onun için adeta hitap gibiymiş.

2= a. Etrafından topladığı parçalar ile kendi teleskopunu elde etmiştir.
b. Bilmiyorum

3= a. Babasının ölmesi yaşadığı zorluklardır
b. Başarıları ise, kendi bulduğu yıldızlara kendi ismini vererek genç yaşında annesine ve kendine katması

4= Başarısını elde etmek için çok çalıştı kendi teleskopunu kendi yaptı, hep göks yüzünü saydı ve başarıya ulaştı

5. METİN - ADINI GÖKLERE YAZDIRAN ÇOCUK – VEHBİ BELGİL - BİYOGRAFI - METNİ ANLAMA SORULARI

1. Kaoru daha çok küçükken hep aklında olan şey nedir? Açıklayınız.
2. Kaoru İkea'nın ilk teleskopunun nasıl elde etmiştir? Sizin de kendi yaşadığınız ve çevrenizden duyduğunuz buna benzer bir hikâyeniz var mıdır?
3. Kaoru'nun yaşadığı zorlukları ve başarıları sıralayınız.
4. Kaoru'nun başarısındaki etkenleri açıklayınız.

1-Kaoru küçüklikten beri hep aklı gökleri yazdırmak istemiş en çok istediği ve hayal ettiği şey gök bilimci olmaktır. Gök bilimci olmaya çok hevesli bir çocuktu.

2-Kaoru ilk önce gök bilimi hakkında araştırmaları yaptı ve de bulduğu parçaları teleskop yaptı. Benim yaşadığım bir olay yok.

3-Zorlukları

1-Babasının ölmesi

2-bütün yük kaorunun üstünedümesi

3-babasını balıkçı gibi mesleği olması

Başarıları

1-Bütün bu zorluklar içinde teleskop yaptı.

2-Teleskopla kuyruklu yıldız buldu

3-Adını göklerle yazdırmayı başardı

4-Kaoru annesinin gök bilimci olmasını istemediği halde kaorunun vazgeçmeyip hala uğraşarak gök bilimci olması ve babasının ölümünden sonra bütün yük onun üstüne kaldı sonra piyano fabrikasında çalıştı. Ama Kaoru neyse onun vazgeçmeyerek o zorluklarla teleskop yapıp kuyruklu yıldız bulup adını göklerle yazdırmayı başarmış.

5.METİN - ADINI GÖKLERE YAZDIRAN ÇOCUK – VEHBİ BELGİL - BİYOGRAFİ - METNİ ANLAMA SORULARI

1. Kaoru daha çok küçükken hep aklında olan şey nedir? Açıklayınız.
2. Kaoru Ikea'nın ilk teleskopunun nasıl elde etmiştir? Sizin de kendi yaşadığınız ve çevrenizden duyduğunuz buna benzer bir hikâyeniz var mıdır?
3. Kaoru'nun yaşadığı zorlukları ve başarıları sıralayınız.
4. Kaoru'nun başarısındaki etkenleri açıklayınız.

1. Kaoru'nun aklında olan uzayla ilgili işin uzayın içinde ve 3. tane yıldız bulur
2. Kaoru'nun ilk teleskopunu marmarın eşiğindeki esneklerden almıştır
3. // // Yaşadığı zorluklar babasının öklüğünde sonra baba yakın eme alınması
4. // // 3. tane yıldız bulmak ve aklına ismini yazdırarak

EK-23: Deneme-İnsan Hâli (Montaigne) Metni

Benim tek düşüncem kendimi incelemek. Başka işim de yok zaten. Bakıyorum da öyle zayıf taraflarım var ki dilim söylemeye zor varıyor. Oturaklı neyim var? Her an sendeleyip düşebilirim. Gözlerim bir şöyle görüyor, bir böyle.

Aç olduğumda başka biri oluyorum, yemekten sonra başka, keyfim yerindeyse, hava da güzelse kötü kişi değilim, ama bir şey canımı yakmasın, asık suratlı, ters, yanına yaklaşılmaz bir adam olurum. Aynı atın yürüyüşü bir rahat gelir bana, bir rahatsız; aynı yolu bir uzun bulurum, bir kısa; aynı biçim bir hoşuma gider, bir gitmez. Bir gün her işe yatkınım, bir başka gün hiçbir şey gelmez elimden. Bugün sevdiğim şeye yarın üzülebilirim. İçimde durmadan değişen, bir yerlere sığamayan bir sürü duygu, kara kara düşünceler, derken bir öfke, ağlamaklı bir haldeyken, birden bire taşkın bir sevinç.

Kitapları karıştırırken birden durup bakarım, dün içinde güzellikler bulduğum, etkilendiğim bir yer bugün bir şey söylemez olmuş bana. Eviririm, çeviririm, orasını burasını okurum, nafiye. O sayfalar boşalmış, yabancılaşmıştır artık benim için.

Kendi yazdıklarım da bile, her zaman, ilk hissettiğim, düşündüğüm şeyleri bulamam. Burada ne demek istemişim derim; değiştirim çok defa ve kaybettiğim ilk anlamın yerine ondan değersiz bir yenisini koyduğum olur. Aynı yolda bir gider bir gelirim. Düşüncem beni her zaman ileri götürmüyor. Gelişigüzel bir o yana, bir bu yana savuruyor.

"Hafif bir tekne gibi

Azgın fırtınanın denizde bastırıldığı."

Catullus

Çoğu kez düşüncemin tam tersini oyun olsun diye savunayım derken aklım o tarafa öylesine gitmiş, bağlanmış ki, asıl düşüncemi anlamsız bulmuş, bırakmışımdır. Eğildiğim yere sürükleniveriyorum. Ağırlığım beni onun tarafına düşürüyormuş gibi.

Kendi içine bakan herkes bunları söyleyebilir sanırım. Kürsüde konuşanlar bilir. Konuşurken duydukları heyecan, onları inanmadıkları şeye inandırır. Soğukkanlı, sakinken hiç de bağlı olmadığımız bir düşünceyi öfkeli zamanlarımızda nasıl benimser, ne kadar candan savunuruz. Bir avukata davanızı anlatın sadece. İlk önce size kararsız laflar eder. Bakarsınız bu adam sizin hakkınızı da savunabilir, karşı tarafın da. Bol para verin, davanıza bir tutulsun, sizi kazandırmayı istesin... Bakın o zaman nasıl aklı da, bilgisi de sizden yana olur. Kafasında birden bire doğrunun şimşeği çakmış, bir ışıkla aydınlanmış, davanıza gerçekten inanmış, bağlanmış. Öyleleri vardır ki, dostları arasında kıllarını kıpırdatmaya gerek görmedikleri bir düşünce uğruna, mahkemede, yargıcın sertliğine içerleyerek, hırs yaparak ya da şöhretlerini kaybetmek korkusuyla ateş gibi olurlar.

EK-24: Deneme-İnsan Hâli (Montaigne) Metni İçin Hazırlanan Etkinlik

1. Yazarın hisleri neye, hangi durumlara göre değişmektedir? Açıklayınız.
2. Yazarın hislerinin tutarlı buluyor musunuz? Niçin?
3. Sizin de metindeki gibi hislerinizin, bir duruma yüklediğiniz anlamın değişkenlik gösterdiği olur mu? Örnekler vererek açıklayınız.
4. “Benim tek düşüncem kendimi incelemek.” sözünden hareketle deneme türünde bir yazı yazınız.

EK-25: Örnek Cevap Kâğıtları

İnsan Hâli – Deneme – Montaigne – Metni Anlama Soruları

1. Yazarın hisleri neye, hangi durumlara göre değişmektedir? Açıklayınız.
2. Yazarın hislerinin tutarlı buluyor musunuz? Niçin?
3. Sizin de metindeki gibi hislerinizin, bir duruma yüklediğiniz anlamın değişkenlik gösterdiği olur mu? Örnekler vererek açıklayınız.
4. "Benim tek düşüncem kendimi incelemek." sözünden hareketle deneme türünde bir yazı yazınız.

① açlık ve tokluğuna göre, hava durumuna göre yorgunluğuna göre

② Sağlıklı bir insanın yapamayacağı davranışları sorguluyor ve biz bu yazarın hislerini tutarlı bulmuyoruz-

③ Tokken 3 sessiz oluyorum daha doğrusu enerjik gibi birsey oaten 3 bitkin, yorgun, sakin oluyorum.

④

Benim tek düşüncem kendimi incelemek, yani etrafı ilgisiz olmayan sadece kendisini incelemek benim en çok yaptığım şey. Akselâ kendimi kusurlarımı ve güzel yanlarımı biliyorum kendimi incelemek hoşuma gidiyor zaten kendini inceleyen insanlar herkez tarafından sevilir bence, çünkü kendine bakıyorsun kusurlarını düzeltmeye çalışıyorsun bence çok hoş. bir davranış

Bazı insanlar kendini inceleyen insanları saumeler mesela ego'lu derler ama aslında ego'lu olmak iyi kibirdir olur ama kendini sever aslında herşeyden önemli kendi karakterini oturtmak ego luyun kendini asiri derecede seversin ama ego'lu değilim ama kendimi incelerim.

Herkez tarafından bu hücum sevilmesede Ben kendimi seviyorsam kimse benim kararima karışamaz.

İnsan Hâli – Deneme – Montaigne – Metni Anlama Soruları

1. Yazarın hisleri neye, hangi durumlara göre değişmektedir? Açıklayınız.
2. Yazarın hislerinin tutarlı buluyor musunuz? Niçin?
3. Sizin de metindeki gibi hislerinizin, bir duruma yüklediğiniz anlamın değişkenlik gösterdiği olur mu? Örnekler vererek açıklayınız.
4. "Benim tek düşüncem kendimi incelemek." sözünden hareketle deneme türünde bir yazı yazınız.

1= Yazar hislerini ağırlığa, tokluğuna göre, yorgunluğuna göre, Havaya göre, sağlığına göre değişmektedir.

2= Hayır. Sağlıklı insan böyle yapmaz.

3= Evet olur ve sadece yorgun olduğumda olur.

4= İnsan

Bir insan yorgunken, açken veya, havanın durumuna göre değişik tepkiler vermemeli. Bir insan kendini nasıl hissederse öyle davranır.

Bir insan zaten böyle davranıyorsa Sağlıklı biri değildir çünkü sağlıklı insan medeni davranır yani ben açken sofraya konurmu acaba gibi kelimeler kullanabilir.

Öte kendisini bilirsin eğer başkaları için farklı şeyler düşünmesini istiyorsan benca medeni bir insan gibi davranır.

İnsan Hâli – Deneme – Montaigne – Metni Anlama Soruları

1. Yazarın hisleri neye, hangi durumlara göre değişmektedir? Açıklayınız.
2. Yazarın hislerinin tutarlı buluyor musunuz? Niçin?
3. Sizin de metindeki gibi hislerinizin, bir duruma yüklediğiniz anlamın değişkenlik gösterdiği olur mu? Örnekler vererek açıklayınız.
4. "Benim tek düşüncem kendimi incelemek." sözünden hareketle deneme türünde bir yazı yazınız.

1- Geçerim hali neşeli, tokluk, hastalık, soğukluk, kavgalar, hava.
 2- Geçerim hisleri tutarlı değildir çünkü sınırlı hali 'geçerim' hali.
 3- Başarı beşim aralarında sınırlanmış ve yetersiz.
 4- Benim tek düşüncem sınırlanmış kendimi tutamamam, bu yüzden kendimi sınırlı ederim çünkü sınırlı ve fotoğraflarım- fotoğraflarımda sınırlı ve fotoğraflarım.

EK-26: Metin Türlerine Göre Değerlendirme Formları

Deneme Yazma Değerlendirme Formu

1. Yardımcı fikirler arasında bağlantılar kurularak bütünlük sağlanmıştır.
2. Metin içten ve inandırıcı olmakla birlikte dili yalın, açık, anlaşılırdır.
3. Konu sınırlandırılmış ve belirli bir açıdan ele alınmıştır.
4. Metin zevk vererek okuyucuyu düşünmeye yöneltme amacı taşır.
5. Anlatım bozukluğu yapılmamıştır.

Öykü Yazma Değerlendirme Formu

1. Yardımcı fikirler arasında bağlantılar kurularak bütünlük sağlanmıştır.
2. Metni oluşturan unsurlar (olay, kişiler, yer ve zaman) bir bütünlük içinde ele alınmış, yerin anlatımında, olayların geçtiği ya da metinle ilgili mekânlar yeterince betimlenmiş, kişiler anlatılırken yeterli fiziksel ve ruhsal betimlemeler yapılmıştır.
3. Metin yaşanmış ya da yaşanması muhtemel bir olayı veya durumu okuyucuya aktarma amacı taşır.
4. Hikâyenin bölümleri olan serim, düğüm ve çözüm bölümleri amaca uygun bir biçimde planlanmış ve içeriği oluşturulmuştur.
5. Anlatım bozukluğu yapılmamıştır.

Şiir Değerlendirme Formu

1. Şiiri oluşturan yardımcı duygular bütünleşerek okuyucuyu ana duyguya götürebilmiştir.
2. Şiirde ahenk unsurlarına (kafiye, redif, söz sanatları,ölçü vb.) yer verilmiştir.
3. Şiir dilinin farklılığının ayırt edilmesini sağlamaya yönelik ifadeler kullanılmıştır.
4. Şiir, belli bir ana duyguyu iletme için yazıldığından şiir türlerinden birini örneklemiş, konu sapmamıştır.
5. Şiir, okuyucuya zevk veren bir üslûpla kaleme alınmıştır.

Sohbet Yazma Değerlendirme Formu

1. Metin okuyucuyu sıkmadan, konuşma havası içerisinde, “senli benli” bir havada yazılmıştır.
2. Metinde anlatım içten, yalın ve durudur.
3. Çeşitli anlatım biçimlerinden yararlanılarak anlatıma zenginlik katılmıştır.

4. Yardımcı fikirler arasında bağlantılar kurularak bütünlük sağlanmıştır.
5. Anlatım bozukluğu yapılmamıştır.

Gezi Yazısı Yazma Değerlendirme Formu

1. Metinde gezilip görülen yerler çoğunlukla tarafsız biçimde anlatılmış, yer yer kişisel görüşlere başvurulmuştur.
2. Metindeki açıklamalar tek yönlü kalmamış, anlatılan yerin hem coğrafi, hem sosyal hem de tarihi özelliklerine değinilmiştir.
3. Betimleyici anlatımın ağırlıkla kullanılmasıyla beraber diğer anlatım biçimleri ve düşünceyi geliştirme yolları da kullanılmıştır.
4. Metnin bölümleri amaca uygun biçimde planlanarak içeriği oluşturulmuş, yardımcı fikirler arasında bağlantılar kurularak bütünlük sağlanmıştır.
5. Anlatım bozukluğu yapılmamıştır.

Anı Yazma Değerlendirme Ölçeği

1. Anlatılan olaylar sınırlandırılmış ve olay belirli bir açıdan ele alınmıştır.
2. Çeşitli anlatım biçimlerinden yararlanılarak anlatıma zenginlik katılmıştır.
3. Metin, içten duygularla ve doğruluktan uzaklaşmadan kaleme alınmıştır.
4. Metnin bölümleri amaca uygun biçimde planlanarak içeriği oluşturulmuş, yardımcı fikirler arasında bağlantılar kurularak bütünlük sağlanmıştır.
5. Anlatım bozukluğu yapılmamıştır.

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü
ÖZ GEÇMİŞ

Adı Soyadı:	İbrahim AKBAYRAK		
Doğum Yeri:	Konya		
Doğum Tarihi:	01.01.1991		
Medeni Durumu:	Evli		
Öğrenim Durumu			
Derece			
İlköğretim	İbrahim Hakkı Konyalı İlköğretim Okulu	1998-2005	
Ortaöğretim	Muhittin Güzelkılınç Lisesi	2005-2009	
Lisans	Necmettin Erbakan Üniversitesi Türkçe Öğretmenliği	2009-2013	
İş Deneyimi:	MEB Türkçe Öğretmeni 2013- ...		
Tel:	0.5058927019		
Adres:	Hadimi Mahallesi Gazze Cad. No:55/B Meram/Konya		